

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**KARABÜK ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNDE
ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARININ SUÇLULUK-
UTANÇ DUYGULARI VE BENLİK SAYGISI İLE
İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aylin AYTAÇ ALP

Enstitü Anabilim Dalı: Hemşirelik

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Gülgün DURAT

MAYIS-2019

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

KARABÜK ÜNİVERSİTESİ
ÖĞRENCİLERİNDE ÇOCUKLUK ÇAĞI
TRAVMALARININ SUÇLULUK-UTANÇ
DUYGULARI VE BENLİK SAYGISI İLE İLİŞKİSİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Aylin AYTAÇ ALP

Enstitü Anabilim Dalı: Hemşirelik

“Bu tez ~~22./05~~ 22./05/2019 tarihinde jüri tarafından Oy birliği/~~Oy çokluğu~~ ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATI	İMZA
Prof. Dr. Nazniye DİNDİRİM	Basarılı	
Dr. Öğr. Üyesi Gülgün DURAT	Basarılı	
Dr. Öğr. Üyesi Havva SEKT	Basarılı	

BEYAN

Bu çalışma T.C. Sakarya Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 71522473 sayısı ile 16/02/2018 tarihinde onay olarak hazırlanmıştır. Bu tezin kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar hiçbir aşamasında etik dışı davranışımın olmadığını, tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, tez çalışmasıyla elde edilmeyen bütün bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi ve bu kaynakları kaynaklar listesine aldığımı, tez çalışması ve yazımı sırasında patent ve telif haklarımı ihlal edici bir davranışımın olmadığını beyan ederim.

22.05.2019

Aylin AYTAÇ ALP

TEŞEKKÜR

Sakarya Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Lisans eğitimim süresince fikir, bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım ve bu araştırmanın planlanmasından yazım aşamasına kadar fikir ve görüşleriyle beni destekleyen danışman hocam Dr. Öğr. Üyesi Sayın Gülgün DURAT'a, varlıklarıyla bana güç katan, bu süreçte maddi ve manevi yardımlarını esirgemeyen sevgili eşim ve aileme teşekkürlerimi sunarım.

Saygılarımla

İÇİNDEKİLER

BEYAN.....	i
TEŞEKKÜR.....	ii
KISALTMALAR.....	vi
TABLO LİSTESİ.....	vii
ÖZET.....	xii
SUMMARY.....	xiii
1. GİRİŞ VE AMAÇ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	4
2.1. TRAVMA KAVRAMI VE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI.....	4
2.1.1. Fiziksel İstismar.....	5
2.1.2. Duygusal İstismar.....	6
2.1.3. Cinsel İstismar.....	7
2.1.4. İhmal.....	8
2.2. ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARININ ETİYOLOJİSİ.....	9
2.2.1. Psikiyatrik Model.....	10
2.2.2. Sosyolojik Model.....	11
2.2.3. Sosyal-Durumsal Model.....	12
2.2.4. Sosyal Öğrenme Modeli.....	12
2.2.5. Sosyal Etkileşimsel Model.....	13
2.3. SUÇLULUK VEUTANÇ DUYGUSU.....	13
2.4. BENLİK VE BENLİK SAYGISI.....	14
2.4.1. Benlik Kavramı.....	14
2.4.2. Benlik Gelişimi.....	16
2.4.3. Benliğin Görevleri.....	17
2.4.4. Benlik Algısı.....	17
2.4.5. Benlik Saygısı.....	18
3. GEREÇ VE YÖNTEM.....	22
3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE TİPİ.....	22
3.2. ARAŞTIRMA İZİNİ.....	22
3.3. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ.....	22

3.3.1. Araştırmaya Dâhil Edilme Kriterleri	23
3.3.2. Araştırmaya Dâhil Edilmeme Kriterleri	23
3.4. VERİLERİN TOPLANMASINDA KULLANILAN ARAÇLAR	23
3.4.1. Demografik Bilgi Formu	24
3.4.2. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ-28).....	24
3.4.3. Suçluluk – Utanç Duyguları Ölçeği(STUÖ).....	25
3.4.4. Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği(CBSÖ)	25
3.4.5. Çocukluk Çağı Travmaları, Suçluluk – Utanç Duyguları ve Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeklerinin Güvenirlilik İstatistikleri	26
3.5. İSTATİSTİKSEL ANALİZ.....	26
4. BULGULAR.....	28
4.1. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN SOSYODEMOGRAFİK VE AİLE TUTUMLARINA İLİŞKİN ÖZELLİKLERİ	28
4.1.1. Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri.....	28
4.1.2. Öğrencilerin Ailelerine İlişkin Özellikleri.....	29
4.1.3. Öğrencilerin Ruhsal Öykülerine Göre Özellikleri.....	30
4.1.4. Ölçeklere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	31
4.2.SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLER İLE ÖLÇEK PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASINA YÖNELİK BULGULAR.....	33
4.2.1. Sosyodemografik Özellikler ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği (CBSÖ) Toplam Puanının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular	33
4.2.2. Ailelere İlişkin Özellikler ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği (CBSÖ) Puanının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular	35
4.2.3. Ruhsal Öykülere İlişkin Özellikler ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği (CBSÖ) Puanının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular	39
4.2.4. Sosyodemografik Özellikler ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği (STUÖ) Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular.....	43
4.2.5. Ailelere İlişkin Özellikler ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği (STUÖ) Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular	45
4.2.6. Ruhsal Öykülere İlişkin Özellikler ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği (STUÖ) Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular.....	49
4.2.7. Sosyodemografik Özellikler ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇTQ-28) Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular .	54
4.2.8. Ailelere İlişkin Özellikler ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇTQ-28) Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular .	58

4.2.9. Ruhsal Öykülere İlişkin Özellikler ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇTQ-28) Toplam ve Alt Boyut puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular	66
4.3. ÖLÇEKLER ARASINDAKİ KORELÂSYONLAR	74
5. TARTIŞMA	75
5.1. ÖLÇEKLERİN GÜVENİRLİLİK ANALİZİNE YÖNELİK BULGULARIN TARTIŞILMASI	75
5.2. SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER İLE COOPERSMITH BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ PUANINA YÖNELİK BULGULARIN TARTIŞILMASI	76
5.3. SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER İLE SUÇLULUK-UTANÇ DUYGULARI ÖLÇEĞİ ALT BOYUT PUANLARINA YÖNELİK BULGULARIN TARTIŞILMASI	82
5.4. SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER İLE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI ÖLÇEĞİ VE ALT BOYUT PUANLARINA YÖNELİK BULGULARIN TARTIŞILMASI	87
5.5. ÖLÇEKLERİN KORELÂSYON SONUÇLARININ TARTIŞILMASI	93
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	95
KAYNAKLAR	97
EKLER	106
EK 1: DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER BİLGİ FORMU	106
EK 2: ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI ÖLÇEĞİ (CTQ-28)	107
EK 3: SUÇLULUK VE UTANÇ DUYGULARU ÖLÇEĞİ (SUTÖ)	108
Ek 4: COOPERSMITH BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ	109
EK 5:ANKET İZİNİ ONAY FORMU	110
EK 6:ETİK KURUL	112
ÖZGEÇMİŞ	113

KISALTMALAR

ÇÇTÖ (ÇTQ-28)	: Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği
STUÖ	: Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği
CBSÖ	: Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği
Min	:Minimum
Max	: Maksimum
Med	: Medyan
n	: Evren
X	: Ortalama Puan
S.S.	: Standart Sapma
p	: Anlamlılık
Dİ	: Duygusal İhmal
Fİ	: Fiziksel İhmal
DİS	: Duygusal İstismar
FİS	: Fiziksel İstismar
CİS	: Cinsel İstismar
TK	: Travmayı Küçümseme
SUC	: Suçluluk
UTA	: Utanç
BS	: Benlik Saygısı
IQR	: Çeyrek Uzaklık
U	: Man Whitney U
KWH	: Kruskal Wallis

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Fakültelere Göre Öğrenci Sayısı ve Araştırmada Yer Alan Öğrenci Sayısı	23
Tablo 2: Ölçeklerin Cronbach Alpha Değerleri	26
Tablo 3: Öğrencilerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Dağılımları (n=400)....	29
Tablo 4: Öğrencilerin Ailelerine İlişkin Özelliklerine Göre Dağılımı (n=400).....	30
Tablo 5: Öğrencilerin Ruhsal Öykülerine Göre Dağılımları.....	31
Tablo 6: Ölçeklere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler	32
Tablo 7: Öğrencilerin Benlik Saygısı Oranı	33
Tablo 8: Yaş ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması.....	33
Tablo 9: Cinsiyet ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması	34
Tablo 10: Sınıf ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması ..	34
Tablo 11: Kardeş Sayısı ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması	35
Tablo 12: İkamet Edilen Yer ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması	35
Tablo 13: Aile Geliri ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması	36
Tablo 14: Anne Eğitimi ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması	36
Tablo 15: Baba Eğitimi ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması	36
Tablo 16: Anne-Baba Birlikte Yaşama Durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması	37
Tablo 17: Anne Tutumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması	37
Tablo 18: Baba Tutumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması	38
Tablo 19: Şuan da Kalınan Yer ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması	38
Tablo 20: Sigara Kullanımı ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması	39

Tablo 21: Alkol Kullanımı ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması	39
Tablo 22: Şuan da Tedavi Gerektiren Psikiyatrik Bir Yakınma Durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması	40
Tablo 23: Daha Önce Alınmış Psikiyatrik Bir Tanının Olması Durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması	40
Tablo 24: Ailede Ruhsal Hastalık Nedeniyle Tedavi Gören Birey Olması Durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması	41
Tablo 25. Çocukluk Döneminde Kişiyi Etkileyen Travmatik Bir Durumun Olması ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması	41
Tablo 26. Doğal Afet Yaşama Durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması	42
Tablo 27: Çevredeki İnsanlarla İlişki Durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması	42
Tablo 28: Sosyal Hayatı Değerlendirme Durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması	43
Tablo 29: Yaş ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması	43
Tablo 30: Cinsiyet ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması	44
Tablo 31: Sınıf ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması	44
Tablo 32: Kardeş Sayısı ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması	45
Tablo 33: İkamet Edilen Yer ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması	45
Tablo 34: Aile Geliri ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması	46
Tablo 35: Anne Eğitimi ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması	46
Tablo 36: Baba Eğitimi ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması	47

Tablo 37: Anne-Baba Birlikteliği Durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması	47
Tablo 38: Anne Tutumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması	48
Tablo 39: Baba Tutumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması	48
Tablo 40: Şuan da Kaldıkları Yer ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması	49
Tablo 41: Sigara Kullanımı ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması	49
Tablo 42: Alkol Kullanımı ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması	50
Tablo 43: Şu Anda Tedavi Gerektiren Psikiyatrik Bir Yakınmanın Varlığı-ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması	50
Tablo 44: Daha Önce Alınmış Psikiyatrik Bir Tanının Varlığı Durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması	51
Tablo 45: Ailede Ruhsal Hastalık Nedeniyle Tedavi Gören Bir Bireyin Olması Durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması	51
Tablo 46: Çocukluk Döneminde Kişiyi Etkileyen Travmatik Bir Durum Yaşama ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması	52
Tablo 47: Çocukluk Döneminde Doğal Afet Yaşama Durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması	52
Tablo 48: Çevredeki İnsanlarla İlişkilerini Değerlendirme Durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması	53
Tablo 49: Sosyal Hayatı Değerlendirme Durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması	53
Tablo 50: Yaş ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması	54
Tablo 51: Cinsiyet ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması	55

Tablo 52: Eğitimlerine devam ettikleri sınıf ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması.....	56
Tablo 53: Kardeş Sayısı ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması.....	57
Tablo 54: İkamet Edilen Yer ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması	58
Tablo 55: Aile Gelir Durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması	59
Tablo 56: Anne Eğitimi ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması.....	60
Tablo 57: Baba Eğitimi ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması.....	61
Tablo 58: Anne-Baba Birlikteliği Durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması.....	62
Tablo 59: Anne Tutumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması.....	63
Tablo 60: Baba Tutumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması.....	64
Tablo 61: Şuan da Kaldıkları Yer ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması	65
Tablo 62: Sigara Kullanımı ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması.....	66
Tablo 63: Alkol Kullanımı ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması.....	67
Tablo 64: Şuan da Tedavi Gerektiren Psikiyatrik Yakınma Durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması	68
Tablo 65: Daha Önceden Alınmış Bir Psikiyatrik Tanının Varlığı ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması	69
Tablo 66: Ailede Ruhsal Hastalık Nedeniyle Tedavi Gören Bireylerin Olması Durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması	70

Tablo 67: Çocukluk Döneminde Kişiyi Etkileyen Travmatik Bir Yaşantının Olması Durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması	71
Tablo 68: Çocukluk Döneminde Doğal Afet Yaşama Durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması	71
Tablo 69: Çevresindeki İnsanlarla İlişisini Değerlendirme Durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması	72
Tablo 70: Sosyal Hayatı Değerlendirme Durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması.....	73
Tablo 71: Ölçekler Arasındaki Korelasyon Analizi.....	74

ÖZET

GİRİŞ VE AMAÇ: Çocukluk çağındaki travmalar sonrasında oluşabilecek duygusal, sosyal ve psikolojik problemler, suçluluk-utanç duygularıyla ilişkili olarak benlik saygısı etkilenebilmektedir. Çalışmada, üniversite öğrencilerinin çocukluk çağında yaşadıkları travmaların suçluluk-utanç duyguları ve benlik saygısı ile ilişkili olup olmadığının değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM: Çalışma 2017-2018 öğretim yılında Karabük Üniversitesi Demir Çelik Kampüsü'nde okuyan lisans birinci öğretim öğrencileri arasında yapıldı. Örneklemi, 400 (%52 erkek, %48 kadın) genç yetişkin öğrenci oluşturmuştur. Veriler araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu ile daha önce geçerlilik ve güvenilirlikleri yapılmış olan Çocukluk Çağı Travması Ölçeği, Suçluluk-Utanç Ölçeği ve Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Veriler Mann Whitney-U testi ve Kruskal Wallis varyans analizi ile değerlendirilmiştir.

BULGULAR: Öğrencilerin Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin puan ortalaması 66.83, Suçluluk alt boyutunun ortalaması 28.42 iken Utanç'ın puan ortalaması 28.30'dur. Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması ise 75.98'dir. Çocukluk Çağı Travma Ölçeği ve Suçluluk-Utanç Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde güçlü bir ilişki, Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği ile Çocukluk Çağı Travma Ölçeği ve Suçluluk-Utanç Ölçeği arasında anlamlı negatif yönde güçlü bir ilişki vardır ($p < .001$).

SONUÇ: Öğrencilerin Çocukluk Çağı Travma Ölçeği alt boyut puanları ile ve Suçluluk-Utanç Ölçeği puanları arasında anlamlı pozitif yönde ilişki vardır. Çocukluk çağında travmaya uğramış bir kişinin genç yetişkinliğinde suçluluk-utanç duygularında artış olduğu bulunmuştur. Aynı zamanda Çocukluk Çağı Travma Ölçeği puanları ve Suçluluk-Utanç Ölçeği ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puanları arasında ($r .808$) negatif yönlü güçlü ilişki bulunmuştur. Travmaya uğramamış veya sonraki yaşamı ciddi bir şekilde etkilenmemiş bireylerde benlik saygısının yüksek olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Travma, Çocukluk Çağı Travması, Suçluluk, Utanç, Benlik Saygısı

SUMMARY

Investigation Of The Relationship Between Childhood Trauma And Guilt-Shame Feelings And Self-Esteem İn Karabük University Students

INTRODUCTION AND OBJECTİVES: Children who are associated with the default guilt-shame feelings can also be affected by self-esteem among emotional, social and psychological problems that may occur after childhood traumas. In this study, it was aimed to determine the relationship between childhood traumas of university students with guilt-shame feelings and self-esteem.

MATERIAL AND METHOD: The study was conducted in 2017-2018 academic year between the first undergraduate students of Karabük University Demir Çelik campus. The sample consisted of 400 young adult students. The data were collected using the demographic data form prepared by the researcher and the childhood trauma scale, guilt and shame scale, and the Coopermith self-esteem scale. Data were analyzed by Mann Whitney-U test and Kruskal Wallis variance analysis.

RESULTS: Cronbach alpha values were used to investigate the reliability of the scales. Students childhood trauma scale average score of 66.83, while guilt and shame sub scale of the size of the average the average score of 28.30 , 28.42 of the time. The average score of the Coopersmith self-esteem scale is 75.98. The childhood trauma scale, and a strong statistically significant positive relationship between guilt and shame Scale, Coopersmith self-esteem scale and childhood trauma scale, and the scale there was a strong correlation between guilt and shame in the negative direction with significant ($p < .001$).

CONCLUSION: There was a significant positive correlation between the child's childhood trauma scale subscales and the guilt and shame scale scores. It was found that a person who had been traumatized in childhood increased feelings of guilt and shame in young adulthood. At the same time, a negative directional strong relationship was found between childhood trauma scale scores and the guilt and shame scale and the Coopersmith self esteem scale scores ($r .808$). In individuals who have not been traumatized or whose subsequent life has not been severely affected, it is observed that self-esteem is high.

Key Words: Trauma, Child hood Trauma, Guilt, Shame, Self-Esteem

1. GİRİŞ VE AMAÇ

Çocuklar bütün canlılar içinde en uzun bakım, korunma ve sevgi gereksinimi olan varlıklardır. Bir toplumun ilerleyebilmesi ve kalkınabilmesi o toplumda yetişen çocukların bedensel, ruhsal ve sosyal yönden sağlıklı gelişmesiyle mümkündür (Bostancı, Albayrak, Bakoğlu, Çoban 2006).

Travmatik bir olaya maruz kalmak, tarih boyunca insanların karşılaştıkları yaygın bir sorundur. Çocukluk çağındaki travmatik yaşantılar da ne yazık ki dünya çapında oldukça yaygın olarak görülen sorunlardandır. Dünya Sağlık Örgütü' nün (WHO) 2017 verilerine göre fiziksel istismar %23, cinsel istismar %18 kız-%8 erkek, duygusal istismar %36 ve ihmal %16 oranındadır. Çocukluk çağındaki travmatik yaşantılar yetişkinlikte nöropsikolojik performansı etkileyebilmektedir (Wingenfeld ve ark.2011). Normal fiziksel, duygusal, sosyal ve psikolojik gelişimsel süreçlere engel olabilir (Nickerson, Aderka, Bryant ve Hofmann, 2012; Tanju ve Demirbaş, 2012).

Çocukluk dönemi travmalarından çocuk istismarı veya ihmali, ana baba ya da bakıcı gibi bir yetişkin tarafından çocuğa yöneltilen, toplumsal kurallar ve profesyonel kişilerce uygunsuz veya hasar verici olarak nitelendirilen, çocuğun gelişimini engelleyen, kısıtlayan eylem ve eylemsizliklerin tümüdür. Bu eylem veya eylemsizliklerin sonucu olarak çocuğun fiziksel, ruhsal, cinsel ya da sosyal açıdan zarar görmesi, sağlık ve güvenliğinin tehlikeye girmesi söz konusudur. Çocuk istismarı fiziksel, cinsel veya duygusal istismar olarak, çocuk ihmali ise fiziksel veya duygusal ihmal olarak ayrılmaktadır (Taner ve Gökler 2004). Bu bağlamda çocukluk çağı travmaları psikiyatrik bozukluklar için önemli bir risk faktörü olarak ele alınmaktadır (Şenkal 2013).

İnsanların davranışlarını yönlendiren etkenlerden bir kısmı, kişinin kendi iç dünyasında yaşadığı çatışmalardan kaynaklanır. Suçluluk ve utanç duyguları, iç dünyalarında yaşadıkları bu çatışmalarda önemli rol oynar. Kişinin kendi kendine veya kişilerarası ilişkilerinde yaşadığı bu olumsuzluklar da birçok davranışına yön verir. Birbiriyle sıkça karıştırılan suçluluk ve utanç duygularının gelişimi ve etkileri oldukça farklıdır. Kötü bir şey yapıldığında veya bir şey yanlış yapıldığında istemsiz bir şekilde

rahatsızlık hissettiren suçluluk ve utanç duyguları gibi duygularının farklılıklarına, etkilerine ve nedenlerine yönelik çalışmalar mevcuttur (Sığırı, Tabak, Sağır 2010).

Utancın, suçluluktan daha fazla bir biçimde, bireyler ve çevre arasındaki farklı etkileşimleri yansıttığı ve organize ettiği belirtilmektedir. Örneğin, utanç fonksiyonları bireyi sosyal çevreden uzaklaştırırken, suçluluk fonksiyonlarının bireylerin onarıcı davranışlarda bulunmasını motive ettiği ileri sürülmektedir. Utanç ve suçluluk duygusunun bireyin benlik saygısını da etkilediği düşünülmektedir (Özer 2011).

Benlik saygısı, bireylerin kendileri hakkındaki düşüncelerini kapsayan düşünüş biçimleri olarak tanımlanır. Bireyin kendisini değerli ve sevilebilen bir insan olarak görmesi, kendi sahip olduğu özelliklerin farkında olması ve aynı şekilde çevresindeki insanlara ve durumlara karşı farkındalık düzeyi benlik saygısı ile ilişkilendirilebilecek faktörlerdendir (Çöllü 2017).

Benlik saygısı (self-esteem), benlik kavramının beğenilip benimsenmesini gösterir. Kişinin kendi kendisini değerlendirmesi sonucunda ulaştığı benlik kavramını onaylamasından doğan beğeni durumudur. Benlik saygısı, kendini olduğundan aşağıda ya da olduğundan üstün görmeksizin kendinden memnun olma durumudur. Benlik saygısı, bireyin ne olduğu ile ne olmak istediği arasındaki farka ilişkin duygularını gösterir. İnsanların birey olarak, değerleri konusunda vardıkları kanıdır. Kendi benlik kavramını beğenmesi, onaylaması ve kendinden hoşnut olmasıdır (Taşgit 2012).

Çocukluk çağındaki travmatik deneyimler sonrasında oluşabilecek duygusal, sosyal ve psikolojik problemler arasında tetikleyici unsur olarak varsayılan suçluluk-utanç duygularına bağlı olarak çocukların benlik saygısı da etkilenebilmektedir.

Konu ile alakalı mevcut literatür incelendiğinde çalışmanın konu başlığını oluşturan kavramlar (çocukluk çağı travması, suçluluk-utanç duyguları ve benlik saygısı) arasındaki ilişkilerin bir arada incelendiği çalışmaların çok az olduğu görülmektedir. Tez konusuna uygun bir şekilde yapılan literatür taramasında genel olarak çalışmanın kavramsal boyutunu oluşturan çocukluk çağı travması ile benlik saygısı, çocukluk çağı travması ile suçluluk- utanç, suçluluk- utanç ile benlik saygısı arasındaki çalışmaların incelendiği görülmektedir. Genel olarak bu kavramlar ile yapılan çalışmalar lise ve üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Lise ve üniversite öğrencileri örnekleme

ile genellenebilir özelliğe sahip örneklem arasında çalışmacıların belirli bir tercihte bulunmak durumunda kalındığı görülmektedir. Araştırmanın amacına göre bir tercihte bulunmadıkları görülmektedir. Araştırmamızda bu metodolojik sorun tabakalı örneklem metodu ile çözülmüştür. Seçilen ve çalışılan örneklem evreni genel olarak temsil edebilecek düzeydedir.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. TRAVMA KAVRAMI VE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI

Travma kavramı bireyin ruhsal ve bedensel varlığını çok değişik biçimlerde sarsan, inciten, yaralayan her türlü olayı adlandırmak için kullanılmaktadır. 19. yüzyıldaki psikoanalitik literatürü dışlarsak “travma” kavramı fiziksel travma anlamı dışında kullanılmamıştır (Herman 1997). 18. yüzyılda ve öncesinde travmanın psikolojik etkisinin olduğu düşünülmemiş ve travma sonrası psikolojik sorun yaşayan kişilerin mental bir hastalığı olduğuna inanılmıştır. Psikolojik sorun yaşayan kişinin ya kişiliğinde bir sorun vardır ya da biyolojik temelli bir rahatsızlığa yakalanmıştır; yani her iki durumda da sorunun nedeni kişinin kendisidir (Micale 1989). Mental olarak sağlıklı kişilerde ise ciddi düzeyde stresli bir olay yaşandığında, kişinin bir süre zorluk yaşasa bile tamamen iyileşeceği varsayılmaktadır (Kokurcan, Özsan, 2000).

1870 yılındaki Fransa-Prusya savaşına kadar stresli yaşam olaylarının kalıcı bir psikiyatrik rahatsızlığa yol açmasının mümkün olmadığı kabul edilirken, bu savaş sonrasında cepheden dönen askerlerin ruhsal sorunlar yaşaması psikiyatristlerin ilgisini çekmiştir. Travmanın fiziksel hasar dışında psikolojik etkilerinin olabileceği düşüncesi ilk kez bu savaştan sonra ortaya çıkmış ve askerlerdeki belirtiler tanımlanmaya çalışılmıştır (Kokurcan, Özsan, 2000).

Çocuk ihmali ve kötüye kullanımı; başta ebeveynler olmak üzere çocuğun bakım, sağlık, koruma ve gelişimiyle yükümlü kişiler tarafından ya da çevredeki yetişkin bireylerce yapılan veya yapılmayan eylemler sonucu çocuğun her türlü fiziksel, ruhsal, cinsel ya da sosyal bakımdan zarara uğraması ve tehlike yaşaması olarak tanımlanabilir. Sergilenen eylemlerin çocuk tarafından algılanabilmesi veya yetişkin birey tarafından bilinçli bir şekilde yapılması gerekli değildir (Turla 2002). Çocukluk döneminde yaşanan travmalar her kültürde, sosyal sınıfta, etnik grupta ve sosyoekonomik düzeyde görülebilecek problemlerdir (Bostancı vd, 2006). Çocuk yetiştiren aileler bilinçli veya bilinçsiz, çocuğun gelişme sürecini kötü yönde etkileyecek, zaman zaman ihmali ve istismar, bazen de şiddete varabilecek tutumlar

sergilemektedir (Bahar vd, 2009). Dünya Sağlık Örgütü'ne (1999) göre çocuk istismarı; çocuğa yönelik her türlü fiziksel ve ruhsal olumsuz davranış, cinsel istismar ve ihmal, çocuğun sağlığına, yaşam kalitesine ve gelişim sürecine zarar veren ve her türlü kötü amaç için çocuğun kullanımını kapsayan eylemlerin tamamı olarak tanımlanmaktadır. Çocuğa yönelik ihmal ve istismar, sağlığa zarar veren, yaşam kalitesini düşüren ve kalıcı etkiler yaratan bir sağlık problemidir (Akşahin 2017).

Çocukluk çağı travması, bireylerin 18 yaşından önce maruz kaldığı cinsel, fiziksel ve duygusal istismar ve ihmalin yanı sıra ebeveynin kaybı, ebeveynden ayrı kalma, boşanma, göç, şiddete tanıklık etme, kazalar ve doğal afetler şeklinde olabilmektedir (Herman, 2007).

2.1.1. Fiziksel İstismar

Fiziksel istismar, en sık rastlanılan istismar tipi olmakla birlikte; çocuğun kaza dışı bir şekilde yaralanması olarak tanımlanmaktadır. Fiziksel istismar, 18 yaşını doldurmamış olan bireylerin bakım verenleri tarafından hasara uğratılması veya zarara uğrama riskinin bulunmasıdır. Çocuğun vücudunda görülebilecek kırıklar, ısırık izleri ve ekimozlar fiziksel istismarı düşündürebilecek başlıca bulgulardandır. Ayrıca çocuğun ebeveynlerinden korktuğunun gözlemlenmesi, eve gitme zamanı geldiğinde bu duruma karşı çıkarak ağlaması, ebeveynleri ya da başka bakım verenleri tarafından yaralandığını bildirmesi, hayvanlara karşı zarar verici davranışlarda bulunmaya başlaması, fiziksel istismar olduğunu düşündüren bulgular arasında yer almaktadır (Bedirhanbeyoğlu 2018).

Fiziksel istismarın değerlendirilmesinde, ebeveynlerin çocuklarında görülen duruma karşı ilgisiz görünmesi veya çok kaygılı tepkiler vermesi, ebeveynlerin çocukta meydana gelen hasarla ilgili başkalarını suçlamaya çalışması, çocuğun tedaviye getirilmesinde gecikilmesi, fiziksel bulgularla örtüşmeyen bir öykünün anlatılması gibi durumlar önemlidir (Tıraşçı ve Gören, 2007).

Fiziksel istismar çocuklar ve aileleri üzerinde ciddi ve zararlı etkiler oluşturmaktadır. Fiziksel istismara maruz kalan çocukların hayatında onlara yetişkinlik dönemine dek eşlik edecek birçok psikiyatrik semptom görülebilir. Ayrıca istismara uğrayan kişilerin

de kendi çocuklarına karşı istismar edici davranışlarda bulunabildikleri gözlenmektedir. Bu sebeple fiziksel istismarın değerlendirilmesi ve tedavisi birden fazla yöntem ve uzmanla kapsamlı bir şekilde gerçekleştirilmelidir (Bedirhanbeyoğlu 2018).

Çocukta fiziksel istismarın en sık rastlanan biçimi dayaktır. Derman'a (2010) göre, fiziksel ceza, fiziksel istismarın bir şekli olmasına rağmen, kabul edilebilir fiziksel güç kullanma, kültürel normlarla tutarlı olarak açıklanabilmesi ve zarar vermemesi bakımından fiziksel istismardan farklıdır. Bu kültürel altyapı toplumu diğer birçok toplumda fiziksel istismar olarak kabul edilen eylemleri gerçekleştirmeye yatkın hale getirmektedir. Diğer yandan fiziksel ceza disiplin yöntemi olarak kullanılmamalıdır; çünkü fiziksel ceza çocuğun iyi ya da kötü olan davranışı içsel olarak öğrenmesini kolaylaştırmamakta; aksine çocukta öfke ve haksızlığa uğramış olma duygusunu yaratmaktadır (Şenkal 2013).

2.1.2. Duygusal İstismar

Duygusal istismar, çocuğa bakım verenlerin çocuğun duygusal ya da ruhsal sağlığını tehlikeye sokacak biçimde aşırı sözel tehditler, alay etmeler, küçük düşürücü eleştiriler ve yorumlarda bulunması olarak tanımlanmaktadır (Demir 2017).

Duygusal istismar, ebeveyn ya da çevredeki diğer yetişkinlerin, çocuğun yetenekleri üstünde istek ve beklentiler içinde olmaları, saldırganca sözler söylemeleri, duygusal, sosyal ve kişilik gelişimini engelleyen, eylem ve eylemsizliklerde bulunmaları olarak tanımlanmaktadır. Çocuğa bağırma, reddetme, aşağılama, küfretme, çocuğu yalnız bırakma, yanılma, korkutma, yıldırma, tehdit etme, duygusal bakımdan ihtiyaçlarını karşılamama, yaşının üstünde sorumluluklar bekleme, kardeşler arasında ayırım yapma, değer vermeme, önemsememe, küçük düşürme, alaylı konuşma, lakap takma, aşırı baskı ve otorite kurma, bağımlı kılma ve aşırı koruma gibi fiziksel olmayan ancak çok ağır ceza ya da tehdit içeren eylemler duygusal istismar olarak kabul edilmektedir (Polat 2007).

Duygusal istismar, tek başına görülebildiği gibi, fiziksel ve cinsel istismar ile birlikte de görülebilmekte ve diğer istismar türlerine oranla toplumlarda daha sık karşılaşılan

bir durum olmasına rağmen, bulgularının daha gizli olması nedeniyle, fark edilmesi, tanımlanması ve yasal olarak kanıtlanmasında zorluklar yaşanmaktadır. Hatta duygusal istismarın izlerinin, fiziksel ve cinsel istismarın izleri yok olduktan sonra da devam ettiği bildirilmektedir. Türkiye’de yapılan çalışmalarda, duygusal istismarın %78 oranla en sık uygulanan istismar türü olduğu görülmektedir (Chasan, 2010).

2.1.3. Cinsel İstismar

Cinsel istismar çocuk istismarı türleri içinde tespit edilmesi en zor olan istismar türüdür (Polat, 2007). Çocuğa bir erişkinin; cinsel uyarıcı ve doyum nesnesi gibi yaklaşması ve kullanılması, fuhuşa zorlama ve pornografi gibi kimi suçlar için cinsel obje şeklinde kullanılması durumudur. Geniş bir yelpazede, genital bölgeye dokunmak, teşhircilik, ırza geçme ve pornografi gibi bütün davranışları kapsar. Cinsel istismar değerlendirilirken, şiddet içerip içermediğine, çocuğun rızasının olup olmadığına bakılmaz (Ovayolu vd., 2007).

Çocukların yaşadığı cinsel istismar önemli halk sağlığı sorunları arasında yer almakta, uzun vadede olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir. Cinsel istismara uğramış olan çocukluklarda görülen kaygı bozuklukları, kısa vadede sık rastlanan ruhsal sorunlardır. Konuyla ilgili olarak yapılan bir çalışmada, kadınlarda uyuşturucu bağımlılığının, çocukluk döneminde cinsel istismara uğramış olan kişilerde daha yüksek oranlarda ortaya çıkabildiği, daha sık olarak da cinsel sorunlar, depresyon ve çok eşlilik görüldüğü ortaya koyulmuştur. Cinsel istismara uğramış olan bir çocukta rastlanan durumlar (Ulaş 2017);

Zedelenmiş Cinsellik: Cinsel tutum ve duyguların normal gelişimlerinden sapabilmesi ve uygunsuz biçimler alabilmesine (Polat 2007),

İhanet Duygusu: İstismarcı çocuğun ona duymuş olduğu güvenin sarsılmasına ve çocukluk döneminde ihanete uğrama duygularının yerleşmesine,

Acizlik: Çocukların irade ve istekleri dışında cinsel amaç nesnesi olarak kullanılmasına, bu durumun engellenememesi durumunda kendilerini aciz ve çaresiz hissedebilmelerine,

Damgalanma: Cinsel istismar olaylarına eşlik eden utanç, kötülük ve suçluluk gibi bazı kavramların zaman içinde çocuktaki benlik algısına karışmasına ve çocuğun kendisini olumsuz algılamasına neden olabilir (Ovayolu ve ark 2007).

2.1.4. İhmal

Kötü bakım olarak da tanımlanan ihmal, çocuğun anne, baba veya bakmakla yükümlü olan kişiler tarafından temel gereksinimlerinin, bakım ve korunmasının sağlanamaması, gerek kötü niyetten, gerekse eğitimsizlikten kaynaklanan fiziksel, duygusal ve eğitimle ilgili ihtiyaçların önemsenmemesidir. Örneğin, çocuğun okula gitmesini önleyecek davranışlarda bulunarak devamsızlık yapması eğitime yönelik bir ihmaldir (Polat 2007).

Çocuğun beslenme, barınma ve korunma gibi temel ihtiyaçlarının anne-babası ya da bakıcısı tarafından gereğince yerine getirilmemesidir (Bayraktar2016).

Çocuk ihmali, ailenin ilgili kurumların veya devletin çocuğa yönelik başlıca görevlerini yapmaması şeklinde tanımlanmaktadır. Toplum, kurumlar ve kişiler tarafından uygulanan ihmal davranışı, çocukların aynı hak ve özgürlüklere muhtaç kalması sonucunda onların gelişimlerini önleyici davranışlar olarak gerçekleşmektedir (Aral ve Gürsoy 2001).

İhmal, fiziksel ve duygusal olmak üzere iki bölümde incelenmektedir. Çocuğun bakımsız kalması, bakımının ertelenmesi, kovma, yeterli kontrol yapılmaması, sağlıksız beslenme, temizlik yetersizliği, ev ortamının sağlıksız, güvensiz oluşu fiziksel ihmal, çocuğun psikolojik gereksinimlerinin karşılanmaması, sevgi eksikliği, uyumsuz davranışlarına izin verilmesi, alkol ve uyuşturucu kullanımına müdahale edilmemesi ve eşler arası tartışmalara maruz kalması duygusal ihmal olarak kabul edilmektedir (Abalı 2017).

İhmal bazen kasıtlı olarak yapılabilmektedir. Çocuğun okula duş almadan veya uygun olmayan bir kıyafetle gelmesi gibi açık bir şekilde gözlenebilirken; bazen de fark edilmesi çok geç olana dek gizli kalabilir (Bedirhanbeyoğlu 2018).

Genel bir halk sağlığı sorunu olarak görülen ihmal; fiziksel ve bilişsel gelişimdeki gecikmelere, beyinde dikkat, karar verme ve problem çözme gibi yönetici işlevlerden sorumlu bölgelerde geri dönüşü olmayan etkilere yol açabilmektedir (Bedirhanbeyoğlu 2018).

2.2. ÇOCUKLUK ÇAğI TRAVMALARININ ETİYOLOJİSİ

İstismarın ortaya çıkmasında rolü olan birçok faktör bulunmaktadır. Ebeveynin yaşının küçük olması, ebeveyn olma konusunda yetersiz ve eğitimsiz olmak, anne ve/veya babada psikiyatrik bir hastalık veya bağımlılığın olması, öfke kontrolü ile ilgili sıkıntılarının olması, maddi açıdan sıkıntıda olmak, eşlerden birinin ölümü, boşanma, fiziksel bir hastalığın bulunması, ebeveynin kendisinin istenmeyen çocuk olması, ebeveynin kendisinde de bir istismar öyküsünün olması bunlardan bazılarıdır (Güner, 2010).

Ebeveynlere ait etkenler arasında, annenin maddi-manevi desteğinin olmaması, aile içi şiddet öyküsü, ataerkil, geniş, çekirdek aile olma gibi aile yapısı ile ilgili sorunlar, aile üyelerinin kişilik, zgven problemleri, eşler arasındaki cinsel sorunlar, parçalanmış aile, empati eksikliği, fuhuş, çok eşlilik, mesleki doyumsuzluk veya iş yerinde yaşanan problemler ile bunlara bağlı olarak ortaya çıkan maddi kaygılar, aile içi veya evre ile uyum problemleri gibi bir çok neden bulunmaktadır (Güner, 2010).

İstismarın olduğu ailelerde farklı türlerde şiddet örnekleri görülmektedir. Çoğunlukla bağımlılığ öyküsünün olduğu gözlenir. Ebeveyn çocuğa bakabilecek sorumluluğa ve olgunluğa sahip değildir. Bu kişilerin kendileri de ciddi bir sosyal yalıtılma içindedirler ve genellikle ailelerinde bir tür istismara maruz kalmışlardır. Fiziksel istismarın birçok nedeni olduğundan bahsedilmektedir. Bunlar arasında ruhsal bozukluklar, madde kötüye kullanımı, sosyal desteğin az olması, istismarcının kendisinin de çocukken istismara maruz kalması sayılmaktadır (Güner, 2010).

İstismarda ebeveyn ya da bakım verenin dışında, çocuğa bağlı nedenler de bulunmaktadır. İstenmeyen çocuk olma, özellikle bazı kültürlerde beklenmeyen cinsiyette doğma, çok çocuklu bir ailede doğma ve doğum sırası, çocuğun bakım

verene bağımlılığı, dikkat eksikliği ve hiperaktivite, zekâ geriliği ve öğrenme bozukluklarının olması, yaygın gelişimsel bozukluğa sahip olma, saldırgan davranışlarının olması, doğuştan anomalisinin olması, yeme bozuklukları, enürezis-enkoprezisinin olması bu nedenlerden bazılarıdır (Çakmak 2016).

Çevreye bağlı etkenler arasında, korumasız internet, güvenilir olmayan çevrede yaşama, gelenek-görenek ve kültüre bağlı kurallar, metropolde yaşama ile birlikte yalnızlaşma ve içe kapanma, komşuluk vs. gibi sosyal destek mekanizmalarının az olması ve sosyoekonomik düzey sayılabilir. İstismara uğrayan çocukların sosyoekonomik düzeylerinde farklılıklar olabilir. Düşük sosyoekonomik düzeye sahip insanlarda fiziksel, duygusal istismar ve ihmal görülürken, yüksek sosyoekonomik düzeydeki insanlarda daha çok duygusal istismar ve ihmal görülmektedir. Cinsel istismar her iki grupta da gözlenmektedir. Bunların haricinde depresyon, yangın, sel, göç, savaş, salgınlar gibi olağanüstü durumlar ile bunların yol açtığı kargaşa ve çocukların kaçırılıp kötü amaçla kullanılması da istismar nedenleri arasında sayılabilir. Çocuklar da aynı yetişkinler gibi kolektif şiddetten, ırkçılık, ayrımcılık gibi konulardan nasibini almaktadırlar (Çakmak 2016).

2.2.1. Psikiyatrik Model

Psikiyatrik modele göre ebeveynler çocuk istismarı ve ihmalinden sorumlu olduklarından, çocukluk döneminde yaşanan travmaların nedeni ebeveynlerin özellikleri incelenerek ortaya koyulmaktadır. Bu modelde, istismar ve ihmal eden ebeveynin “hasta” ya da “anormal” olduğu farz edilerek ebeveynler, şizofren, manik, depresif ve psikotik gibi psikiyatrik tanı gruplarında sınıflandırılmaktadır. Fakat klinik gözlem ve incelemelere uzanan bu tür araştırmalar incelendiğinde, çocuklarını istismar ve ihmal eden anne-babaların sadece %10'unun ruh sağlığının bozuk olduğu görülmüştür (Tercan 1995).

Psikiyatrik model bireysel psikopatolojilerle birlikte ebeveynlerin kendi aralarındaki ilişkiyi de incelemektedir. Çocuğuna kötü davranan ebeveynlerin kendilerine ve başkalarına karşı güven duygularında eksiklikler, karşılıklı saygı ve sevgilerinde yetersizlikler olabilir (Polat 2001).

Çocuklarını istismar ve ihmal eden ebeveynlerin; narsistik eğilimlerinin olduğu, normal zeka seviyesinde fakat kaygılı ve depresif oldukları, kendilerine olan saygılarını yitirdikleri, güven duygusunun eksik olduğu, ebeveynlikle ilgili sorumluluklarını yerine getirme konusunda yetersizlikler yaşadıkları belirlenmiştir. Ayrıca bağlanma ihtiyacı hissetme, beklenmedik davranışlarda bulunma ve ben-merkezci düşünce yapısına sahip olma gibi bozuk karakter yapısının görüldüğü, agresiflik, özel ve toplumsal yaşamda başarısızlık, düzensizlik gibi psikopatolojik özelliklere sahip oldukları da görülmektedir. Çocuk istismar olgularına bakıldığında, anne-babanın boşanmış olduğu, çocuğun ebeveynlerden biri ile yaşadığı ve bu ebeveynin çoğunlukla anne olduğu belirlenmiştir. Ayrıca, anne-baba beraberse genellikle aralarındaki birliktelikte sorun, çatışma yaşadıkları ve şiddete uğradıkları görülmektedir (Polat 2001).

2.2.2. Sosyolojik Model

Sosyolojik modele göre şiddet, toplumsal değerleri, örgütleri, kültür ve aile kurumunu istismar eden sebepler incelenerek ortaya konmaktadır. Kültürler arası araştırmalarda aile içindeki şiddet seviyesinin, toplumun şiddete bakışına, kültürel olarak doğrulamasına ve şiddet kullanımına endeksli olduğu belirtilmektedir. Şiddet eğer kitle haberleşme araçlarında, kişiler arası ilişkilerde doğrulanıyorsa oranının yüksek olduğu düşünülebilir. Bu durumun, çocuk yetiştirme metotlarını ve özellikle fiziksel cezanın uygulanma sıklığını ve şiddetini etkilediği görülmektedir. Bununla birlikte işsizlik, alt sosyo-ekonomik sınıfa ait kötü ev koşulları ve düşük gelir düzeyi gibi stres oluşturan özellikler ve bu özelliklerden kaynaklı engellenme yaşanması çocuk istismarına neden olmaktadır. Modern toplumla beraber ailenin toplumdan izole edilmesi, geniş aileden çekirdek aileye geçilmesi, sık sık ev veya iş değişikliği, çocuğa bakım sürecinde ana-babanın sosyal dayanağını azaltmakta, bu durum da çocukluk dönemi travmalarını oluşturabilmektedir (Tercan, 1995).

Alt sosyo-ekonomik düzeye sahip, yaşamını kötü evlerde sürdüren, fazla çocuğa sahip ailelerde çocukluk çağı travmaları daha sık görülmektedir. Fakat orta ve yüksek ekonomik düzeye sahip ailelerde de çocuk istismarına rastlanmaktadır. Sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan ailelerde, aile içi çatışmalar veya ailenin yeni bir bebek sahibi olması istismar ihtimalini etkileyen bölgesel etkenlerdendir. Aileden birinin

uzun zaman boyunca devam eden, kronik bir hastalığının olması, vefat etmesi, engelli bir kişinin olması gibi istisnai durumlar da çocuk istismarının nedenleri arasında görülebilir. Sosyal açıdan soyutlanan, çevreleri ile ilişkileri sınırlı, toplumsal iletişim kaynaklarından faydalanamayan ebeveynler bu durumlar karşısında hissettikleri kızgınlık ve öfke duygularını, çocuklarına şiddet uygulayarak dışa vurabilmektedirler (Polat, 2001).

2.2.3. Sosyal-Durumsal Model

Polat (2001), Sosyal-Durumsal modeli üç ayrı boyutta ele almıştır. Bunlar:

1. Çocuğun Yetiştirilme Ortamı

Çocuğu istismar eden ebeveynler, çocuğun gelişim dönemlerinin çok fazla bilincinde değildirler. Ebeveynlerin istek ve beklentileri çoğunlukla çocuklarının yeteneklerinin üzerindedir. Çocuk bu istek ve beklentileri karşılayamadığında ise ebeveynler hayal kırıklığına uğramaktadır. Bu durumda anne-babalar çocuğun istediği şekilde davranmasını sağlamak için fizikî ceza uygulayabilir.

2. Çocuğa Uygulanan Cezalar

Ebeveynin çocuğu yetiştirme sürecinde uyguladığı otorite kimi zaman istismara yol açmaktadır. Modernleşmeye çalışan aileler bazı zamanlarda çocuğa karşı çelişkili davranışlarda bulunabilmektedirler. Sonuç olarak ebeveyn, şiddeti refleksel bir sonuç olarak uygulamaktadır.

3. Tutarsız Disiplin Yöntemi

Ailelerin tutarsız disiplin yöntemleri istismarı artırıcı bir faktördür. Yapılan araştırmalara göre çocuklarını istismar eden ailelerin fizikî ve sözel agresif davranışlar, daha çok fizikî ceza, tutarsız - çelişkili disiplin yöntemleri uyguladıkları saptanmıştır.

2.2.4. Sosyal Öğrenme Modeli

İstismar probleminin en önemli hususlarından biri, nesilden nesile taşınma özelliğidir. Aile içinde dayak yiyen çocukların çoğunluğunun yetişkinlik dönemlerinde şiddete

başvuran eşlere veya ebeveynlere dönüşeceği kesinleşmemiştir. Fakat şiddet uygulayan yetişkinlerin çoğunluğunun geçmiş yaşantılarında şiddete uğradıkları bilinmektedir (Abalı 2017).

Ebeveyn tarafından travmaya maruz kalma, ebeveynler arasındaki şiddete şahit olma, parçalanmış ailede yetişme ve gördüğü çeşitli aile problemlerinin oluşturduğu duygular çocuğun hayat formunu ve ilişkilerini önemli düzeyde etkilemekte ve çocuğun bunları taklit etmesi yetişkinlikte istismarcı bir kişiliğe bürünmesine sebep olmaktadır (Aral ve Gürsoy 2001).

2.2.5. Sosyal Etkileşimsel Model

Sosyal etkileşimsel model, anne-babaların çocuklarıyla geliştirdikleri etkileşimle ilişkili olan istismar davranışını inceleyerek ortaya koymaktadır. Çocuk istismarı olgularında ebeveynler ve çocuklar arasındaki bağın yeterli bir biçimde incelenmesine ihtiyaç duyulmaktadır. Anne ve babanın birbirine olan kızgınlıklarının çocuk üzerinde oluşturabileceği etkilerden dolayı istismara uğrayan çocuğun özelliklerine de dikkat edilmelidir. Örneğin, bakımı zor olan prematüre bebekler istismar açısından tehlike unsuru taşımaktadır. Komşuluk, yakın çevre vb. ortamlar, resmî sağlık kurumları, iş bulma hizmetleri, aile danışmanlık hizmetleri, sigorta destekleri, sosyal hizmetler vb. destek sistemlerinin yetersizliği çocuk istismarının oluşmasını etkileyen faktörlerdendir. Zihinsel veya fiziksel engelli çocuklar istismar açısından risk unsuru oluşturmaktadır. Ayrıca, anne-babası vefat etmiş ya da ayrılmış olup, ebeveynlerden biri ile tek başına yaşayan ya da ebeveynlerden biri üvey olan çocuklar da travma açısından risk altındadır (Abalı 2017).

2.3. SUÇLULUK VE UTANÇ DUYGUSU

Suçluluk ile utanç duyguları çağdaş literatürde kendilik bilincine dayalı (self-conscious) duygular olarak sınıflandırılmıştır. Tıpkı gurur ve övünç gibi, suçluluk ile utanç duyguları da bireyin öz değerlendirmesinin sonucunda ortaya çıkan duygulardır. Suçluluk duygusu ile utanç duygusu birbirinden niteliksel olarak farklı doğaları ve davranışsal sonuçları olan duygulardır (Dost ve Yağmurlu 2006).

Utandır ve suçluluğun, insani duygular olduğu hem bireysel hem de ilişki seviyeleri konusunda önemli fonksiyonlara hizmet ettiği ifade edilmektedir. Suçluluk ve utandır duygularının davranışlarımıza yön verdiği ve başkalarının gözünde bizim kim olduğumuzu etkilediği ileri sürülmektedir. Bu duygular, erken kişilerarası tecrübelerimizle, aile ve diğer önemli ilişkilerle geliştiği, her iki duygunun da benlik bilincine dayalı ve ahlaki duygular olduğu görüşüne varılmıştır (Budak 2003).

Utandır, suçluluk, gurur ve mahcupluk gibi duyguların, insanlar sadece etkileşimde bulduklarında değil aynı zamanda kendilerini ve başkalarını değerlendirdikleri ve yargıladıkları sosyal ilişkilerde de görüldüğu belirtilmektedir (Özer 2011).

Utandır, kişinin içinde yaşadığı toplumun temel bir değerini, kuralını çiğnediği, dürüst davranmadığı veya aptalca davrandığı duygusu olarak tanımlanabilir (Budak 2003). Utandır, bir yetersizliğin ya da uygunsuz davranışta bulunulduğunun farkına varıldığı durumlarda ortaya çıkan duygudur (Özer 2011).

Duygular bireylerin en önemli baş etme ve korunma yöntemlerindedir. Korku, kızgınlık ve iğerlenme gibi duygular fiziksel varoluş için önemli iken, suçluluk ve utandır gibi ahlaki duygular toplumdaki sosyal varolma için önemlidir. Suçluluk ve utandır duyguları, pek çok durumda birlikte görülebilmekle birlikte hem odaklanılan nokta hem de davranışsal sonuçları bakımından birbirlerinden ayrılmaktadırlar. Utandır toplumun kurallarına uymamıza, suçluluk ise diğerlerine zarar vermemizi engellemeye ve hatalarımızı düzeltmemize yardımcı olur (Gevrekçi ve Çırakoğlu, 2017).

2.4. BENLİK VE BENLİK SAYGISI

2.4.1. Benlik Kavramı

Benlik, insanın kendi kişiliğine ilişkin kanılarının toplamı, insanın kendisini tanıma ve değerlendirme biçimidir. Başka bir deyişle kişiliğin temel özelliklerini veren katmandır. Benlik, kendi kişiliğimize ilişkin kanılarımız ve kendi kendimizi görüş, düşünüş tarzımızdan oluşur. Bu bakımdan kişiliğin öznel yanı olarak tanımlanabilir (Taşgit 2012, Köknel 1985).

Kişilerin beklentileri, öz etkinliği, inanç kalıpları ve değer yargılarının bütünü benlik kavramını oluşturmaktadır. Ayrıca, kişilerin bu özellikler çerçevesinde oluşun benliği,

kendisinin nasıl biri olmak istediği ve çevreye nasıl bir izlenim bırakmak istediği ile ilişkilendirilmektedir (Morsünbül 2015).

İç varlığımızın bütünü temsil eden benlik karmaşık bir kavramdır. Benlik;

- Ben neyim?
- Ben ne yapabilirim? Bende ne gibi yetenekler var?
- Benim için ne değerlidir? Ben ne yapmalıyım ve ne yapmamalıyım?
- Hayattan ne istiyorum? gibi bazı soruların yanıtlarını içerir (Baymur, 1993).

Bireyin kendisiyle ilgili algı, tutum ve inançlarını içerir. Oluşması yaşam boyu devam eder ve bireyin kendisini tanımasıyla daha da gelişir. Kendini tanıma; bireyin kendisiyle, düşünce ve duygularıyla ilişki kurması, kendisinde meydana gelen duygusal ve düşünsel süreçlere yönelik anlayışa sahip olmasıdır. Bu sürecin temelinde ise, bireyi birey yapan, başkalarından ayıran duygu, tutum ve davranışların tümünün bütünlüğünü anlatan benlik kavramı yer almaktadır (Altunay, Öz, 2006).

Benlik kavramı, bireylerin kendileri hakkındaki olumlu ve olumsuz bilişlerini yansıtmaktadır. Kişisel özelliklere ilişkin çıkarsamalar benlik kavramı kapsamında değerlendirilmektedir. Kişinin kendisinde gözlemlediği özellikler, düşünce biçimleri, olaylara bakış açısı ve aynı doğrultuda çevreyle kurduğu bilişsel etkileşim bu kavramın oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Burada temel düşünce kişilerin kim olduğunu ve hangi alanlarda yeterli ve etkin olduğunu bilmesi ve bu farkındalıkla hareket etmesidir (Çuhadaroğlu, 1986).

Başka bir deyişle benlik kavramı, insanın kendi benliğini algılayış ve kavrayış biçimi olarak kendisini nasıl görüp, nasıl değer biçtiğini anlatmaktadır. Rogers'a göre, benlik kavramı, bireyin kendisini nasıl algıladığını ve diğer insanlarla olan ilişkilerini içermektedir. Gelişme ve kendini gerçekleştirme eğilimi, yaşantıların benlikte sembolize edilmesi ile ortaya çıkmakta, benlik ile organizmanın yaşantıları arasında bağdaşım varsa, benliğin gelişmesi daha iyi düzeyde olmakta ve bireyin kendini gerçekleştirme süreci daha iyi gerçekleşmektedir. Benliğin yeterli hale gelmesinde ideal benlik ile gerçek benlik arasındaki tutarlılık önemlidir. İdeal Benlik "bir kişinin nasıl olması gerektiğidir", Gerçek Benlik ise "bir insanın gerçekte nasıl olduğu" ile

açıklanabilir. Bu iki benlik ne kadar çok örtüşürse kişiler kendilerini o kadar olumlu algılar ve yüksek benlik saygısına sahip olurlar (Altunay, Öz, 2006).

2.4.2. Benlik Gelişimi

Benlik kavramı ergenlikte ve ilk yetişkinlikte son derece önemli olan, dinamik ve yaşam boyu süren bir süreç içinde gelişir. Diğer insanlarla etkileşimden ya da kendi duygularımızla ve düşüncelerimizle, iç diyalogumuzdan çıkar. Disiplin ve sevgi aracılığıyla anne-babadan, uygun davranışı gösterme baskısı ile yaşatlardan, başarı ya da başarısızlıkla okul yaşantılarından ve daha birçok olaydan etkilenir. Aynı zamanda ruh ve beden sağlığımızı, başkalarıyla ilişkileri, akademik başarıları ve meslek seçimini etkileyebilir. Eğer her şey yolunda giderse, çeşitli parçalar birbiriyle harmanlanır ve kapsayıcı bir benlik kavramı oluşur (Şahin, 2006).

Benlik, bir takım yaşantılar sonunda kazanılan edinik bir yapı, bir oluşumdur. Başlangıçta çocuk kendi varlığının farkında değildir. Doğuşta çocuk “ben” ile “ben olmayanı” birbirinden ayırt edemez. Onun için dünya, dıştan mı, içten mi geldiğini bilmediği bir izlenimler karmaşası gibidir. Benlik, çocuk doğduğu andan itibaren, başından geçen sayısız olayla, çevresinde değindiği kişilerin etkisiyle yavaş yavaş oluşur. Benliğin gelişmesinde kişilerarası ilişkilerin büyük bir önemi vardır. Bizim için önemli kişilerin bizi beğenip beğenmemeleri, bizimle övünmeleri ya da bizden utanmaları, bu kişilerin hakkımızda söyledikleri şeyler benliğin alacağı şekli etkiler. Sürekli olarak kendisine çirkin, aptal ve tembel denen çocuk, gerçekten bu nitelikleri benimseyebilir. Buna karşılık kendisini güzel, becerikli, çalışkan ve iyi bulan yakınlar arasında büyüyen çocuk, gerçekten kendini değerli bir kişi olarak görmeye ve buna uygun davranış örüntüleri geliştirmeye başlar (Soğukpınar, 2014).

Ergenlik dönemi, soyut düşüncenin ön planda olduğu ve ergen bireyin kendiliğini sorguladığı bir dönem olarak nitelendirilmektedir. Kimlik gelişiminin büyük ölçüde ön plana çıktığı bu evrede, ergen bireyler kendilerini tanımlayacak figürler, etkinlikler ve alışkanlıklar edinme eğilimi göstermektedir. Bu doğrultuda neler yapabildiğine odaklanan ve kendiliğini yapılandıran ergen bireylerin bu anlamdaki olumsuz deneyimleri kendilik algısının çarpıtılmasına ve olumsuz özellikte olmasına yol açabilmektedir (Çöllü, 2017).

Benlik farkındalığı, çocuğun özgürlüğünü kazandığı iki yaş dönemi itibariyle başlayan psikososyal bir süreçtir. Bu süreç, erken erişkinlik dönemine kadar devam etmekte, ilerleyen dönemlerde de gelişim ve değişim gösterebilmektedir (Çöllü, 2017).

Benlik kavramı, bireylerin kendileri hakkındaki olumlu ve olumsuz bilişlerini yansıtmaktadır. Kişisel özelliklere ilişkin çıkarımlar benlik kavramı kapsamında değerlendirilmektedir. Kişinin kendisinde gözlemlediği özellikler, düşünce biçimleri, olaylara bakış açısı ve aynı doğrultuda çevreyle kurduğu bilişsel etkileşim bu kavramın oluşmasına zemin hazırlamaktadır. Burada temel düşünce kişilerin kim olduğunu ve hangi alanlarda yeterli ve etkin olduğunu bilmesi ve bu farkındalıkla hareket etmesidir (Çuhadaroğlu, 1986).

2.4.3. Benliğin Görevleri

1. İçgüdülerden ve dürtülerden kaynaklanan güdülerini engellemek, denetlemek ve düzenlemek,
2. Çevredeki nesne ve kişilerle bağlantı kurmak,
3. Gerçeği tanımak, tecrübe etmek, anlamak,
4. Çevreden gelen uyaranları sınırlamak, sıralamak, zamanlamak,
5. Algılamak, saklamak, hatırlamak, düşünmek, karşılaştırmak, çıkarımlar yapmak, yargıya varmak,
6. Kişinin karşılaştığı engelleri aşabileceği gücü toparlamak,
7. Geleceğe ilişkin beklenti ve amaçları saptamak,
8. Kişiyi kaygıdan kurtaran savunma düzeneklerini geliştirmek (Özerkan, 2004).

2.4.4. Benlik Algısı

Benlik kavramı, işlevsellik anlamında önemli olmakla birlikte kişilerin genel iyilik hali açısından da ipuçları içerir. Kişilerin kendilerine dair algılarının olumsuz olması psikolojik strese duyarlılığı arttırabilecek bir durumdur.

İnsanın kişiliğinin temelinde "ben" yer alır, bu benliğin merkezinde ise, bir içsel varlık / çekirdek bulunmaktadır. Bu içsel varlık / çekirdek ya da öz ben (gerçek ben) çevresi ile sürekli bir etkileşim içerisinde ve benlik algısı denilen sistem bu etkileşim süreci içerisinde gelişir. Daha açık bir deyişle, insanın doğuştan getirdiği bu içsel varlık /

çekirdek / öz ben -ki, genetik bir özellik taşır- çevre ile girdiği bu etkileşim sonucunda benlik algısı adı verilen ve kişinin kendi ile ilgili bir imaj ya da resmini ifade eden sistemi oluşturur (Bayat, 2003).

Bireyin kendisini tanımlamakta kullandığı benlik algısı sisteminde yer alan temel elemanlarda bir değişme söz konusu olduğunda, denge sürecinde benlik algısı sistemi bozulur. Bu da bireyde bir kimlik krizinin yaşanmasına neden olabilir (Kokurcan ve Özsan, 2000).

Gerçekçi ve gerçekçi olmayan benlik algısına sahip bireyler arasında davranışsal bakımdan farklılıklar gözlenir. Gerçekçi benlik algısına sahip bireyler, benlik algısı sistemlerini yeni duruma kolaylıkla adapte ederek, yeni bir benlik algısı sistemi oluşturur ve bu duruma uygun davranışlar gösterirlerken, gerçekçi olmayan benlik algısına sahip bireyler, değiştirmeye cesaret edemedikleri benlik algısı sistemlerini en azından korumak eğilimiyle savunmaya yönelik davranışlar göstereceklerdir. Zorlukla kurdukları ve kendilerini ifade ederken kullandıkları bu kimliğin değişmesine karşı ortaya konulan direnme davranışları katı, esneklikten yoksun ve saldırgan bir davranış modeli anlamına gelmektedir (Taşgit, 2012).

2.4.5. Benlik Saygısı

Benlik saygısı, kişilerin kendiliğinden yola çıkarak hem kendisi hem de çevredeki diğer kişiler hakkındaki görüşlerinin toplamı olarak düşünülür.

Benlik ve benlik saygısı (self-esteem) kapsam olarak ayrı unsurlar olmakla birlikte, yakın ilişkili kavramlardır. Benlik kavramının beğenilip beğenilmemesi benlik saygısı kavramını doğurur. Benlik saygısı, bireyin kendini değerlendirmesi sonunda ulaştığı benlik kavramının onaylanmasından doğan beğeni durumu olup, kendini değerli bulup bulmadığı ya da ne derece değerli bulduğunu ifade eden bir kavramdır. Bir başka tanıma göre benlik saygısı, bireyin benlik imgesi ile ideal benliği arasındaki farkın değerlendirilmesidir. Buna göre, bireyin kendisini nasıl algıladığı ile olmak istediği arasındaki fark o bireyin benlik saygısı düzeyini verir. Benlik saygısı kavramı; öğrenilmiş bir yaşantıdır, yaşam boyu devam eden bir süreçtir. Benlik saygısına ilişkin iki farklı kuramsal görüş bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, William Cames'in

görüştür ki burada benlik saygısı bireyin belirli bir alanda algılanan başarısının oranı olarak görülmektedir. Birey burada başarıya odaklanmıştır. İkinci kuramsal görüş C. Horton Cooley'in olup, bu görüşe göre benlik saygısı bireyin, kendisi için önemli olan kişilerin kendisini nasıl gördüğüne ilişkin algısıdır (Tözün, 2010).

Benlik saygısı kişinin kendisini her yönüyle değerlendirmesi ve bunun sonucunda kendinden memnun olup olmamasıyla ilgili bir olgudur. Bu olumlu ya da olumsuz olabilir ve bunu etkileyen değişik birçok etken vardır. Statik değildir. İnsanın düşük ya da yüksek benlikli olması olaylar karşısındaki tavır ve davranışlarını farklı şekillerde etkiler (Sivribaşkaya, 2003).

2.4.5.1. Düşük Benlik Saygısı

Düşük benlik saygısı kişinin sürekli ve kalıcı bir şekilde kendisini değersiz görmesi ve böyle değerlendirmesi anlamına gelmektedir (Canbolat, 2018).

Düşük benlik saygısına sahip kişilerin kişilik özellikleri aşağıda sıralandığı gibidir.

- Bu tür kişiler bir işe başlamaktan ya da işi denemekten korkarlar (Yavuzer, 2003).
- Bu insanlar sahip oldukları kapasitenin altında başarılar hedefleme eğilimindedirler. İstenilmemekten korkarlar, ön plana çıkmaktan ve ilgi çekmekten kaçınırlar (Demir, 2017).
- Depresif ruh hali, madde bağımlılığı, uyku ve beslenme bozukluğu, yaşamdan zevk almama ve intihar eğilimine sahip kişilik özelliklerine sahip oldukları görülmektedir.
- Başkalarının kendisi ile ilgili düşüncelerinden çok çabuk etkilenirler. Okulda başarısızdırlar, kendisini kural dışı yöntemlerle kanıtlamaya çalışırlar (Yavuzer, 2003).
- Düşük benlik saygısına sahip kişiler yeteneklerine güvenmezler ve yetenekli olduklarını kabul etmezler. Bu tip insanlar ileriye dönük hedef belirlemede ve karşılaştıkları problemlerin çözümünde zorluk yaşarlar.

- Kendilerine olan güvenleri az olduğundan başkalarına bağımlı yaşarlar, araştırma yapmazlar, utangaçtırlar, daha az yaratıcı bir kişiliğe sahiptirler (Tözün, 2010).

İnsanlardaki düşük benlik saygısı, düşük yaşam kalitesi, yalnızlık, depresyon, sinirlilik ve alınganlıkla ilişkilidir (Geçtan, 1999).

2.4.5.2. Yüksek Benlik Saygısı

Yüksek benlik saygısı kişinin kendisinde gördüğü olumlu ve yeterli davranışlar sonucunda kazanılır. Kişi çevresinde olup bitenleri değerlendirerek iyi bir analiz yapar ve bu sayede benlik görüşünü ve benlik saygısını geliştirir. Yüksek düzeydeki benlik saygısı ruh sağlığının önemli bir göstergesi olarak görülür (Canbolat, 2018).

Yüksek benlik saygısına sahip insanların bazı özelliklerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

- Yüksek benlik saygısına sahip kişiler toplumda saygı, kabul ve değer gören, önemli ve faydalı kişiler olarak görülmek isterler.
- Yavuzer (2003)'e göre bu tip bireyler kendilerine gerçekçi hedefler koyabilir ve kendilerini yetenekli bireyler olarak algırlarlar.
- Yüksek benlik saygısına sahip kişiler başkalarının olumsuz gördüğü olaylar karşısında olumlu bir bakış açısına sahiptirler.
- Bu kişilerin iş ve çalışma performansları yüksektir ve kendi performanslarını değerlendirip ona göre hareket edebilirler.
- Yüksek benlik saygısına sahip bireylerin oto kontrolleri yüksektir ve bu kişiler hayattan zevk alırlar.
- Yüksek benlik saygısı okullardaki akademik başarıyı da olumlu yönde etkilemektedir (Kulaksızoğlu, 2001).

Benlik saygısı yüksek olanlar, düşük olanlara göre kendilerinden daha hoşnuturlar ve güçlü yanlarına, yeteneklerine ve olumlu özelliklerine odaklanırlar. Benlik saygısı yüksek olan bireylerde kendine güven, iyimserlik, başarıma isteği, zorluklardan yılmama gibi olumlu nitelikler vardır. Olumlu benlik saygısı kişinin tümüyle birey olarak kendini kabul etmesi, değer vermesi ve güvenmesi olarak tanımlanır. Yüksek

benlik saygısına sahip olan bir kişi, güçlü yönleri bilir, kendini olumlu olarak değerlendirir ve iyi hisseder. Kendine güvenen kişi zayıf olduğunu düşündüğü konularda kendini geliştirmeye çalışır (Tözün, 2010).

3. GEREÇ VE YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE TİPİ

Araştırma, üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının suçluluk-utanç duyguları ve benlik saygısı ile ilişkili olup olmadığını incelemek amacı ile tanımlayıcı olarak gerçekleştirilmiştir.

3.2. ARAŞTIRMA İZİNİ

Araştırmanın yürütülmesi için Karabük Üniversitesi Rektörlüğü'nden (EK-6) 16.03.2018 tarih ve 538981 sayılı izin ile Sakarya Üniversitesi Tıp Fakültesi Etik Kurulu'ndan (EK-7) 16.02.2018 tarih ve 62 sayılı etik olur alınmıştır.

3.3. ARAŞTIRMANIN EVRENİ VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini Karabük Üniversitesinde Mart 2018 - Kasım 2018 tarihleri arasında öğrenim gören 20.258 lisans öğrencisi oluşturmuştur.

Araştırmada gönüllülük esasına uyulmuş, katılmayı kabul eden öğrencilere araştırma konusunda ayrıntılı bilgi verilmiştir.

Örneklem büyüklüğü “Evreni Bilinen Örneklem Formülü”ne göre belirlenmiş olup, tabakalı rastgele örnekleme yöntemi olan “Neyman Dağıtımı” kullanılarak, örnekleme alınacak öğrenci sayısı 378 kişi olarak hesaplanmıştır. Araştırmada geçersiz sayılacak anketlerin olabileceği düşünülerek örnek sayısı 400 olarak belirlenmiştir. Tabakalardan örnekleme alınan öğrenci sayılarının dağılımları tablo 1’de verilmiştir.

$$n = \frac{Nz^2_{a/2}P(1-P)}{d^2} + Z^2_{a/2} P(1-P) = 378$$

Araştırmada toplam 437 anket uygulanmış, eksik veri nedeniyle 37 anket araştırmadan çıkarılmış ve 400 katılımcı ile sonuçlandırılmıştır.

Tablo 1: Fakültelele Göre Öğrenci Sayısı ve Araştırmada Yer Alan Öğrenci Sayısı

FAKÜLTELER	Fakültede öğrenim öğren öğrenci sayısı	Örnekleme alınan öğrenci sayısı	Yüzde (%)
Teknik Eğitim Fakültesi	158	3	0.8
Mühendislik Fakültesi	7430	145	36.7
Fen Fakültesi	302	6	1.5
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	2312	46	11.4
İşletme Fakültesi	1573	31	7.8
Teknoloji Fakültesi	1591	31	7.9
Edebiyat Fakültesi	3223	63	15.9
Tıp Fakültesi	235	5	1.2
İlahiyat Fakültesi	845	17	4.2
Orman Fakültesi	1	1	0.0
Sağlık Bilimleri Fakültesi	2001	40	9.9
Hasan Doğan Beden ve Spor Yüksekokulu	587	12	2.9
Genel Toplam	20258	400	100

3.3.1. Araştırmaya Dâhil Edilme Kriterleri

- Karabük Üniversitesi Demir Çelik Kampüsü'nde ki fakültelerde 2017-2018 eğitim-öğretim döneminde aktif olarak öğrenim görüyor olmak,
- Araştırmanın yapıldığı tarihlerde üniversitede bulunmak.

3.3.2. Araştırmaya Dâhil Edilmeme Kriterleri

- Araştırmaya katılmak istememek,
- İkinci Öğretim olmak.

3.4. VERİLERİN TOPLANMASINDA KULLANILAN ARAÇLAR

Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri, aile tutumları ve ruhsal gelişim öykülerini belirlemek amacıyla araştırmacı tarafından literatür doğrultusunda geliştirilen Demografik Bilgi Formu, (Kourt, 2011) çocukluk ve ergenlikteki örselenme ve ihmal yaşantılarını belirlemek için Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Suçluluk-Utanç duygularının yoğunluğunu değerlendirmek amacıyla Suçluluk-Utanç Duyguları

Ölçeği ve kişinin kendi hakkındaki tutumunu değerlendirmek için Coopersmith Benlik Saygısı Envanteri kullanılmıştır.

3.4.1. Demografik Bilgi Formu

Öğrencilerin sosyo-demografik özellikleri, aile eğitim durumu, anne-baba tutumu, madde kullanım öyküleri, psikiyatrik yakınma ve tanıları, çevre ile ilişkileri ve sosyal hayatı nasıl değerlendirdikleri ile ilgili 23 sorudan oluşmaktadır (EK-1).

3.4.2. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ-28)

Bernstein ve arkadaşları tarafından (1994) geliştirilen 18 yaşından önceki çocukluk ve ergenlikteki örselenme ve ihmal yaşantılarını taramaya yönelik 70 maddelik bir öz bildirim ölçeğidir. Ölçeğin özgün şeklinde 5 alt grubu vardır ve 5'li likert tipi bir ölçektir. Cevap seçenekleri (1) hiçbir zaman, (2) nadiren, (3) bazen, (4) sıklıkla ve (5) çok sık olarak verilmiştir. Bernstein ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada Cronbach Alpha katsayısı 0.79–0.94 arasındadır (Bernstein ve ark. 1994). Türkiye’de Şar (1998) tarafından geçerlik, güvenilirlik çalışması yapılmış ve 0.90 olarak bulunup Türkçeye çevrilmiştir. Alt ölçeklerinden duygusal istismar 0.90, duygusal ihmal 0.85, fiziksel istismar 0.90, fiziksel ihmal 0.77 ve cinsel istismarın 0.73 anlamlılık gösterdiği bulunmuştur. Madde sayısı 28’e düşmüş ve beş alt grup olarak belirlenmiştir. Yüksek puanlar çocukluk çağı travmalarının yaşantı sıklığına işaret eder. Beş alt ölçeği vardır: fiziksel istismar, duygusal istismar, cinsel istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal alt boyutları 5'er madde, ayrıca travmayı küçümseme alt boyutları 3'er madde ile ölçülmektedir (Şar, 1998). Alt boyutlar 5-25, toplam puan 25-125 puan arasındadır; ancak alt boyutlar hesaplanmadan önce olumlu ifadelerden elde edilen puanlar ters çevrilir. Yüksek puanlar, kötüye kullanımın çocukluk veya ergenlikte daha sık yaşandığını göstermektedir. Çocukluk Çağı Travmaları (CTQ-28) ölçeğinin alt ölçeklerindeki sorular şunlardır:

Duygusal ihmal: 4. 6.12.18. 27. sorulardan (hepsi ters kodlanır),

Fiziksel ihmal: 1. 3. 5. 15. 28. sorulardan (15. ve 18. sorular ters kodlanır),

Duygusal istismar: 2. 7. 13. 17. 24. sorulardan,

Fiziksel istismar: 8. 9. 10. 14. 16. sorulardan,

Cinsel istimrar: 19. 20. 22. 23. 26. sorulardan,

Travmayı küçümseme: 11. 21. 25. sorulardan (hepsi ters kodlanır) oluşmaktadır.

3.4.3. Suçluluk – Utanç Duyguları Ölçeği(STUÖ)

Savaşır ve Şahin (1997) tarafından geliştirilen 24 maddelik, 5’li Likert tipi kendini değerlendirme türü bir ölçektir. Suçluluk ve utanç duyguları için ayrı ayrı puanlanmaktadır. Yüksek puanlar, suçluluk-utanç duygularının yoğunluğuna işaret eder. Yapılan güvenilirlik çalışmasında ölçeğin iç tutarlılık Cronbach Alfa değeri “suçluluk” alt boyutu için 0.81, “utanç” alt boyutu için 0.80 olarak bulunmuştur. Suçluluk-Utanç Duyguları (STUÖ) ölçeğindeki alt ölçeklerindeki sorular şunlardır:

Suçluluk alt ölçeği: 3, 6, 7, 11, 12, 14, 16, 17, 21, 22, 23, 24. sorular,

Utanç alt ölçeği: 1, 2, 4, 5, 8, 9, 10, 13, 15, 18, 19, 20. sorulardan oluşmaktadır.

3.4.4. Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği(CBSÖ)

Kişinin kendi hakkındaki tutumunu ölçmek için kullanılan Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Stanley Coopersmith (1967) tarafından geliştirilmiştir. Envanterin çocuklara ve yetişkinlere uygulanan iki ayrı formu mevcuttur (Demirbaş, 2009).Yetişkin bireylerin benlik saygılarını ölçmek amacıyla hazırlanan envanter “Benim Gibi” ya da “Benim Gibi Değil” olarak zıt yanıt şıklarını içeren toplam 25 maddeden oluşmaktadır. Alınan puanlar 0 ile 100 arasında değişmektedir. Alınan puanın ortalamanın altında olması benlik saygısının düşüklüğüne, ortalamanın üzerinde olması benlik saygısının yüksekliğine işaret etmektedir (Demirbaş, 2009). Türkçe güvenilirlik ve geçerlik çalışmaları Aksoy (1992) ve Pişkin (1997) tarafından yapılmıştır. Yapılan güvenilirlik çalışmasında ölçeğin iç tutarlılık Cronbach Alfa değeri 0,76 olarak bulunmuştur.

3.4.5. Çocukluk Çağı Travmaları, Suçluluk – Utanç Duyguları ve Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeklerinin Güvenirlilik İstatistikleri

Tablo 2’de araştırmada kullanılan ölçekler ve alt boyutlarına ilişkin Cronbach Alpha güvenilirlik değerleri verilmiştir. Buna göre Çocukluk Çağı Travma Ölçeği (ÇTQ-28) toplam puanı için Cronbach Alpha değeri 0,90 olarak bulunmuştur. Çocukluk Çağı Travma Ölçeği alt boyutlarının Cronbach Alpha değerleri sırasıyla; Duygusal İhmal 0,85; Fiziksel İhmal 0,82; Duygusal İstismar 0,85; Fiziksel İstismar 0,84; Cinsel İstismar 0,85; Travmayı Küçümseme 0,86 olarak bulunmuştur. Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği (STUÖ)’nin Suçluluk alt ölçeği Cronbach Alpha değeri 0,87, Utanç alt ölçeği ise 0,81 olarak bulunmuştur. Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği (CBSÖ)’nin Cronbach Alpha değeri 0,89’ dur.

Tablo 2: Ölçeklerin Cronbach Alpha Değerleri

	Madde Sayısı	Cronbach Alpha
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ-28)		
Duygusal İhmal	5	,85
Fiziksel İhmal	5	,82
Duygusal İstismar	5	,85
Fiziksel İstismar	5	,84
Cinsel İstismar	5	,85
Travmayı Küçümseme	3	,86
Çocukluk Çağı Travma Ölçeği Toplamı	28	,90
Suçluluk Utanç Duyguları Ölçeği (STUÖ)		
Suçluluk	12	,87
Utanç	12	,81
Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği (CBSÖ)		
	25	,89

3.5. İSTATİSTİKSEL ANALİZ

Araştırmanın verileri SPSS 21.0 programında analiz edilmiştir. Araştırma verileri değerlendirilirken kategorik değişkenler için frekans dağılımı, sayısal değişkenler için tanımlayıcı istatistikler (çeyrek açıklık, standart ortalama) kullanılmıştır.

Parametrelerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirilmiş ve normal dağılıma uygun olmadığı saptanmıştır ($p < 0,05$). İki gruba

sahip kategorik değişkenler arasındaki farkın incelenmesinde nonparametrik testlerden olan Mann Whitney U testi, grup sayısı ikiden fazla ise Kruskal Wallis testi kullanılmıştır. Ayrıca ölçekler arasındaki ilişki Spearman korelasyon testi ile araştırılmıştır. Sonuçlar; % 95 güven aralığında, $p < 0,05$ anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

4. BULGULAR

Üniversite öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının, suçluluk-utanç duyguları ve benlik saygısı ile ilişkili olup olmadığının incelendiği bu çalışmaya 437 kişi katılmıştır. Verileri uygun doldurmayan 37 kişi çalışma dışı bırakılarak analizler 400 kişi üzerinden yapılmıştır.

İlk aşamada ölçeklerin güvenirliklerinin belirlenmesi için Cronbach Alpha değerleri, devamında araştırmaya katılan öğrencilerin demografik özellikleri, aile tutumları ve ruhsal gelişim öyküleri incelenmiştir. Daha sonraki bölümde, Çocukluk Çağı Travmaları, Suçluluk-Utanç Duyguları ve Benlik Saygısı ile ilişkili analiz sonuçları verilmiştir. Ayrıca ölçekler ve alt ölçekler arasındaki korelasyonlara bakılmıştır.

4.1. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÖĞRENCİLERİN SOSYODEMOGRAFİK VE AİLE TUTUMLARINA İLİŞKİN ÖZELLİKLERİ

4.1.1. Öğrencilerin Sosyodemografik Özellikleri

Çalışmaya Karabük Üniversitesi Demir Çelik Kampüsü'nde öğrenim gören 20.258 öğrencinin 400' ü alınmıştır. Katılımcıların %52'si erkek (n=208) ve % 48'i (n=192) kadındı. Öğrencilerin yaşa göre dağılımları incelendiğinde %38.0'ının 19-20, %31'inin 18 ve altı, %17.8'inin 21-22 ve %13.2'sinin 23-24 yaşları arasında olduğu görülmüştür. Katılımcıların büyük çoğunluğunun birinci sınıf (%31.8) ve ikinci sınıf (%27.0) öğrencilerinden oluştuğu saptanmıştır. Öğrencilerin %39.0'ının bir, %19.0'ının iki kardeşinin olduğu, %18.2'sinin ise kardeşinin olmadığı belirlenmiştir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%48.5) büyük şehirde ikamet ettiklerini ifade etmişlerdir (Tablo-3).

Tablo 3: Öğrencilerin Sosyodemografik Özelliklerine Göre Dağılımları (n=400)

		n	%
Yaş	18 ve Altı	124	31.0
	19-20	152	38.0
	21-22	71	17.8
	23-24	53	13.2
Cinsiyet	Kadın	208	52.0
	Erkek	192	48.0
Eğitim Gördüğü Sınıf	Hazırlık	41	10.2
	1. Sınıf	127	31.8
	2. Sınıf	108	27.0
	3. Sınıf	72	18.0
	4. Sınıf	52	13.0
Kardeş Sayısı	Kardeşim Yok	73	18.2
	1	156	39.0
	2	76	19.0
	3	51	12.8
	4 Kardeş ve Üzeri	44	11.0
Şimdiye Kadar Çoğunlukla İkamet Ettiği Yer	Kasaba	32	8.0
	Şehir	174	43.5
	Büyük Şehir	194	48.5

4.1.2. Öğrencilerin Ailelerine İlişkin Özellikleri

Araştırmaya katılan öğrencilerden %39.2'si ekonomik durumunu orta, %35.2'si iyi ve %25.6'sı kötü olarak tanımlamıştır. Öğrenciler ebeveynlerinin eğitim durumlarına göre dağılımları incelendiğinde %41'i anne eğitim durumunu "ortaöğretim"; %45'i baba eğitim durumunu "ortaöğretim" olarak bildirmiştir. Katılımcıların yarısından fazlasının (%87.2) anne ve babasının birlikte yaşadıkları görülmüştür. Öğrencilerin anne ve baba tutumları incelendiğinde %58.0'ının koruyucu anne tutumu, %61.5'inin mükemmeliyetçi baba tutumu olan ebeveynlere sahip olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların %21.5'i evde, %21.0'ı arkadaşı ile birlikte yaşadığını bildirmiştir (Tablo-4).

Tablo 4: Öğrencilerin Ailelerine İlişkin Özelliklerine Göre Dağılımı (n=400)

		n	%
Ailenizin Aylık Geliri	İyi	141	35.2
	Orta	157	39.2
	Kötü	102	25.6
Anne Eğitimi	Okuryazar	48	12.0
	İlköğretim	152	38.0
	Ortaöğretim	164	41.0
	Yükseköğretim ve Sonrası	36	9.0
Baba Eğitimi	Okuryazar	22	5.5
	İlköğretim	159	39.8
	Ortaöğretim	180	45.0
	Yükseköğretim ve Sonrası	39	9.8
Anne-Baba Durumu	Bir Arada	349	87.2
	Ayrı	24	6.0
	Anne Ölmüş	13	3.2
	Baba Ölmüş	14	3.5
Anne Tutumu	İlgisiz	35	8.8
	Otoriter	36	9.0
	Demokratik	62	15.5
	Koruyucu	232	58.0
	Mükemmeliyetçi	35	8.8
Baba Tutumu	İlgisiz	63	15.8
	Otoriter	50	12.5
	Demokratik	29	7.2
	Koruyucu	12	3.0
	Mükemmeliyetçi	246	61.5
Şuanda Kaldığı Yer	Ailemle	83	20.8
	Akrabalarımle	73	18.2
	Yurtta	74	18.5
	Evde	86	21.5
	Arkadaşlarla-Tek	84	21.0

4.1.3. Öğrencilerin Ruhsal Öykülerine Göre Özellikleri

Öğrencilerin %64.2'sinin sigara ve %26.5'inin alkol kullandığı görülmüştür. Katılımcılardan %35.5'inin mevcut durumda tedavi gerektiren bir psikiyatrik yakınmasının olduğu, %46.8'inin daha önceden tanımlanmış bir psikiyatrik öyküsünün olduğu ve %15.8'inin ailesinde ruhsal hastalık nedeniyle tedavi olan bireylerin bulunduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin %49.2'sinin çocukluk döneminde kendilerini etkileyen travmatik bir durum, %12.5'inin bir doğal afet yaşadığı

saptanmıştır. Katılımcıların %27.0'nin çevre ile iletişiminin çok kötü olduğu, % 28.8'inin iyi olduğu, büyük bir çoğunluğunun (%27.2 ve %29.0) sosyal hayatlarının iyi ve çok iyi olduğu belirlenmiştir (Tablo-5).

Tablo 5: Öğrencilerin Ruhsal Öykülerine Göre Dağılımları

		n	%
Sigara	Hayır	143	35.8
	Evet	257	64.2
Alkol	Hayır	294	73.5
	Evet	106	26.5
Tedavi Gerektiren Psikiyatrik Yakınma	Yok	258	64.5
	Var	142	35.5
Daha Önce Psikiyatrik Yakınma	Hayır	213	53.2
	Evet	187	46.8
Ailede Ruhsal Hastalık Nedeniyle Tedavi Gören Kimse	Yok	337	84.2
	Var	63	15.8
Çocukluk Döneminde Kişiyi Etkileyen Travmatik Durum	Hayır	203	50.8
	Evet	197	49.2
Daha Önce Herhangi Bir Doğal Afet Yaşama	Hayır	350	87.5
	Evet	50	12.5
Çevredeki İnsanlarla İlişki	Çok Kötü	17	4.2
	Kötü	108	27.0
	Orta	64	16.0
	İyi	115	28.8
	Çok İyi	96	24.0
Sosyal Hayatı Değerlendirme	Çok Kötü	35	8.8
	Kötü	112	28.0
	Orta	28	7.0
	İyi	109	27.2
	Çok İyi	116	29.0

4.1.4. Ölçeklere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

Tablo 6'da öğrencilerden alınan cevaplara göre hesaplanan ölçek değerlerine ilişkin tanımlayıcı istatistiksel değerler verilmiştir. Buna göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (CTQ-28) alt boyutlarından Duygusal İhmal için 11.82; Fiziksel İhmal için 11.84; Duygusal İstismar için 11.92; Fiziksel İstismar için 11.81; Cinsel İstismar için 11.85; Travmayı Küçümseme için 7.09 ve toplam Çocukluk Çağı Travması için 66.33 hesaplanmıştır. Bu değerler öğrencilerin orta ve aşağı seviyede çocukluk çağı

travmasına sahip olduğunu göstermektedir. Diğer yandan Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği (STUÖ)'nin alt boyutları olan Suçluluk için 28.42 ve utanç için 28.30 olarak hesaplanmıştır. Bu değerler öğrencilerin ortalamasının altında değerlere sahip olduğunu göstermektedir. Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği (CBSÖ) ortalaması 75.98 olarak hesaplanmıştır. Bu öğrencilerin çoğunda orta ve üzeri düzeyde bir benlik saygısının olduğunu göstermektedir.

Tablo 6: Ölçeklere İlişkin Tanımlayıcı İstatistikler

	n	X	S.S.	Min.	Med.	Mak.
CTQ-28						
Duygusal İhmal	400	11.82	6.71	5.00	8.00	25.00
Fiziksel İhmal	400	11.84	6.75	5.00	8.00	25.00
Duygusal İstismar	400	11.92	6.73	5.00	8.00	25.00
Fiziksel İstismar	400	11.81	6.81	5.00	8.00	24.00
Cinsel İstismar	400	11.85	6.75	5.00	8.00	25.00
Travmayı Küçümseme	400	7.09	4.06	3.00	5.00	15.00
CTQ-28	400	66,33	37.29	36.00	43.00	133.00
STUÖ						
Suçluluk	400	28.42	15.87	14.00	19.00	58.00
Utanç	400	28.30	15.92	13.00	19.00	59.00
CBSÖ	400	75.98	21.68	.00	84.00	100.00

(CTQ-28): Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği; (STUÖ): Suçluluk -Utanç Duyguları Ölçeği; (CBSÖ): Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği

Tablo 7'ye göre araştırmaya katılan öğrencilerin %33.4'ünün benlik saygısının düşük (ortalamanın altında), %66.6'sının benlik saygısının yüksek (ortalamanın üstünde) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 7: Öğrencilerin Benlik Saygısı Oranı

		n	%
Benlik Saygısı	Düşük (Ortalamanın Altında)	134	33.4
	Yüksek (Ortalamanın Üstünde)	266	66.6

4.2.SOSYODEMOGRAFİK ÖZELLİKLER İLE ÖLÇEK PUANLARININ KARŞILAŞTIRILMASINA YÖNELİK BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile araştırmada kullanılan ve Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ve Suçluluk-Utanç Ölçeği puanlarının karşılaştırılması yer almaktadır.

4.2.1. Sosyodemografik Özellikler ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği (CBSÖ) Toplam Puanının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Öğrencilerin yaşı ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği (CBSÖ) puanı ortalaması karşılaştırılmış, yaşa göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması 23-24 yaş arasında en yüksek ve 21-22 yaş grubu arasında en düşüktür, bu gruplar diğer yaş gruplarına göre anlamlı farklılık göstermektedir ($p<0,05$) (Tablo-8).

Tablo 8: Yaş ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması

CBSÖ	Yaş	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği	18 ve Altı	124	20,00	211,27	7.512	.000
	19-20	152	24,00	209,25		
	21-22	71	10,00	293,32		
	23-24	53	32,00	336,49		

Öğrencilerin cinsiyetleri Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması ile karşılaştırılmış, cinsiyete göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Buna göre erkek öğrencilerin puan ortalamalarının daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo-9).

Tablo 9: Cinsiyet ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması

CBSÖ	Cinsiyet	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği	Kadın	208	16.00	156.74	2035,0	.000
	Erkek	192	32.00	164.53		

Öğrencilerin eğitimlerine devam ettikleri sınıf ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması karşılaştırılmış, eğitimlerine devam ettikleri sınıfa göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı fark saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo-10).

Katılımcıların Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalamaları 4. ve 2. Sınıf öğrencilerinde en yüksek ve 3. Sınıf öğrencilerinde en düşüktür, bu gruplar diğer sınıf gruplarına göre anlamlı farklılık göstermektedir.

Tablo 10: Sınıf ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması

CBSÖ	Sınıf	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği	Hazırlık	41	16,00	209,37	5,593	.000
	1. Sınıf	127	12,00	220,20		
	2. Sınıf	108	32,00	207,31		
	3. Sınıf	72	8,00	211,45		
	4. Sınıf	52	46,00	261,23		

Öğrencilerin kardeş sayıları ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puanı ortalamaları karşılaştırılmış, kardeş sayısına göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo-11).

Katılımcıların Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puanının ortalaması kardeşi yok olan grupta daha yüksek olarak bulunmuştur.

Tablo 11: Kardeş Sayısı ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması

CBSÖ	Kardeş Sayısı	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği	Kardeşim Var	73	36.03	210,43	2079,0	.000
	Kardeşim Yok	327	40.00	214,89		

Öğrencilerin ikamet ettikleri yer ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalamaları karşılaştırılmış, ikamet ettikleri yere göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı bulunurken farkın 0,05 yakın olmasından dolayı fark anlamsız olarak değerlendirilebilir ($p=0,49$) (Tablo-12).

İkamet edilen yere göre, benlik saygısı puan ortalaması büyük şehirde yaşayan öğrenci grubunda daha yüksek iken kasabada ikamet etmiş öğrencilerde daha düşük olduğu görülmüştür.

Tablo 12: İkamet Edilen Yer ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması

CBSÖ	İkamet Edilen Yer	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği	Kasaba	32	20,00	209,71	6.031	.049
	Şehir	174	28,00	261,98		
	Büyük Şehir	194	40,00	207,60		

4.2.2. Ailelere İlişkin Özellikler ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği (CBSÖ) Puanının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Öğrencilerin ailelerinin gelir durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği (CBSÖ) puanı karşılaştırılmış, ailelerinin gelir durumuna göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı fark saptanmamıştır ($p>0,05$) (Tablo-13).

Katılımcılardan ailelerinin gelir durumu orta düzeyde olanların benlik saygılarının daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 13: Aile Geliri ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması

CBSÖ	Aile Geliri	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği	İyi	141	16,00	227,83	2.340	.844
	Orta	157	36,00	208,56		
	Kötü	102	24,00	272,86		

Katılımcıların anne eğitim durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puanı karşılaştırılmış, öğrencilerin annelerinin eğitim durumuna göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı fark görülmemiştir ($p>0,05$) (Tablo-14).

Tablo 14: Anne Eğitimi ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması

CBSÖ	Anne Eğitimi	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği	Okuryazar	48	16,00	229,63	5.551	.135
	İlköğretim	152	35,00	219,21		
	Ortaöğretim	164	20,00	211,97		
	Yükseköğretim ve sonrası	36	31,00	174,10		

Öğrencilerin baba eğitim durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puanı karşılaştırılmış, babalarının eğitim durumuna göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı fark olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$) (Tablo-15).

Tablo 15: Baba Eğitimi ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması

CBSÖ	Baba Eğitimi	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği	Okuryazar	22	32,00	194,24	7.402	.065
	İlköğretim	159	25,00	215,12		
	Ortaöğretim	180	12,00	219,67		
	Yükseköğretim ve sonrası	39	24,00	207,12		

Öğrencilerin anne-baba birlikteliği durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puanı karşılaştırılmış, anne-baba birlikteliği durumuna göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo-16).

Tablo 16: Anne-Baba Birlikte Yaşama Durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması

CBSÖ	Anne-Baba Birlikte Yaşama Durumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği	Birlikte	34	86,00	241,59	7.801	.070
	Ayrı	9	56,00	198,64		
	Anne Ölmüş	24	28,00	207,87		
	Baba Ölmüş	13	24,00	206,51		

Öğrencilerin annelerinin tutumları ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puanı karşılaştırılmış, annelerinin tutumlarına göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$) (Tablo-17).

Katılımcılardan benlik saygısı puan ortalaması demokratik ve ilgisiz tutum gösteren annelere sahip öğrenci grubunda daha yüksek iken mükemmeliyetçi anne tutumuna sahip öğrencilerde daha düşük bulunmuştur.

Tablo 17: Anne Tutumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması

ÇBSÖ	Anne Tutumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği	İlgisiz	35	28,00	232,49	2.802	.000
	Otoriter	36	25,00	185,80		
	Demokratik	62	32,00	220,34		
	Koruyucu	23	19,00	206,24		
	Mükemmeliyetçi	2	16,00	213,13		

Öğrencilerin babalarının tutumları ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puanı karşılaştırılmış, baba tutumuna göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo-18).

Katılımcılarda benlik saygısı puan ortalaması koruyucu ve otoriter tutum gösteren babalara sahip öğrenci grubunda daha yüksek iken demokratik baba tutumuna sahip öğrencilerde daha düşük bulunmuştur.

Tablo 18: Baba Tutumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması

CBSÖ	Baba Tutumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği	İlgisiz	63	24,00	214,54	5.163	.025
	Otoriter	50	30,00	151,70		
	Demokratik	29	16,00	208,89		
	Koruyucu	12	48,00	202,84		
	Mükemmeliyetçi	246	25,00	201.66		

Öğrencilerin şu anda kaldıkları yer ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puanı karşılaştırılmış, şu anda kaldıkları yere göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı fark saptanmamıştır ($p>0,05$) (Tablo-19).

Tablo 19: Şuan da Kalınan Yer ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması

CBSÖ	Şuan da Kalınan Yer	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği	Aile yanı	83	29,00	200,81	1.157	.561
	Akraba yanı	73	24,00	208,91		
	Yurt	74	28,00	210,58		
	Ev	86	34,00	223,90		
	Arkadaşla/tek	84	25,00	187.30		

4.2.3. Ruhsal Öykülere İlişkin Özellikler ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği (CBSÖ) Puanının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Öğrencilerin sigara kullanma durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puanı karşılaştırılmış, sigara kullanma durumuna göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo-20).

Sigara kullanan öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamasının kullanmayanlara göre daha düşük olduğu saptanmıştır.

Tablo 20: Sigara Kullanımı ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması

CBSÖ	Sigara Kullanımı	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği	Evet	257	12,00	12,96	1274,00	.000
	Hayır	143	36,00	23,25		

Öğrencilerin alkol kullanma durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puanı karşılaştırılmış, alkol kullanma durumuna göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı fark olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$) (Tablo-21).

Alkol kullanan öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamasının kullanmayanlara göre daha düşük olduğu saptanmıştır.

Tablo 21: Alkol Kullanımı ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması

CBSÖ	Alkol Kullanımı	n	IOR	Sıra Ortalaması	U	p
Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği	Evet	106	20,00	17,77	1312,00	.000
	Hayır	294	33,00	27,73		

Öğrencilerin şu anda tedavi gerektiren bir psikiyatrik yakınmanın var olması durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puanı karşılaştırılmış, tedavi gerektiren bir psikiyatrik yakınmanın var olması durumuna göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo-22).

Tedavi gerektiren psikiyatrik yakınması olan öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamasının olmayanlara göre daha düşük olduğu saptanmıştır.

Tablo 22: Şuan da Tedavi Gerektiren Psikiyatrik Bir Yakınma Durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması

CBSÖ	Şuan da Tedavi Gerektiren Psikiyatrik Bir Yakınma Durumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği	Var	258	8,00	231,33	13089,00	.000
	Yok	142	29,0	206,50		

Öğrencilerin daha önce alınmış psikiyatrik bir tanılarının var olması durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı ölçeği puanı karşılaştırılmış, daha önce alınmış psikiyatrik bir tanının varlığına göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı fark saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo-23).

Daha önce psikiyatrik tanı konmuş olan öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamasının olmayanlara göre daha düşük olduğu saptanmıştır.

Tablo 23: Daha Önce Alınmış Psikiyatrik Bir Tanının Olması Durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması

CBSÖ	Daha Önce Alınmış Psikiyatrik Bir Tanının Olması Durumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği	Var	213	8,00	207,84	2543,00	.000
	Yok	187	32,00	225,94		

Öğrencilerin ailelerinde ruhsal hastalık nedeniyle tedavi gören bir bireyin olması durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı ölçeği puanı karşılaştırılmış, ailede ruhsal hastalık nedeniyle tedavi gören birey olması durumuna göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p=0.048$).

Anlamlı farkın 0,05'e yakın olmasından dolayı anlamsız olarak değerlendirilebilir (Tablo-24).

Ailede ruhsal hastalık nedeniyle tedavi gören bireyleri olan öğrencilerin benlik saygısı puan ortalaması olmayanlara göre daha düşük olduğu saptanmıştır.

Tablo 24: Ailede Ruhsal Hastalık Nedeniyle Tedavi Gören Birey Olması Durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması

CSBÖ	Ailede Ruhsal Hastalık Nedeniyle Tedavi Gören Birey Olması Durumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği	Var	63	16.00	214,98	2034,000	.048
	Yok	337	68.00	128,71		

Öğrencilerin çocukluk dönemlerinde etkilendikleri travmatik bir durumun olması ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puanı karşılaştırılmış, çocukluk dönemlerinde kendilerini etkileyen travmatik bir durumun varlığına göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı fark saptanmıştır ($p < 0,05$) (Tablo-25).

Çocukluk döneminde kişiyi etkileyen travmatik durumu olan öğrencilerin benlik saygısı puan ortalaması olmayanlara göre daha düşük olduğu saptanmıştır

Tablo 25. Çocukluk Döneminde Kişiyi Etkileyen Travmatik Bir Durumun Olması ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması

CBSÖ	Çocukluk Döneminde Kişiyi Etkileyen Travmatik Bir Durumun Olması	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği	Var	203	8.00	174,91	2752,500	.000
	Yok	197	36,00	213,04		

Öğrencilerin çocukluk dönemlerinde doğal bir afet yaşamış olmaları durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puanı karşılaştırılmış, çocukluk döneminde doğal afet yaşama durumlarına göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo-26).

Tablo 26. Doğal Afet Yaşama Durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması

CBSÖ	Doğal Afet Yaşama Durumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği	Evet	50	21,00	39,22	2687,000	.075
	Hayır	350	52,00	36,92		

Öğrencilerin çevrelerindeki insanlarla ilişkilerini değerlendirme durumları ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puanı karşılaştırılmış, çevrelerindeki insanlarla ilişki durumlarına göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı fark saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo-27).

Katılımcılardan benlik saygısı puan ortalaması çevredeki insanlarla ilişkisi çok iyi ve orta olan grupta yüksek, çok kötü ve kötü olan grupta düşük olduğu görülmüştür.

Tablo 27: Çevredeki İnsanlarla İlişki Durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması

CBSÖ	Çevredeki İnsanlarla İlişki Durumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği	Çok kötü	17	8,00	201,46	2,019	.000
	Kötü	108	12,00	212,86		
	Orta	64	24,00	261,98		
	İyi	115	20,00	209,71		
	Çok iyi	96	22,00	207,60		

Öğrencilerin sosyal hayatlarını değerlendirme durumları ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puanı karşılaştırılmış, sosyal hayatı değerlendirme durumlarına göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo-28).

Öğrencilerden benlik saygısı puan ortalaması sosyal hayatını değerlendirmesi çok iyi ve iyi olan grupta yüksek, çok kötü ve kötü olan grupta düşük olduğu belirlenmiştir.

Tablo 28: Sosyal Hayatı Değerlendirme Durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Puanının Karşılaştırılması

CBSÖ	Sosyal Hayatı Değerlendirme Durumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği	Çok Kötü	35	8,00	253,73	8.647	.000
	Kötü	112	12,00	225,43		
	Orta	28	16,00	219,07		
	İyi	109	31,00	206,63		
	Çok İyi	116	36,00	208,45		

4.2.4. Sosyodemografik Özellikler ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği (STUÖ) Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Öğrencilerin yaşları ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği (STUÖ) puanları karşılaştırılmış, yaş ile alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark görülmüştür ($p<0,05$).

21-22 yaş değişkeninde ortalama puanın 18 ve altı yaş değişkenine göre daha yüksek olduğu bulunmuştur (Tablo-29).

Tablo 29: Yaş ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

STUÖ	Yaş	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Suçluluk	18 ve Altı	124	3,50	205,04	2.928	.000
	19-20	152	26,00	267,77		
	21-22	71	35,00	225,28		
	23-24	53	11,00	247,63		
Utanç	18 ve Altı	124	4,00	211,74	3.044	.000
	19-20	152	26,75	269,43		
	21-22	71	36,00	227,40		
	23-24	53	11,75	233,53		

Öğrencilerin cinsiyetleri ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği (STUÖ) puanları karşılaştırılmış, cinsiyet ile suçluluk-utanç alt boyut puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo-30).

Kadın öğrencilerin suçluluk-utanç ortalama puanının erkek öğrencilere göre yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 30: Cinsiyet ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

STUÖ	Cinsiyet	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Suçluluk	Kadın	208	35,00	136.74	116,000	.005
	Erkek	192	11,00	124.53		
Utanç	Kadın	208	35,00	126.77	110,000	.048
	Erkek	192	11,75	144.67		

Öğrencilerin eğitimlerine devam ettikleri sınıfa göre Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, sınıfa göre alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark tespit edilmiştir ($p < 0.05$) (Tablo-31).

Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği incelendiğinde bütün alt boyutlarda puan ortalamalarının 3. Sınıfta eğitim gören grupta daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 31: Sınıf ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

STUÖ	Sınıf	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Suçluluk	Hazırlık	41	22,50	272,69	25.46	.000
	1. Sınıf	127	3,75	216,09		
	2. Sınıf	108	5,00	219,51		
	3. Sınıf	72	35,75	190,90		
	4. Sınıf	52	4,00	189,85		
Utanç	Hazırlık	41	18,50	271,29	33.03	.000
	1. Sınıf	127	4,00	200,64		
	2. Sınıf	108	5,00	223,31		
	3. Sınıf	72	36,00	189,32		
	4. Sınıf	52	4,50	199,25		

Öğrencilerin kardeş sayısı ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, kardeş sayısı ile alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p < 0,05$) (Tablo-32).

Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği incelendiğinde suçluluk ve utanç alt boyutlarından kardeşi olanların kardeşi olmayanlara göre daha yüksek puan aldıkları bulunmuştur.

Tablo 32: Kardeş Sayısı ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

STUÖ	Kardeş Sayısı	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Suçluluk	Kardeşim Var	327	27.21	123,82	1910,00	.009
	Kardeşim Yok	73	24.87	212,24		
Utanç	Kardeşim Var	327	28.25	124,14	1823,00	.000
	Kardeşim Yok	73	25.43	212,41		

Öğrencilerin ikamet ettikleri yer ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, öğrencilerin uzun süre ikamet ettikleri yere göre suçluluk ve utanç alt boyut puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p < 0,05$) (Tablo-33). Kasabada yaşayan öğrencilerin daha çok suçluluk ve utanç puan ortalamasına sahip oldukları görülmektedir.

Tablo 33: İkamet Edilen Yer ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

STUÖ	İkamet Edilen Yer	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Suçluluk	Kasaba	32	35,00	219,21	3.97	.007
	Şehir	174	34,00	211,97		
	Büyük Şehir	194	18,00	174,10		
Utanç	Kasaba	32	35,00	215,12	9.65	.008
	Şehir	174	34,00	207,12		
	Büyük Şehir	194	17,25	194,24		

4.2.5. Ailelere İlişkin Özellikler ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği (STUÖ) Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Öğrencilerin ailelerinin gelir durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği (STUÖ) puanları karşılaştırılmış, ailelerinin gelir durumuna göre alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark saptanmamıştır ($p > 0,05$) (Tablo-34).

Tablo 34: Aile Geliri ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

STUÖ	Aile Geliri	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Suçluluk	İyi	141	35,00	206,51	5.32	.150
	Orta	157	19,00	198,64		
	Kötü	102	25,25	207,87		
Utanç	İyi	141	35,00	213,13	3.95	.138
	Orta	157	18,00	206,24		
	Kötü	102	25,00	185,80		

Öğrencilerin anne eğitim durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, anne eğitim durumuna göre Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark saptanmamıştır ($p>0,05$) (Tablo-35).

Tablo 35: Anne Eğitimi ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

STUÖ	Anne Eğitimi	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Suçluluk	Okuryazar	48	35,75	229,63	6.785	.853
	İlköğretim	152	18,75	217,05		
	Ortaöğretim	164	35,00	214,67		
	Yükseköğretim ve Sonrası	36	3,75	219,93		
Utanç	Okuryazar	48	34,25	241,59	8.780	.879
	İlköğretim	152	17,50	217,74		
	Ortaöğretim	164	34,00	232,49		
	Yükseköğretim ve Sonrası	36	3,00	220,34		

Öğrencilerin baba eğitim durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, baba eğitim durumuna göre Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo-36).

Tablo 36: Baba Eğitimi ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

STUÖ	Baba Eğitimi	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Suçluluk	Okuryazar	22	16,25	214,54	4.12	.250
	İlköğretim	159	34,00	208,89		
	Ortaöğretim	180	36,00	202,84		
	Yükseköğretim ve sonrası	39	2,00	151,70		
Utanç	Okuryazar	22	17,00	212,57	7.18	.266
	İlköğretim	159	34,00	212,15		
	Ortaöğretim	180	35,00	200,37		
	Yükseköğretim ve sonrası	39	3,00	174,40		

Öğrencilerin anne-baba birlikteliği durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, anne-baba birlikteliği durumuna göre Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir ($p>0,05$) (Tablo-37).

Tablo 37: Anne-Baba Birlikteliği Durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

STUÖ	Anne-Baba Birliktelik Durumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Suçluluk	Birlikte	349	34,50	215,73	3.55	.314
	Ayrı	24	31,25	204,62		
	Anne Ölmüş	13	2,50	212,33		
	Baba Ölmüş	14	36,50	202,25		
Utanç	Birlikte	349	35,00	217,23	2.45	.415
	Ayrı	24	31,50	205,07		
	Anne Ölmüş	13	2,00	204,16		
	Baba Ölmüş	14	34,50	204,75		

Öğrencilerin annelerinin tutumları ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, annelerinin tutumlarına göre Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo-38)

Tablo 38: Anne Tutumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

STUÖ	Anne Tutumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Suçluluk	İlgisiz	35	5,00	214,08	3.81	0.56
	Otoriter	36	2,75	211,67		
	Demokratik	62	36,00	199,61		
	Koruyucu	232	20,00	203,50		
	Mükemmeliyetçi	35	37,00	218.45		
Utanç	İlgisiz	35	4,00	216,76	8.81	.066
	Otoriter	36	2,75	205,78		
	Demokratik	62	35,00	200,01		
	Koruyucu	232	20,00	208,00		
	Mükemmeliyetçi	35	36,00	217.89		

Öğrencilerin babalarının tutumları ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, babalarının tutumlarına göre Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo-39).

Demokratik baba tutumuna sahip öğrencilerin puan ortalaması otoriter tutuma sahip olanlara göre daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 39: Baba Tutumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

STUÖ	Baba Tutumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Suçluluk	İlgisiz	63	35,00	203,47	10.37	.035
	Otoriter	50	3,00	193,42		
	Demokratik	29	38,50	229,62		
	Koruyucu	12	35,50	233,38		
	Mükemmeliyetçi	246	23,25	224,29		
Utanç	İlgisiz	63	33,75	208,73	10.14	.038
	Otoriter	50	3,00	207,78		
	Demokratik	29	36,50	219,25		
	Koruyucu	12	36,00	173,13		
	Mükemmeliyetçi	246	22,50	209,15		

Öğrencilerin şu anda kaldıkları yer ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, şu anda kaldıkları yere göre Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo-40).

Tablo 40: Şuan da Kaldıkları Yer ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

STUÖ	Şuan da Kaldıkları Yer	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Suçluluk	Aile yanı	83	20,00	209,32	1.148	.929
	Akraba yanı	73	26,00	215,88		
	Yurt	74	36,25	215,58		
	Ev	86	33,00	187,50		
	Arkadaşla/tek	84	34,50	201,27		
Utanç	Aile yanı	83	19,00	206,96	1.154	.962
	Akraba yanı	73	29,00	203,37		
	Yurt	74	36,00	221,03		
	Ev	86	33,25	202,00		
	Arkadaşla/tek	84	33,00	212,04		

4.2.6. Ruhsal Öykülere İlişkin Özellikler ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği (STUÖ) Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Öğrencilerin sigara kullanım durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği (STUÖ) puanları karşılaştırılmış, sigara kullanımına göre Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo-41). Sigara kullanan öğrencilerin daha yüksek suçluluk ve utanç puan ortalamasına sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 41: Sigara Kullanımı ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

STUÖ	Sigara Kullanımı	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Suçluluk	Evet	257	35,00	221,54	1234,000	.000
	Hayır	143	3,00	218,46		
Utanç	Evet	257	35,00	227,99	1245,000	.000
	Hayır	143	3,00	217,84		

Öğrencilerin alkol kullanma durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği (STUÖ) puanları karşılaştırılmış, alkol kullanma durumuna göre alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark saptanmamıştır ($p<0,05$) (Tablo-42).

Alkol kullanan öğrencilerin daha yüksek suçluluk ve utanç puan ortalamasına sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 42: Alkol Kullanımı ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

STUÖ	Alkol Kullanımı	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Suçluluk	Evet	106	35,00	174,91	2012,000	.038
	Hayır	294	22,00	213,04		
Utanç	Evet	106	35,00	246,21	2001,00	.022
	Hayır	294	20,00	210,04		

Öğrencilerin şu anda tedavi gerektiren psikiyatrik bir yakınmalarının varlığı durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, şu anda tedavi gerektiren psikiyatrik bir yakınmanın varlığı durumuna göre Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo-43). Tedavi gerektiren psikiyatrik yakınması olan öğrencilerin daha yüksek suçluluk ve utanç puan ortalamasına sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 43: Şu Anda Tedavi Gerektiren Psikiyatrik Bir Yakınmanın Varlığı–ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

STUÖ	Şuan da Tedavi Gerektiren Psikiyatrik Yakınma Durumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Suçluluk	Var	258	35,00	188,93	6335,500	.000
	Yok	142	3,00	213,54		
Utanç	Var	258	35,00	197,99	6219,000	.000
	Yok	142	3,00	212,72		

Öğrencilerde daha önce alınmış psikiyatrik bir tanının varlığı ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, daha önce alınmış psikiyatrik bir tanın varlığı durumu ile alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur

($p<0,05$) (Tablo-44). Daha önce alınmış psikiyatrik tanısı olan öğrencilerin daha yüksek suçluluk ve utanç puan ortalamasına sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 44: Daha Önce Alınmış Psikiyatrik Bir Tanının Varlığı Durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

STUÖ	Daha Önce Alınmış Psikiyatrik Bir Tanının Varlığı Durumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Suçluluk	Var	213	36,00	207,95	8123,000	.000
	Yok	187	3,00	213,80		
Utanç	Var	213	36,00	205,13	8265,000	.000
	Yok	187	3,00	214,30		

Öğrencilerin ailesinde ruhsal hastalık nedeniyle tedavi gören bir bireyin olması durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, ailede ruhsal hastalık nedeniyle tedavi gören bir bireyin olması durumuna göre Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo-45). Ailede ruhsal hastalık nedeniyle tedavi gören kişiler olan öğrencilerin daha yüksek suçluluk ve utanç puan ortalamasına sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 45: Ailede Ruhsal Hastalık Nedeniyle Tedavi Gören Bir Bireyin Olması Durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

STUÖ	Ailede Ruhsal Hastalık Nedeniyle Tedavi Gören Bir Bireyin Olması	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Suçluluk	Var	63	35,00	209,81	7542,000	.025
	Yok	337	34,00	213,13		
Utanç	Var	63	35,00	203,19	7643,000	.023
	Yok	337	34,00	212,13		

Öğrenciler çocukluk dönemlerinde kendilerini etkileyen travmatik bir durum yaşamış olma durumlarına göre Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, çocukluk döneminde kendilerini etkileyen travmatik durum yaşamış olanların Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları ile yaşamayanların puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo-46). Çocukluk

döneminde kişiyi etkileyen travmatik durumu olan öğrencilerin daha yüksek suçluluk ve utanç puan ortalamasına sahip olduğu görülmüştür.

Tablo 46: Çocukluk Döneminde Kişiyi Etkileyen Travmatik Bir Durum Yaşama ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

STUÖ	Çocukluk Döneminde Kişiyi Etkileyen Travmatik Bir Durum Yaşama	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Suçluluk	Var	203	36,00	201,23	3523,000	.000
	Yok	197	3,00	218,27		
Utanç	Var	203	36,00	206,62	4612,000	.000
	Yok	197	3,00	271,95		

Öğrencilerin çocukluk döneminde doğal bir afet yaşamış olmaları ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, çocukluk döneminde doğal bir afet yaşama durumuna göre Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo-47).

Tablo 47: Çocukluk Döneminde Doğal Afet Yaşama Durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

STUÖ	Doğal Afet Yaşama Durumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Suçluluk	Evet	50	35,25	145,50	4356,00	.182
	Hayır	350	33,25	230,19		
Utanç	Evet	50	35,00	216,41	5467,00	.169
	Hayır	350	34,00	181,24		

Öğrencilerin çevresindeki insanlarla ilişkilerini değerlendirme durumları ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, çevrelerindeki insanlarla ilişkilerini değerlendirme durumlarına göre Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo-48).

Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyutlarının tümünde çok kötü ve kötü seçeneği anlamlı şekilde yüksek bulunmuştur.

Tablo 48: Çevredeki İnsanlarla İlişkilerini Değerlendirme Durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

STUÖ	Çevredeki İnsanlarla İlişkilerini Değerlendirme Durumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Suçluluk	Çok kötü	17	22,00	196,04	19.596	.000
	Kötü	108	21,00	216,66		
	Orta	64	10,00	225,18		
	İyi	115	13,00	209,19		
	Çok iyi	96	12,00	254,64		
Utanç	Çok kötü	17	23,50	194,29	21.610	.000
	Kötü	108	22,00	236,03		
	Orta	64	10,50	212,82		
	İyi	115	13,00	211,81		
	Çok iyi	96	12,50	261,43		

Öğrencilerin sosyal hayatlarını değerlendirme durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, sosyal hayatlarını değerlendirme durumuna göre Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark saptanmıştır ($p < 0,05$) (Tablo-49).

Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyutlarının tümünde çok kötü ve kötü seçeneği anlamlı derecede yüksek bulunmuştur.

Tablo 49: Sosyal Hayatı Değerlendirme Durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılması

STUÖ	Sosyal Hayatı Değerlendirme Durumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Suçluluk	Çok Kötü	35	35,00	207,42	15.347	.000
	Kötü	112	28,00	243,31		
	Orta	28	18,75	215,02		
	İyi	109	9,25	214,09		
	Çok İyi	116	9,00	204,75		
Utanç	Çok Kötü	35	36,00	210,34	16.142	.000
	Kötü	112	27,00	237,90		
	Orta	28	19,00	215,44		
	İyi	109	10,50	209,28		
	Çok İyi	116	9,00	144,42		

4.2.7. Sosyodemografik Özellikler ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇTQ-28) Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Öğrencilerin yaşları ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇQT-28) puanları ile karşılaştırılmış, yaş ile alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark belirlenmiştir ($p<0,05$) (Tablo-50).

Çocukluk çağı travmaları ölçeği incelendiğinde bütün alt boyutlarda 21-22 yaş grubu puan ortalamasının daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Tablo 50: Yaş ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

ÇÇTÖ	Yaş	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Duygusal İhmal	18 ve Altı	124	4,25	253,73	35.051	.000
	19-20	152	10,50	225,43		
	21-22	71	15,00	219,07		
	23-24	53	3,00	206,63		
Fiziksel İhmal	18 ve Altı	124	3,75	247,63	33.873	.000
	19-20	152	10,50	267,77		
	21-22	71	15,00	225,28		
	23-24	53	2,50	205,04		
Duygusal İstismar	18 ve Altı	124	5,25	233,53	46.942	.000
	19-20	152	10,50	269,43		
	21-22	71	15,00	227,40		
	23-24	53	2,00	211,74		
Fiziksel İstismar	18 ve Altı	124	5,25	246,20	37.141	.000
	19-20	152	10,50	252,39		
	21-22	71	15,00	224,34		
	23-24	53	2,00	209,46		
Cinsel İstismar	18 ve Altı	124	3,75	208,45	44.443	.000
	19-20	152	10,50	199,99		
	21-22	71	15,00	195,73		
	23-24	53	2,50	202,47		
Travmayı Küçümseme	18 ve Altı	124	2,00	189,88	34.194	.000
	19-20	152	6,50	189,38		
	21-22	71	9,00	194,04		
	23-24	53	2,00	193,23		
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği Toplam Puanı	18 ve Altı	124	4,15	251,65	44,801	,000
	19-20	152	11,50	189,92		
	21-22	71	14,00	221,88		
	23-24	53	4,00	196,73		

Öğrencilerin cinsiyeti ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, cinsiyete göre ölçeğin alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo-51).

Bu sonuca göre kadın öğrencilerde duygusal ihmal, fiziksel ihmal, duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar, travmayı küçümseme ve toplam puan ortalamasının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 51: Cinsiyet ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

ÇÇTÖ	Cinsiyet	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Duygusal İhmal	Kadın	208	14,00	282,83	5701,500	.004
	Erkek	192	4,50	196,36		
Fiziksel İhmal	Kadın	208	15,00	225,63	5382,500	.003
	Erkek	192	5,25	185,73		
Duygusal İstismar	Kadın	208	15,00	272,69	6326,500	.003
	Erkek	192	5,25	216,09		
Fiziksel İstismar	Kadın	208	15,00	219,51	6459,500	.005
	Erkek	192	5,25	190,90		
Cinsel İstismar	Kadın	208	15,00	271,29	6219,000	.003
	Erkek	192	4,50	200,64		
Travmayı Küçümseme	Kadın	208	9,00	223,31	6043,000	.000
	Erkek	192	2,00	189,32		
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği Toplam Puanı	Kadın	208	13,00	239,61	6345,000	.002
	Erkek	192	4,51	233,78		

Öğrencilerin eğitimlerine devam ettikleri sınıfa göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, sınıf ile ölçeğin alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo-52).

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği incelendiğinde bütün alt boyut puan ortalamalarının 3. Sınıfta eğitim gören grupta daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 52: Eğitimlerine devam ettikleri sınıf ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

ÇÇTÖ	Sınıf	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Duygusal İhmal	Hazırlık	41	9,50	215,73	30.34	.000
	1. Sınıf	127	2,00	204,62		
	2. Sınıf	108	2,00	212,33		
	3. Sınıf	72	15,00	202,25		
	4. Sınıf	52	2,50	216,07		
Fiziksel İhmal	Hazırlık	41	11,00	217,23	38.88	.000
	1. Sınıf	127	3,00	205,07		
	2. Sınıf	108	2,75	204,16		
	3. Sınıf	72	15,00	204,75		
	4. Sınıf	52	3,00	216,41		
Duygusal İstismar	Hazırlık	41	11,50	214,08	38.36	.000
	1. Sınıf	127	3,00	211,67		
	2. Sınıf	108	2,00	199,61		
	3. Sınıf	72	15,00	203,50		
	4. Sınıf	52	2,00	216,00		
Fiziksel İstismar	Hazırlık	41	9,50	216,76	39.20	.000
	1. Sınıf	127	3,00	205,78		
	2. Sınıf	108	2,00	200,01		
	3. Sınıf	72	15,00	208,00		
	4. Sınıf	52	2,00	212,24		
Cinsel İstismar	Hazırlık	41	9,50	212,57	43.39	.000
	1. Sınıf	127	2,00	212,15		
	2. Sınıf	108	3,00	200,37		
	3. Sınıf	72	14,75	174,40		
	4. Sınıf	52	2,00	216,21		
Travmayı Küçümseme	Hazırlık	41	5,50	208,91	32.53	.000
	1. Sınıf	127	2,00	223,90		
	2. Sınıf	108	2,00	200,81		
	3. Sınıf	72	9,00	187,30		
	4. Sınıf	52	2,00	213,87		
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği Toplam Puanı	Hazırlık	41	6,50	214,08	42.81	.000
	1. Sınıf	127	4,00	202,98		
	2. Sınıf	108	6,00	217,94		
	3. Sınıf	72	7,00	189,30		
	4. Sınıf	52	5,00	233,96		

Öğrencilerin kardeş sayısı, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇQT-28) puanları ile karşılaştırılmış, kardeş sayısına göre ölçeğin alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo-53).

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği incelendiğinde bütün alt boyut puan ortalamalarının kardeşi olmayan grupta daha yüksek olduğu görülmüştür.

Tablo 53: Kardeş Sayısı ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

ÇQTÖ	Kardeş Sayısı	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Duygusal ihmal	Kardeşim Var	327	6,00	206,38	5680,000	.000
	Kardeşim Yok	73	14,0	212,32		
Fiziksel ihmal	Kardeşim Var	327	7,75	219,08	5832,500	.000
	Kardeşim Yok	73	14,5	201,76		
Duygusal istismar	Kardeşim Var	327	8,75	275,79	6134,000	.000
	Kardeşim Yok	73	14,5	138,60		
Fiziksel istismar	Kardeşim Var	327	7,50	200,43	6021,500	.000
	Kardeşim Yok	73	15,0	214,57		
Cinsel istismar	Kardeşim Var	327	5,75	220,93	5783,000	.000
	Kardeşim Yok	73	15,5	224,29		
Travmayı Küçümseme	Kardeşim Var	327	4,00	255,79	6343,000	.000
	Kardeşim Yok	73	9,00	154,70		
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği Toplam Puanı	Kardeşim Var	327	13,00	196,47	5432,000	.000
	Kardeşim Yok	73	16,00	230,20		

Öğrencilerin ikamet ettikleri yer ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, öğrencilerin uzun süre ikamet ettikleri yere göre duygusal ihmal ve cinsel istismar puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark belirlenmemiştir ($p>0,05$) (Tablo-11). Öğrencilerin uzun süre ikamet ettikleri yere göre Çocukluk çağı travması alt boyutlarından fiziksel ihmal, duygusal istismar, fiziksel istismar, travmayı küçümseme alt boyut puanları ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo-54). En yüksek puan ortalaması kasabada yaşayan öğrenci grubunda görülmüştür.

Tablo 54: İkamet Edilen Yer ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

ÇÇTÖ	İkamet Edilen Yer	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Duygusal İhmal	Kasaba	32	8,75	204,58	3.69	.158
	Şehir	174	13,00	204,75		
	Büyük Şehir	194	15,00	210,89		
Fiziksel İhmal	Kasaba	32	15,50	207,82	8.85	.012
	Şehir	174	14,00	205,31		
	Büyük Şehir	194	7,00	209,42		
Duygusal İstismar	Kasaba	32	15,50	203,62	7.09	.029
	Şehir	174	15,00	195,79		
	Büyük Şehir	194	7,25	233,07		
Fiziksel İstismar	Kasaba	32	15,00	205,69	6.24	.034
	Şehir	174	14,00	202,45		
	Büyük Şehir	194	6,50	217,79		
Cinsel İstismar	Kasaba	32	15,50	219,93	4.98	.083
	Şehir	174	11,00	223,40		
	Büyük Şehir	194	7,00	222,69		
Travmayı Küçümseme	Kasaba	32	9,75	230,09	6.77	.034
	Şehir	174	7,00	180,23		
	Büyük Şehir	194	4,00	194,56		
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği Toplam Puanı	Kasaba	32	9.50	138.33	8.59	.014
	Şehir	174	7.00	238.80		
	Büyük Şehir	194	6.00	235.35		

4.2.8. Ailelere İlişkin Özellikler ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇTQ-28) Toplam ve Alt Boyut Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Öğrencilerin aile geliri, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇQT-28) puanları ile karşılaştırılmış, aile gelirine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği alt boyutlarından duygusal istismar ve fiziksel istismar puan ortalamaları arasında anlamlı fark belirlenmiştir ($p < 0,05$). Öğrencilerin aile gelirine göre duygusal ihmal, fiziksel ihmal, cinsel istismar, travmayı küçümseme alt boyut puanları ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark görülmemiştir ($p > 0,05$) (Tablo-55).

Tablo 55: Aile Gelir Durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

ÇÇTÖ	Aile Geliri	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Duygusal İhmal	İyi	141	15,00	203,38	4.11	.128
	Orta	157	6,00	210,32		
	Kötü	102	10,25	220,08		
Fiziksel İhmal	İyi	141	15,00	211,76	1.73	.421
	Orta	157	8,00	285,79		
	Kötü	102	9,25	128,60		
Duygusal İstismar	İyi	141	15,00	201,43	6.02	.039
	Orta	157	8,50	215,57		
	Kötü	102	11,50	221,93		
Fiziksel İstismar	İyi	141	15,00	223,29	9.67	.008
	Orta	157	7,50	256,79		
	Kötü	102	10,00	155,70		
Cinsel İstismar	İyi	141	15,00	197,47	2.68	.261
	Orta	157	6,50	231,20		
	Kötü	102	10,25	211,93		
Travmayı Küçümseme	İyi	141	9,00	232,69	2.46	.292
	Orta	157	4,00	256,07		
	Kötü	102	7,25	223,10		
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği Toplam Puanı	İyi	141	7,00	199,88	4.02	.134
	Orta	157	4,00	217,73		
	Kötü	102	6,00	219,08		

Öğrencilerin anne eğitim durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, anne eğitimi ile alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark tespit edilmemiştir ($p>0,05$) (Tablo-56).

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği incelendiğinde cinsel istismar hariç bütün alt boyut puan ortalamalarının anne eğitimi okuryazar olan grupta daha yüksek olduğu görülmektedir. Cinsel istismar alt boyutunda ise anne eğitim durumu ortaöğretim olan grubun puan ortalaması yüksektir.

Tablo 56: Anne Eğitimi ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

ÇÇTÖ	Anne Eğitimi	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Duygusal İhmal	Okuryazar	48	14,50	219,61	5.05	.168
	İlköğretim	152	6,75	212,36		
	Ortaöğretim	164	14,00	205,70		
	Yükseköğretim ve Sonrası	36	2,00	214,87		
Fiziksel İhmal	Okuryazar	48	15,50	220,40	5.65	.129
	İlköğretim	152	7,50	199,66		
	Ortaöğretim	164	15,00	215,33		
	Yükseköğretim ve Sonrası	36	2,00	213,34		
Duygusal İstismar	Okuryazar	48	15,75	218,41	4.66	.199
	İlköğretim	152	8,50	207,98		
	Ortaöğretim	164	15,00	215,30		
	Yükseköğretim ve Sonrası	36	2,00	198,69		
Fiziksel İstismar	Okuryazar	48	15,75	221,94	3.65	.302
	İlköğretim	152	7,75	205,14		
	Ortaöğretim	164	15,00	211,54		
	Yükseköğretim ve Sonrası	36	2,75	206,46		
Cinsel İstismar	Okuryazar	48	13,75	211,15	4.91	.179
	İlköğretim	152	7,75	216,50		
	Ortaöğretim	164	14,00	240,50		
	Yükseköğretim ve Sonrası	36	2,00	205,72		
Travmayı Küçümseme	Okuryazar	48	9,00	210,84	5.49	.139
	İlköğretim	152	4,00	209,45		
	Ortaöğretim	164	8,00	212,34		
	Yükseköğretim ve Sonrası	36	2,00	221,32		
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği Toplam Puanı	Okuryazar	48	8.08	206,78	4.67	.197
	İlköğretim	152	6.61	218,25		
	Ortaöğretim	164	6.85	175,13		
	Yükseköğretim ve Sonrası	36	6.39	219,15		

Öğrencilerin baba eğitim durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, baba eğitim durumuna göre alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark tespit edilmemiştir ($p>0,05$) (Tablo-57).

Tablo 57: Baba Eğitimi ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

ÇÇTÖ	Baba Eğitimi	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Duygusal İhmal	Okuryazar	22	5,00	201,32	5.04	.169
	İlköğretim	159	14,00	253,231		
	Ortaöğretim	180	14,75	219,01		
	Yükseköğretim ve sonrası	39	2,00	216,19		
Fiziksel İhmal	Okuryazar	22	7,00	211,24	7.38	.061
	İlköğretim	159	14,00	247,10		
	Ortaöğretim	180	15,00	216,14		
	Yükseköğretim ve sonrası	39	2,00	219,18		
Duygusal İstismar	Okuryazar	22	7,25	210,15	5.08	.166
	İlköğretim	159	14,00	217,20		
	Ortaöğretim	180	15,00	244,40		
	Yükseköğretim ve sonrası	39	2,00	225,42		
Fiziksel İstismar	Okuryazar	22	8,25	203,19	5.91	.116
	İlköğretim	159	14,00	236,44		
	Ortaöğretim	180	15,00	212,42		
	Yükseköğretim ve sonrası	39	2,00	210,24		
Cinsel İstismar	Okuryazar	22	5,50	232,42	7.13	.068
	İlköğretim	159	14,00	167,19		
	Ortaöğretim	180	15,00	167,15		
	Yükseköğretim ve sonrası	39	2,00	221,17		
Travmayı Küçümseme	Okuryazar	22	4,00	218,15	5.12	.163
	İlköğretim	159	8,00	266,14		
	Ortaöğretim	180	9,00	177,16		
	Yükseköğretim ve sonrası	39	2,00	222,13		
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği Toplam Puanı	Okuryazar	22	5,00	194,10	5.37	.146
	İlköğretim	159	8,00	149,10		
	Ortaöğretim	180	9,00	186,51		
	Yükseköğretim ve sonrası	39	4,00	223,41		

Öğrencilerin anne-baba birlikteliği durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, anne-baba birlikteliği durumu ile alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark saptanmamıştır ($p>0,05$) (Tablo-58).

Tablo 58: Anne-Baba Birlikteliği Durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

ÇÇTÖ	Anne-Baba Birliktelik Durumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Duygusal İhmal	Birlikte	349	14,00	251,53	2.13	.545
	Ayrı	24	12,50	210,52		
	Anne Ölmüş	13	1,50	281,43		
	Baba Ölmüş	14	14,50	250,11		
Fiziksel İhmal	Birlikte	349	14,00	260,64	7.50	.557
	Ayrı	24	12,50	252,32		
	Anne Ölmüş	13	2,00	276,21		
	Baba Ölmüş	14	14,25	248,47		
Duygusal İstismar	Birlikte	349	14,00	263,34	2.38	.497
	Ayrı	24	13,00	254,98		
	Anne Ölmüş	13	1,00	278,93		
	Baba Ölmüş	14	16,25	160,34		
Fiziksel İstismar	Birlikte	349	14,00	205,34	2.33	.507
	Ayrı	24	11,00	234,56		
	Anne Ölmüş	13	1,00	297,34		
	Baba Ölmüş	14	15,00	207,23		
Cinsel İstismar	Birlikte	349	14,00	243,34	6.34	.496
	Ayrı	24	14,00	254,53		
	Anne Ölmüş	13	1,00	236,21		
	Baba Ölmüş	14	15,50	221,23		
Travmayı Küçümseme	Birlikte	349	8,00	243,23	1.72	.632
	Ayrı	24	7,75	265,67		
	Anne Ölmüş	13	1,00	236,65		
	Baba Ölmüş	14	8,50	254,76		
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği Toplam Puanı	Birlikte	349	14,00	221,34	1.62	.656
	Ayrı	24	13,50	298,21		
	Anne Ölmüş	13	2,50	215,87		
	Baba Ölmüş	14	15,50	201,56		

Öğrencilerin anne tutumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, anne tutumuna göre Çocukluk Çağı Travması alt boyutlarından duygusal ihmal ve duygusal istismar alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Bu alt boyutlarda en yüksek puan ortalaması

mükemmeliyetçi anne tutumu olan öğrenci grubunda görülmüştür. Öğrencilerin anne tutumu ile fiziksel ihmal, fiziksel istismar, cinsel istismar, travmayı küçümseme alt boyut puanları ve toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo-59).

Tablo 59: Anne Tutumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

ÇÇTÖ	Anne Tutumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Duygusal İhmal	İlgisiz	35	3,00	298,31	12.40	.015
	Otoriter	36	2,00	239,34		
	Demokratik	62	14,00	215,84		
	Koruyucu	232	9,00	212,56		
	Mükemmeliyetçi	35	15,00	211,67		
Fiziksel İhmal	İlgisiz	35	3,00	345,33	3.54	.471
	Otoriter	36	2,00	211,21		
	Demokratik	62	15,00	276,32		
	Koruyucu	232	9,00	298,21		
	Mükemmeliyetçi	35	14,00	254,87		
Duygusal İstismar	İlgisiz	35	2,00	297,21	11.50	.021
	Otoriter	36	2,00	215,65		
	Demokratik	62	15,00	234,56		
	Koruyucu	232	11,00	213,67		
	Mükemmeliyetçi	35	14,00	202,22		
Fiziksel İstismar	İlgisiz	35	2,00	238,34	8.87	.064
	Otoriter	36	2,75	222,45		
	Demokratik	62	15,00	245,87		
	Koruyucu	232	9,75	243,45		
	Mükemmeliyetçi	35	16,00	265,32		
Cinsel İstismar	İlgisiz	35	2,00	221,11	5.58	.232
	Otoriter	36	3,00	234,21		
	Demokratik	62	14,00	298,43		
	Koruyucu	232	9,75	245,22		
	Mükemmeliyetçi	35	15,00	229,41		
Travmayı Küçümseme	İlgisiz	35	2,00	201,34	7.05	.133
	Otoriter	36	2,00	263,21		
	Demokratik	62	9,00	198,23		
	Koruyucu	232	7,00	218,32		
	Mükemmeliyetçi	35	10,00	248,21		
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği Toplam Puanı	İlgisiz	35	3,00	198,23	7.88	.096
	Otoriter	36	2,75	267,12		
	Demokratik	62	14,00	231,45		
	Koruyucu	232	8,75	245,10		
	Mükemmeliyetçi	35	16,00	278,11		

Öğrencilerin baba tutumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, baba tutumuna göre Çocukluk Çağı Travması alt boyutlarından fiziksel ihmal alt boyut puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark tespit edilmemiştir ($p>0,05$). Öğrencilerin baba tutumuna göre Çocukluk Çağı Travması alt boyutlarından duygusal ihmal, duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar, travmayı küçümseme alt boyut puanları ve toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark görülmüştür ($p<0,05$) Bunlardan demokratik baba tutumu alt boyutunun puan ortalaması, baba tutumu ile ilgili diğer alt boyut puan ortalamalarına göre daha yüksek bulunmuştur (Tablo-60).

Tablo 60: Baba Tutumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

ÇÇTÖ	Baba Tutumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Duygusal İhmal	İlgisiz	63	14,00	261,12	11.82	.019
	Otoriter	50	2,00	211,24		
	Demokratik	29	15,00	244,11		
	Koruyucu	12	14,00	324,87		
	Mükemmeliyetçi	246	10,25	198,21		
Fiziksel İhmal	İlgisiz	63	15,00	193,23	8.28	.082
	Otoriter	50	2,00	201,98		
	Demokratik	29	16,00	217,12		
	Koruyucu	12	15,00	264,98		
	Mükemmeliyetçi	246	11,25	242,97		
Duygusal İstismar	İlgisiz	63	15,00	265,23	13.06	.011
	Otoriter	50	2,25	251,49		
	Demokratik	29	15,50	232,23		
	Koruyucu	12	15,00	211,12		
	Mükemmeliyetçi	246	12,00	254,21		
Fiziksel İstismar	İlgisiz	63	15,00	201,98	13.35	.010
	Otoriter	50	2,25	199,23		
	Demokratik	29	15,50	232,45		
	Koruyucu	12	14,50	221,38		
	Mükemmeliyetçi	246	10,25	289,34		
Cinsel İstismar	İlgisiz	63	14,00	265,32	11.33	.023
	Otoriter	50	2,00	196,21		
	Demokratik	29	15,00	247,98		
	Koruyucu	12	14,75	203,12		
	Mükemmeliyetçi	246	14,75	234,87		
Travmayı Küçümseme	İlgisiz	63	9,00	298,23	12.47	.014
	Otoriter	50	2,00	189,32		
	Demokratik	29	9,50	252,94		
	Koruyucu	12	9,00	234,98		
	Mükemmeliyetçi	246	7,25	185,32		
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği Toplam Puanı	İlgisiz	63	14,00	222,43	12.37	.015
	Otoriter	50	2,50	354,21		
	Demokratik	29	15,50	138,39		
	Koruyucu	12	14,50	267,54		
	Mükemmeliyetçi	246	10,25	201,32		

Öğrencilerin şu anda kaldıkları yer ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇQT-28) puanları karşılaştırılmış, şu anda kaldıkları yere göre ölçeğin alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark saptanmamıştır ($p>0,05$) (Tablo-61).

Tablo 61: Şuan da Kaldıkları Yer ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

ÇÇTÖ	Şuan da Kaldıkları Yer	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Duygusal İhmal	Aile yanı	83	6,00	298,23	.896	.639
	Akraba yanı	73	10,50	232,12		
	Yurt	74	15,00	256,66		
	Ev	86	14,00	211,76		
	Arkadaşla/tek	84	14,00	199,21		
Fiziksel İhmal	Aile yanı	83	12,00	213,43	4.078	.130
	Akraba yanı	73	11,00	201,39		
	Yurt	74	15,00	198,23		
	Ev	86	13,25	256,68		
	Arkadaşla/tek	84	15,00	211,12		
Duygusal İstismar	Aile yanı	83	9,00	267,54	1.178	.555
	Akraba yanı	73	13,00	236,11		
	Yurt	74	15,00	219,23		
	Ev	86	13,25	203,12		
	Arkadaşla/tek	84	14,00	198,21		
Fiziksel İstismar	Aile yanı	83	9,00	194,35	.040	.980
	Akraba yanı	73	12,00	208,23		
	Yurt	74	15,00	215,87		
	Ev	86	13,25	239,64		
	Arkadaşla/tek	84	14,00	2678,34		
Cinsel İstismar	Aile yanı	83	6,00	210,23	1.596	.450
	Akraba yanı	73	12,50	234,11		
	Yurt	74	15,00	245,21		
	Ev	86	13,25	276,53		
	Arkadaşla/tek	84	15,00	201,56		
Travmayı Küçümseme	Aile yanı	83	4,00	276,34	1.828	.401
	Akraba yanı	73	8,00	221,28		
	Yurt	74	9,00	256,64		
	Ev	86	8,00	231,23		
	Arkadaşla/tek	84	9,00	202,23		
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği Toplam Puanı	Aile yanı	83	6,00	213,31	1.140	.566
	Akraba yanı	73	12,50	225,87		
	Yurt	74	15,00	232,43		
	Ev	86	14,25	221,21		
	Arkadaşla/tek	84	14,50	193,11		

4.2.9. Ruhsal Öykülere İlişkin Özellikler ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇTQ-28) Toplam ve Alt Boyut puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik Bulgular

Öğrencilerin sigara kullanma durumları ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇQT-28) puanları karşılaştırılmış, sigara kullanma durumuna göre ölçeğin alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo-62). Sigara kullanan öğrencilerin puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 62: Sigara Kullanımı ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

ÇÇTÖ	Sigara Kullanımı	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Duygusal İhmal	Evet	257	14,00	206,23	5432,000	.000
	Hayır	143	2,00	222,21		
Fiziksel İhmal	Evet	257	15,00	245,23	5871,000	.000
	Hayır	143	2,00	201,76		
Duygusal İstismar	Evet	257	15,00	254,21	5789,500	.000
	Hayır	143	1,00	202,18		
Fiziksel İstismar	Evet	257	15,00	235,32	6001,000	.000
	Hayır	143	1,00	201,15		
Cinsel İstismar	Evet	257	15,00	223,34	6242,000	.000
	Hayır	143	2,00	202,21		
Travmayı Küçümseme	Evet	257	9,00	267,32	5576,000	.000
	Hayır	143	1,00	243,21		
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği Toplam Puanı	Evet	257	15,00	213,45	6123,000	.000
	Hayır	143	1,00	262,23		

Öğrencilerin alkol kullanma durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇQT-28) puanları karşılaştırılmış, alkol kullanma durumuna göre Çocukluk Çağı Travması alt boyutlarından fiziksel ihmal, duygusal istismar, fiziksel istismar ve cinsel istismar puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Alkol kullanımına göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği alt boyutlarından duygusal ihmal, travmayı küçümseme boyutlarının puan ortalamaları ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark belirlenmiştir ($p<0,05$) (Tablo-63).

Tablo 63: Alkol Kullanımı ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

ÇÇTÖ	Alkol Kullanımı	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Duygusal İhmal	Evet	106	15,25	210,34	6532,000	.003
	Hayır	294	9,00	202,56		
Fiziksel İhmal	Evet	106	15,25	203,12	6042,000	.149
	Hayır	294	8,00	198,32		
Duygusal İstismar	Evet	106	15,25	231,98	5783,000	.146
	Hayır	294	10,00	204,41		
Fiziksel İstismar	Evet	106	15,25	218,21	6041,000	.155
	Hayır	294	9,00	234,12		
Cinsel İstismar	Evet	106	15,00	210,76	6127,000	.051
	Hayır	294	9,00	201,45		
Travmayı Küçümseme	Evet	106	9,25	231,76	6478,000	.013
	Hayır	294	6,00	210,21		
Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Toplam Puanı	Evet	106	14,25	234,33	5432,000	.033
	Hayır	294	8,00	225,21		

Öğrencilerin şu anda tedavi gerektiren psikiyatrik bir yakınmalarının olması durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇQT-28) puanları karşılaştırılmış, şu anda tedavi gerektiren psikiyatrik bir yakınmalarının olması durumuna göre alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark olduğu belirlenmiştir ($p<0,05$) (Tablo-64). Tedavi gerektiren psikiyatrik yakınması olan öğrencilerin duygusal ihmal, fiziksel ihmal, duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar ve travmayı küçümseme puan ortalamasının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Tablo 64: Şuan da Tedavi Gerektiren Psikiyatrik Yakınma Durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

ÇÇTÖ	Şuan da Tedavi Gerektiren Psikiyatrik Yakınma Durumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Duygusal İhmal	Var	258	14,00	223.78	5721,000	.000
	Yok	142	2,00	216.90		
Fiziksel İhmal	Var	258	15,00	253.69	5284,000	.000
	Yok	142	2,00	227.22		
Duygusal İstismar	Var	258	15,00	203.88	6565,000	.000
	Yok	142	1,00	196.95		
Fiziksel İstismar	Var	258	14,25	253.77	6743,000	.000
	Yok	142	2,00	227.17		
Cinsel İstismar	Var	258	14,00	213.77	5632,000	.000
	Yok	142	2,00	287.03		
Travmayı Küçümseme	Var	258	9,00	282.29	6123,000	.000
	Yok	142	1,00	244.25		
Çocukluk Çağı Travması	Var	258	14,00	220.18	6932,000	.000
Ölçeği Toplam Puanı	Yok	142	2,00	239.10		

Öğrencilerde daha önceden alınmış bir psikiyatrik tanının varlığı ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇQT-28) puanları karşılaştırılmış, daha önce alınmış bir psikiyatrik tanının varlığına göre ölçeğin alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo-65).

Tablo 65: Daha Önceden Alınmış Bir Psikiyatrik Tanının Varlığı ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

ÇÇTÖ	Daha Önce Alınmış Psikiyatrik Tanı Durumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Duygusal İhmal	Var	213	14,0	217,12	3534,000	.000
	Yok	187	2,00	253,30		
Fiziksel İhmal	Var	213	15,0	235,02	4212,000	.000
	Yok	187	2,00	204,09		
Duygusal İstismar	Var	213	14,0	210,04	4256,000	.000
	Yok	187	1,00	227,91		
Fiziksel İstismar	Var	213	15,0	212,14	5421,000	.000
	Yok	187	1,00	219,18		
Cinsel İstismar	Var	213	15,0	222,34	5321,000	.000
	Yok	187	2,00	234,54		
Travmayı Küçümseme	Var	213	9,00	265,21	5212,000	.000
	Yok	187	1,00	223,76		
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği Toplam Puanı	Var	213	14,0	213,56	4476,000	.000
	Yok	187	2,00	199,32		

Öğrencilerin ailesinde ruhsal hastalık nedeniyle tedavi gören bir bireyin olması durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇQT-28) puanları karşılaştırılmış, ailede ruhsal hastalık nedeniyle tedavi gören bir birey olması durumuna göre ölçeğin alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$) (Tablo-66).

Tablo 66: Ailede Ruhsal Hastalık Nedeniyle Tedavi Gören Bireylerin Olması Durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

ÇÇTÖ	Ailede Ruhsal Hastalık Nedeniyle Tedavi Gören Bireyler	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Duygusal İhmal	Var	337	15,00	209,32	4532,000	.037
	Yok	63	14,00	215,54		
Fiziksel İhmal	Var	337	16,00	212,54	5321,000	.013
	Yok	63	15,00	201,32		
Duygusal İstismar	Var	337	15,50	234,54	4328,000	.013
	Yok	63	14,00	221,33		
Fiziksel İstismar	Var	337	15,00	201,35	3456,000	.004
	Yok	63	13,00	222,54		
Cinsel İstismar	Var	337	16,00	234,65	4356,000	.008
	Yok	63	14,00	202,67		
Travmayı Küçümseme	Var	337	9,00	211,45	4678,000	.011
	Yok	63	8,00	236,76		
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği Toplam Puanı	Var	337	17,00	211,76	4211,000	.025
	Yok	63	14,00	202,34		

Öğrencilerin çocukluk dönemlerinde kendilerini etkileyen travmatik bir yaşantılarının olması durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇQT-28) puanları karşılaştırılmış, çocukluk dönemlerinde kişiyi etkileyen travmatik bir yaşantının olması durumuna göre ölçeğin alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo-67).

Tablo 67: Çocukluk Döneminde Kişiyi Etkileyen Travmatik Bir Yaşantının Olması Durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

ÇÇTÖ	Kişiyi Etkileyen Travmatik Yaşantının Olması Durumu	n	IQR	Sıralı Ortalaması	U	p
Duygusal İhmal	Var	203	14,00	206,11	4324,000	.000
	Yok	197	2,00	214,35		
Fiziksel İhmal	Var	203	15,00	222,56	7543,000	.000
	Yok	197	2,00	201,68		
Duygusal İstismar	Var	203	14,00	256,87	5456,000	.000
	Yok	197	1,00	221,65		
Fiziksel İstismar	Var	203	15,00	276,32	4345,000	.000
	Yok	197	1,00	234,65		
Cinsel İstismar	Var	203	14,00	267,43	5226,000	.000
	Yok	197	2,00	244,11		
Travmayı Küçümseme	Var	203	8,00	267,21	4331,000	.000
	Yok	197	1,00	222,56		
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği Toplam Puanı	Var	203	14,00	212,65	5654,000	.000
	Yok	197	2,00	232,11		

Öğrencilerin daha önceden bir doğal afet yaşaması durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇQT-28) puanları karşılaştırılmış, çocukluk döneminde bir doğal afet yaşama durumuna göre alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$) (Tablo-68).

Tablo 68: Çocukluk Döneminde Doğal Afet Yaşama Durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

ÇÇTÖ	Doğal Afet Yaşama Durumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	U	p
Duygusal İhmal	Hayır	350	14,00	187,32	6543,000	.587
	Evet	50	14,25	221,94		
Fiziksel İhmal	Hayır	350	14,00	245,95	6123,000	.176
	Evet	50	15,00	242,54		
Duygusal İstismar	Hayır	350	14,00	222,67	6476,000	.082
	Evet	50	14,75	201,34		
Fiziksel İstismar	Hayır	350	13,00	243,54	5432,000	.082
	Evet	50	16,00	222,41		
Cinsel İstismar	Hayır	350	14,00	232,45	5678,000	.053
	Evet	50	14,25	210,23		
Travmayı Küçümseme	Hayır	350	8,00	201,45	6547,000	.185
	Evet	50	9,00	198,22		
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği Toplam Puanı	Hayır	350	14.18	243,63	6213,000	.075
	Evet	50	15.42	211,55		

Öğrencilerin çevrelerindeki insanlarla ilişkilerini değerlendirme durumları ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇQT-28) puanları karşılaştırılmış, çevrelerindeki insanlarla ilişkilerini değerlendirme durumlarına göre alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunmuştur ($p<0,05$). Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği alt boyutlarının tümünde çok kötü ve kötü seçeneği anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (Tablo-69).

Tablo 69: Çevresindeki İnsanlarla İlişisini Değerlendirme Durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

ÇQTÖ	Çevresindeki İnsanlarla İlişisini Değerlendirme Durumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Duyusal İhmal	Çok kötü	17	3,50	213,45	210.49	.000
	Kötü	108	3,00	201,31		
	Orta	64	2,00	199,21		
	İyi	115	2,00	243,12		
	Çok iyi	96	1,00	231,45		
Fiziksel İhmal	Çok kötü	17	4,00	221,45	211.13	.000
	Kötü	108	3,00	202,32		
	Orta	64	1,00	256,21		
	İyi	115	2,00	267,32		
	Çok iyi	96	1,00	265,11		
Duyusal İstismar	Çok kötü	17	3,00	245,65	218.52	.000
	Kötü	108	2,00	234,11		
	Orta	64	1,00	267,32		
	İyi	115	1,00	234,21		
	Çok iyi	96	1,00	265,32		
Fiziksel İstismar	Çok kötü	17	3,50	232,56	202.15	.000
	Kötü	108	3,00	212,12		
	Orta	64	1,00	256,76		
	İyi	115	2,00	221,43		
	Çok iyi	96	1,00	201,33		
Cinsel İstismar	Çok kötü	17	4,00	241,33	200.74	.000
	Kötü	108	3,00	201,21		
	Orta	64	1,00	235,20		
	İyi	115	2,00	231,45		
	Çok iyi	96	2,00	253,24		
Travmayı Küçümseme	Çok kötü	17	2,00	230,42	208.307	.000
	Kötü	108	1,75	229,21		
	Orta	64	1,00	256,32		
	İyi	115	1,00	231,22		
	Çok iyi	96	1,00	201,45		
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği Toplam Puanı	Çok kötü	17	24,50	241,56	200.62	.000
	Kötü	108	3,00	234,21		
	Orta	64	1,00	221,34		
	İyi	115	2,00	226,31		
	Çok iyi	96	2,00	202,37		

Öğrencilerin sosyal hayatlarını değerlendirme durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇQT-28) puanları karşılaştırılmış, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark saptanmıştır ($p<0,05$). Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği alt boyutlarının tümünde sosyal hayatı değerlendirme durumu çok kötü ve kötü olanların puan ortalamaları anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (Tablo-70).

Tablo 70: Sosyal Hayatı Değerlendirme Durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği Alt Boyut ve Toplam Puanlarının Karşılaştırılması

ÇCTÖ	Sosyal Hayatı Değerlendirme Durumu	n	IQR	Sıra Ortalaması	KW-H	p
Duygusal İhmal	Çok Kötü	35	15,00	233,54	161.30	.000
	Kötü	112	8,00	221,67		
	Orta	28	3,00	201,23		
	İyi	109	1,00	200,12		
	Çok İyi	116	2,00	192,31		
Fiziksel İhmal	Çok Kötü	35	15,50	254,76	168.37	.000
	Kötü	112	7,50	234,12		
	Orta	28	5,00	212,22		
	İyi	109	1,00	276,34		
	Çok İyi	116	1,00	201,21		
Duygusal İstismar	Çok Kötü	35	15,00	231,90	172.33	.000
	Kötü	112	9,00	256,21		
	Orta	28	4,00	276,23		
	İyi	109	2,00	248,32		
	Çok İyi	116	1,00	258,23		
Fiziksel İstismar	Çok Kötü	35	15,00	198,76	151.54	.000
	Kötü	112	8,00	215,21		
	Orta	28	5,75	204,21		
	İyi	109	1,00	251,23		
	Çok İyi	116	1,00	201,36		
Cinsel İstismar	Çok Kötü	35	15,00	202,14	162.85	.000
	Kötü	112	9,00	252,16		
	Orta	28	7,00	234,53		
	İyi	109	2,00	211,14		
	Çok İyi	116	1,00	213,34		
Travmayı Küçümseme	Çok Kötü	35	9,00	278,31	175.47	.000
	Kötü	112	7,00	243,21		
	Orta	28	4,00	239,32		
	İyi	109	1,00	221,43		
	Çok İyi	116	1,00	232,12		
Çocukluk Çağı Travması Ölçeği Toplam Puanı	Çok Kötü	35	8,00	222,12	148.16	.000
	Kötü	112	3,00	245,52		
	Orta	28	1,00	212,24		
	İyi	109	2,00	231,56		
	Çok İyi	116	1,00	225,23		

4.3. ÖLÇEKLER ARASINDAKİ KORELÂSYONLAR

Ölçekler arasındaki ilişkiler ölçeklerin büyüklüğü ve yönünü göstermektedir.

Tablo 71: Ölçekler Arasındaki Korelasyon Analizi

		BS	Dİ	Fİ	DIS	FİS	CİS	TK	ÇÇT	SUC	UTA
Benlik Saygısı (BS)	r	1									
	p										
	N	400									
Duygusal ihmal (Dİ)	r	-.794**	1								
	p	.000									
	N	400	400								
Fiziksel ihmal (Fİ)	r	-.803**	.968**	1							
	p	.000	.000								
	N	400	400	400							
Duygusal istismar (DİS)	r	-.803**	.971**	.969**	1						
	p	.000	.000	.000							
	N	400	400	400	400						
Fiziksel istismar (FİS)	r	-.793**	.969**	.969**	.973**	1					
	p	.000	.000	.000	.000						
	N	400	400	400	400	400					
Cinsel istismar (CİS)	r	-.801**	.966**	.970**	.972**	.970**	1				
	p	.000	.000	.000	.000	.000					
	N	400	400	400	400	400	400				
Travmayı küçümseme (TK)	r	-.785**	.957**	.959**	.963**	.959**	.961**	1			
	p	.000	.000	.000	.000	.000	.000				
	N	400	400	400	400	400	400	400			
Çocukluk çağı travması (ÇÇT)	r	-.808**	.986**	.987**	.989**	.988**	.987**	.977**	1		
	p	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000			
	N	400	400	400	400	400	400	400	400		
Suçluluk (SUC)	r	-.808**	.978**	.979**	.979**	.980**	.977**	.965**	.990**	1	
	p	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000		
	N	400	400	400	400	400	400	400	400	400	
Utanç (UTA)	r	-.802**	.978**	.979**	.979**	.979**	.977**	.969**	.991**	.988**	1
	p	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	.000	
	N	400	400	400	400	400	400	400	400	400	400

*(p<.001)

Tablo-71 Ölçekler arasındaki korelasyon ilişkisi büyüklüğü ve yönünü göstermektedir. Buna göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ve Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği arasında istatistiksel olarak yüksek negatif korelasyon saptanmıştır (p<.001). Diğer bir söylem ile benlik saygısı artıkça çocukluk çağı travmaları ve suçluluk-utanç alt boyutlarında azalma olmaktadır. Diğer yandan bütün Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği alt boyutları ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği arasında istatistiksel olarak yüksek pozitif korelasyon saptanmıştır (p<.001). Çocukluk çağı travması artıkça suçluluk-utanç duygularında da artış olmaktadır.

5. TARTIŞMA

5.1. ÖLÇEKLERİN GÜVENİRLİLİK ANALİZİNE YÖNELİK BULGULARIN TARTIŞILMASI

Çalışmamızda Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği alt boyutlarının Cronbach Alpha değerleri sırasıyla; Duygusal İhmal 0.85, Fiziksel İhmal 0.82, Duygusal İstismar 0.85, Fiziksel İstismar 0.84, Cinsel İstismar 0.85, Travmayı Küçümseme 0.86 ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği toplamı 0.90 olarak bulunmuştur. Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Şar (1998) tarafından yapılmış olup, alt boyutlarının Cronbach Alpha değerleri Duygusal İhmal 0.85, Fiziksel İhmal 0.77, Duygusal İstismar 0.90, Fiziksel İstismar 0.90, Cinsel İstismar 0.73, Travmayı Küçümse 0.85 ve Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği toplamı 0.90' dır (Şar, 1998). Bernstein ve arkadaşları Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği üzerinde yaptıkları çalışmada Cronbach Alpha katsayısını 0.94 olarak bulmuşlardır (Bernstein vd 1994).

Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği için yapılan Cronbach Alpha analizi sonucunda suçluluk ölçeğinin 0.87, utanç ölçeğinin ise 0.81 olduğu görülmüştür. Savaşır ve Şahin çalışmalarında Cronbach Alfa değerini “suçluluk” için 0.81, “utanç” için 0.80 olarak bulmuşlardır (Savaşır ve Şahin, 1997).

Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği Cronbach Alpha değer analizi sonucunda 0.89 olarak bulunmuştur. Gürçay 1989 yılında ölçek ile alakalı yapmış olduğu güvenilirlik çalışmasında Cronbach Alpha katsayısını 0,83 olarak bulmuştur (Güçray, 1989).

Ölçekler için yapılan Cronbach Alpha analizlerine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği, Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği, Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği alt boyut ve toplam puanlarının oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Bu puanların yüksek olması, kullanılan ölçeklerin mevcut çalışma için de güvenilir olduğunu göstermektedir.

5.2. SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER İLE COOPERSMİTH BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ PUANINA YÖNELİK BULGULARIN TARTIŞILMASI

Öğrencilerin yaş gruplarına göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçek puanı ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-8). 23-24 yaş arasındaki öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yaşları arttıkça benlik saygısı puanlarının artması, yaş arttıkça kişisel deneyimlerin artması, eğitim seviyesinin yükselmesi ve meslek sahibi olma konusunda son aşamaya gelmenin kişinin güven duygusunu arttırması ile ilişkilendirilebilir. Tangney ve Dearing'in (2002) yılında yaptıkları çalışmada da yaş seviyeleri arttıkça benlik saygısının arttığını görülmektedir. Bu sonuç çalışmamızın bulgularını desteklemektedir (Tangney ve Dearing, 2002). Yiğit'in 2010 yılında yaptığı çalışmada yaş grubu (13-14-15 yaş) ile benlik arasında anlamlı fark bulunmamıştır. (Yiğit, 2010). Araştırma sonucunun çalışmamızdan farklı bulunması, araştırma grubundaki kişilerin yaşlarının daha küçük olması ile ilişkili olabilir. İnsanlar olgunlaştıkça benlik saygılarını arttırma yollarını keşfederek geliştirmektedirler. Benlik saygısı, bireyin kendini tanıması ile güçlenebilir.

Öğrencilerin Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeğinden aldığı puan ile cinsiyet arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-9). Araştırmada erkek öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamasının kadınlardan daha yüksek olduğu görülmektedir. Özcan'ın 2015 yılında travmaya uğramış çocukları incelediği çalışmada cinsiyete göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puanları arasında anlamlı bir farkın olduğu, bu çalışmada da bizimki ile benzer biçimde kadın katılımcıların puanlarının daha düşük olduğu bulunmuştur (Özcan 2015).

Kadınlar üzerinde toplumsal, çevresel, aile ve eş baskısının fazla olması benlik saygısı ortalama puanlarının erkeklere göre daha düşük olmasının nedeni olabilir. Erkeklerin toplumsal açıdan kadınlara göre daha rahat oldukları, sosyalleşme olanaklarına daha fazla sahip oldukları görülmektedir

Öğrencilerin eğitim gördüğü sınıf ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-10). Bu farklılığın 4. sınıf öğrencilerinde daha yüksek olduğu görülmektedir. Efilti ve Çıkılı'nın özel eğitim ve mesleki eğitim

alan öğrencilerde benlik saygısı üzerine yapmış olduğu çalışmanın sonuçları bulgularımızla benzerlik göstermektedir. Bu çalışmada da son sınıfta olan öğrencilerin benlik saygısı puanları anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (Efilti ve Çıkılı, 2016). Eğitim düzeyi arttıkça kişinin kendilik kavramının gelişmesi, olaylara bakış açısının farklılaşması son sınıfta eğitim gören grubun benlik saygısı puanının yüksek çıkmasının nedeni olabilir. Eğitim düzeyinin yükselmesi kişinin kendine güven duygusunun artmasına, kendisini daha rahat ifade edebilmesine katkı sağlayabilir. Kişi duygularını daha rahat tanıyabilir.

Öğrencilerin kardeş sayıları ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puanları arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir (Tablo-11). Yiğit'in 2010 yılında 13-14-15 yaş grubu ve benlik saygısı üzerinde yaptığı araştırma sonucunda da bulgularımızla benzer biçimde kardeşi olmayan grubun puan ortalaması daha yüksek bulunmuştur (Yiğit 2010). Öğrencilerden kardeşi olmayanların aldığı puanın kardeşi olanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Kardeşi olmayan öğrencilerin benlik saygısının yüksek olması tek çocuk sahibi olan ebeveynlerin çocuklarıyla daha nitelikli ilişki kurma olanağı bulabilmelerine yol açabilir. Bu da çocukların kendilerini daha değerli ve önemli hissetmelerinde etkili olabilir. Kardeşi olan çocukların zaman zaman eskisi kadar sevilme, kendisine verilen değer azalması gibi kaygı ve endişeleri ortaya çıkabilir-Erbil ve Arkadaşlarının ergen bireylerle gerçekleştirdiği çalışmada tek kardeşi olanların benlik saygısı puanı daha yüksek bulunmuştur (Erbil vd 2006). Sonuçlardaki farklılığın nedeni örneklemelerin yaş grubundaki farklılık olabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ikamet ettikleri yere göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-12). Büyükşehir'de yaşayan öğrencilerinin benlik saygısı puan ortalamasının kasaba ve şehirde yaşayanlara göre daha yüksektir. Kozaklı'nın üniversite öğrencileri ile yaptığı çalışmada da büyükşehirde yaşayan üniversite öğrencilerinin puanları anlamlı derecede yüksek bulunmuştur (Kozaklı 2006). Büyükşehir yaşamında, sosyokültürel uyarıcıların kasaba ve şehirlere göre çok fazla olması ve genç yetişkinler için büyükşehirlerde rol model olabilecek kişilerin çeşitliliğinin öğrencilerin benlik saygısını pozitif yönde etkileyebileceği düşünülmektedir.

Öğrencilerin ailelerinin gelir durumuna göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır (Tablo-13). Ancak en yüksek puan ortalamasını gelir durumunu orta düzeyde olarak tanımlayan öğrencilere, en düşük ortalama ise gelirini iyi olarak tanımlayanlara aittir. Baybek ve Yavuz'un üniversite öğrencilerinin benlik saygıları üzerine yaptıkları çalışmada farklı bulgulara rastlanmıştır (Baybek ve Yavuz 2005). Bu çalışmada öğrenci aile gelirinin yüksek olmasını, sosyal ve kültürel hayatının gelişmesine etki edebilecek bir faktör olarak değerlendirmektedir. Ailenin gelir düzeyinin yüksek olması kaygı, mutluluk ve popüleriteyi etkileyebilecek bir değişken olarak benlik saygısı üzerinde bazen olumlu, bazen de olumsuz bir etkiye sahip olabilir.

Öğrencilerin annelerinin eğitim durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği arasında anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo-14). Baybek ve Yavuz (2005) yılında üniversite öğrencilerinde benlik saygısı konusunda yaptıkları çalışmada ebeveyn eğitiminin benlik saygısını olumlu yönde etkileyebileceğini bildirmişlerdir (Baybek ve Yavuz 2005). Sonuçlardaki farklılık anne eğitiminin benlik saygısını değerlendirmede tek başına bir kıstas olmayabileceğini düşündürmektedir. Benlik saygısı bireyin öncelikle kendini algılayışı ile ilgili olduğundan dış etkenlerden direk olarak etkilenmeyebilir.

Öğrencilerin baba eğitim durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği arasında anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo-15). Baybek ve Yavuz'un (2005) yılında üniversite öğrencileri üzerine yaptıkları çalışmanın sonuçları bizim çalışmamızın sonuçlarından farklı bulunmuştur (Baybek ve Yavuz 2005). Ebeveyn eğitiminin benlik saygısını olumlu yönde etkileyebileceğini bildirmişlerdir. Bizim çalışmamızın sonucu anne eğitimi durumu gibi, baba eğitimi değişkeninin de benlik saygısını arttıracak bir değişken olmadığını göstermektedir. Çalışmamızda bulgularla desteklenmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne-baba birlikteliği durumuna göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puanları arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır. Anne-baba birlikteliğine göre benlik saygısı puan ortalamaları karşılaştırıldığında, anne babası birlikte olanların puan ortalamasının diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir (Tablo-16). Tözün ve arkadaşlarının üniversite öğrencileri ile gerçekleştirdiği çalışmanın bulguları, çalışmamız ile benzerlik göstermektedir.

(Tözün vd 2015). Ebeveynleri birlikte olan öğrencilerin ailelerinin desteklerinin de iyi olduğu söylenebilir. Ailenin birlikteliğinin sağlıklı olması ve her konuda çocuklarına destek verebilmeleri, benlik saygılarını olumlu yönde etkileyecektir.

Öğrencilerin anne tutumları ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği arasında anlamlı fark bulunmuş, demokratik tutum sergileyen annelerin çocuklarının benlik saygısı puanlarının yüksek olduğu görülmüştür. (Tablo-17). Aktaş'ın (2011) yılında yaptığı araştırmanın sonucu çalışmamızın bulguları ile benzer bulunmuştur (Aktaş, 2011). Benlik saygısı oluşumunda anne çocuk ilişkisi önemli bir yere sahiptir. Annesiyle ilişkisinde beğenilme ve onaylanmanın benlik saygısını olumlu yönde etkileyebileceği düşünülmektedir. Ayrıca düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilen çocukların benlik saygılarının da artacağı söylenebilir.

Öğrencilerin baba tutumlarına göre Coopersmith Benlik Saygısı puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-18). Koruyucu tutum sergileyen babaya sahip olan öğrencilerin benlik saygısı puan ortalamasının, diğerlerine göre yüksek olduğu görülmektedir. Aktaş'ın (2011) çalışmasında koruyucu tutum sergileyen babaya sahip olan erkek öğrencilerin benlik saygılarının bundan olumlu yönde etkilendiği yönündeki sonucu da çalışmamızın bulguları ile örtüşmektedir (Aktaş, 2011). Bunun nedeni koruyucu tutum sergileyen babalarla ile büyüyen çocukların kendilerini daha güvende hissetmeleri olabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin şu anda yaşadıkları yer ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı fark görülmemiştir (Tablo-19). Literatürde benzer çalışma sonuçlarına rastlanmamıştır.

Öğrencilerin sigara kullanımı ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği ile istatistiksel olarak anlamlı fark görülmüştür (Tablo-20). Katılımcılardan sigara kullanmayanların puan ortalamaları, kullananlara oranla daha yüksek bulunmuştur. Benlik saygısı yüksek olan bireyin bu tarz maddelere başvurmaması hem kişilikleri hem de ruh sağlıkları açısından olumlu göstergelerdir. Türkiye Psikiyatri Derneği verileri de sigara içen bireylerin düşük benlik saygısına sahip olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin alkol kullanma durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği arasında anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-21). Katılımcılardan alkol

kullanmayanların puan ortalamalarının kullananlara oranla daha yüksek bulunmuştur. Satan (2011) ergenlerde alkol ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi değerlendirdiği çalışmada, alkol alan öğrencilerin benlik saygısını düşük, alkol almayanların ise yüksek olduğunu bulmuştur (Satan, 2011). Steffenhagen ve Burns (1987) özgüveni düşük, kendini olduğu gibi kabul etmekte zorlanan, engellerle mücadele etmekten kaçınan, kısaca yaşamının sorumluluğunu alamayan kişilerde alkol ve madde kullanımına daha sık rastlandığını ileri sürmektedirler. Bu sonuçlar bizim bulgularımızı destekler niteliktedir. Benlik saygıları yüksek, kendilerine güveni tam olan, dışadönük ve çevreleri ile mutlu ilişkiler kurabilen bireylerin alkol gibi maddeleri almaktan kaçındıkları söylenebilir.

Öğrencilerin şu anda tedavi gerektiren bir psikiyatrik yakınmalarının olması durumuna göre Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-22). Katılımcılardan psikiyatrik yakınması olmayanların puan ortalamasının daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Sağlıklı düşünebilen, çevresindeki olayları nedenleri ve sonuçları ile analiz edebilen, sağlıklı ilişkiler kurabilen, toplum tarafından değer gördüğüne inanan bireylerde benlik saygısının yüksek olması da beklenen bir sonuçtur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin daha önceden bir psikiyatrik tanı almış olma durumlarına göre Coopersmith Benlik Saygısı puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-23). Katılımcılardan psikiyatrik tanısı olmayanların benlik saygısının daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Özmen 'in çalışmasının sonuçları da verilerimizi desteklemektedir (Özmen). Ruh Sağlığı yerinde bir kişinin benlik saygısının da yüksek olması beklenen bir sonuçtur.

-Öğrencilerin ailelerinde ruhsal hastalık nedeniyle tedavi gören bir kişinin var olması durumuna göre Coopersmith Benlik Saygısı puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-24). Ailesinde daha önce ruhsal hastalık nedeni ile tedavi olan bireyler bulunmayan bireylerin puan ortalamaları, ruhsal hastalık nedeniyle tedavi gören bireyler olanlara oranla daha yüksek bulunmuştur. Bunun nedeni kişilerin etkileşim içinde oldukları aile bireyleri ve çevreleri ile uyum sorunu yaşamamaları olabilir.

Öğrencilerin çocukluk döneminde travmatik bir durum yaşamaları ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı fark görülmüştür (Tablo-25). Yöyen'in 2017 yılda çocukluk çağı travması ve benlik saygısı konusunda yaptığı çalışmada çocukluk döneminde travmatik bir durum yaşayan bireyin benlik saygısının azaldığı saptamıştır (Yöyen, 2017). Bu sonuç çalışmamızın bulgularını desteklemektedir. Çocukluk döneminde yaşanan travmalar genç yetişkin bireyin içe dönük bir yaşam sürmesinin ve benlik saygısının da bundan olumsuz etkilenmesinin nedenlerinden biri olabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin doğal afet yaşama durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo-26). . Kararımak ve Çetinkaya 2011 yılında yaptıkları çalışmada deprem yaşamış bireylerin benlik saygısının bu durumdan sınırlı düzeyde etkilendiğini bildirmişlerdir (Kararımak ve Çetinkaya 2011). Örneklem grubunun afetten etkilenme durumu, bu konuda yapılmış çalışmalardan elde edilen sonuçlardaki farklılığın nedeni olabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevrelerindeki insanlarla ilişki durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-27). Çevredeki insanlarla ilişkisi iyi olan bireylerin benlik saygısının yüksek olması beklenen bir durumdur. Avşaroğlu ve Üre 2007 yılında üniversite öğrencilerinde benlik saygısı ile ilgili çalışmalarında bireyin kendisi ve sosyal çevresi hakkındaki inançlarının, değerlerinin, hedeflerinin ve kişiler arası ilişkilerinin kişisel özelliklerini, başa çıkma stillerinin etkilediğini ortaya koymuşlardır (Avşaroğlu ve Üre 2007). Çevre ile iyi ilişkiler kuran bireylerin öz güvenlerinin ve kendilerine saygılarının da yüksek olduğu görülmektedir. Yüksek benlik saygısı, bireyin kaçınma davranışlarını azaltıcı bir rol oynamaktadır.

Öğrencilerin sosyal hayatlarını değerlendirme durumu ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-28). Çevredeki insanlarla ilişkiler ve sosyal hayatı değerlendirme ifadeleri birbirini tamamlayan ifadelerdir. Sosyal hayatı iyi bir biçimde değerlendiren bireylerin, benlik saygısının da olumlu yönde etkileneceği düşünülmektedir.

5.3. SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER İLE SUÇLULUK-UTANÇ DUYGULARI ÖLÇEĞİ ALT BOYUT PUANLARINA YÖNELİK BULGULARIN TARTIŞILMASI

Öğrencilerin yaş gruplarına göre Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-29). Yaşı 21-22 aralığında olan öğrencilerin hem suçluluk hem de utanç alt boyut puan ortalamalarının daha yüksek olduğu, belirli durumlarda yaşadıkları depresyon ile duyguların ilişkili olduğu söylenebilir. Kourt'un 2011 yılında yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinin yaş değişkeni ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu çalışmanın sonuçları bulgularımızla benzerlik göstermektedir (Kourt 2011). Dost ve Yağmurlu çalışmalarında katılımcıların yaşları arttıkça, duyguların daha yoğun yaşandığı suçluluk ve utanç duygusunun da arttığı görülmektedir (Dost ve Yağmurlu, 2006).

Öğrencilerin cinsiyetleri ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark görülmektedir (Tablo-30). Cinsiyete göre ölçeğin alt boyut ortalama puanlarına bakıldığında, suçluluk ve utanç duygularını kadınların daha çok yaşadıkları gözlenmektedir. Benzer şekilde Algedik'in 2016 yılında yapmış olduğu 12-18 yaş arası ergenlerle yaptığı çalışmada cinsiyete göre suçluluk-utanç duyguları arasındaki farkın anlamlı bulgularımızı destekler nitelikte olduğu bulunmuştur (Algedik, 2016). Kadınların erkeklerden daha fazla utanç ve suçluluk duyguları yaşama eğilimlerinin olması cinsiyet temelli kalıplaşmış yargılara, bu duyguyu erkeklerden daha fazla kabul etmelerine ya da duygularını dışa vurma eğilimlerinin daha fazla olmasına bağlanabilir.

Öğrencilerin eğitimlerine devam ettikleri sınıfa göre Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puanları karşılaştırılmış, katılımcıların eğitim gördüğü sınıf ile alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-31). Katılımcılardan 3. sınıf öğrencilerinin suçluluk ve utanç alt boyut puan ortalamalarının diğerlerine göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Kıvılcım ve Bektaş'ın yalnızlık konusunda yaptıkları çalışmada da katılımcıların eğitim seviyeleri arttıkça suçluluk-

utanç ve depresif duygularının anlamlı düzeyde arttığı bulunmuştur (Kıvılcım ve Bektaş 2018). Öğrencilerinin eğitim düzeylerinin arttıkça bu duygularla ilgili puan ortalamalarının artması, davranış ve tutumları konusunda farkındalıklarının artması ile ilişkilendirilebilir

Öğrencilerin Kardeş sayılarına göre Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puanları karşılaştırılmış, kardeş sayısı ile Suçluluk-Utanç Duyguları puan ortalamaları arasında anlamlı fark görülmüştür (Tablo-32). Kardeşi olan öğrencilerin suçluluk ve utanç alt boyut ortalama puanlarının kardeşi olmayanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Yaşa (2012)'nin üniversite öğrencileri yaptığı çalışmada kardeş sayısının artmasının suçluluk duygusu üzerinde önemli derecede etkili olduğu bulunmuştur. Bu sonuçlar bizim bulgularımızı destekler niteliktedir (Yaşa, 2012). Kardeş sayısının artması ebeveynin sevgisinin bölünmesi, sabrının azalması, ilgisi ve enerjisini çocukları arasında paylaşmak zorunda kalması anlamına gelebilir. Kişinin gereksinimi olan duygusal desteğin yetersizliğinin suçluluk utanç duygularını artırdığı düşünülebilir.

Öğrencilerin ikamet ettikleri yere göre Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları karşılaştırılmış, ikamet edilen yere göre Suçluluk-Utanç Duyguları puan ortalamaları arasında anlamlı fark görülmüştür (Tablo-33). Kasabada ikamet eden öğrencilerin puan ortalamalarının şehir ve büyükşehir de yaşayanlara göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Büyük şehirde yaşayanlarla karşılaştırıldığında kasaba yaşamında ilişkilerin daha yakın, toplumsal değer ve baskıların kişiler üzerindeki etkilerinin daha önemli olduğu, öğrencilerin suçluluk ve utanç duygularının bundan etkileneceği düşünülmektedir. Yaşa'nın 2012 yılında yaptığı çalışmada ikamet edilen yer ile suçluluk-utanç duyguları arasında anlamlı fark bulunmamıştır (Yaşa, 2012). Bu konuda daha kapsamlı çalışmalara gereksinim vardır:

Öğrencilerin ailelerinin gelir durumuna göre, Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları karşılaştırılmış, aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo-34). Ceylan ve Çilli'nin şizofreni vakalarıyla olan çalışmasında aile gelir düzeyinin suçluluk-utanç duyguları üzerinde tek başına etkili olmadığı görülmüştür (Ceylan ve Çilli 2015). Aile geliri suçluluk ve utanç duyguları için tek

başına belirleyici bir unsur değildir. Bu konuda farklı örneklem grupları ile yapılmış çalışmalara gereksinim vardır.

Öğrencilerin annelerinin eğitim durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları karşılaştırılmış, öğrencilerin anne eğitim durumuna göre alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark görülmemiştir. Anne eğitim düzeyinin yüksek veya yetersiz olması çocuğun yaşayacağı suçluluk ve utanç duygusunu direk olarak etkilemese de, çocuğun yaşadığı bu durumu yönetilebilmesi açısından önemli olabilir(Tablo-35). Özer (2011)'in suçluluk-utanç ve bağlanma konusunda yaptığı çalışmada anne eğitim düzeyi ile suçluluk-utanç duyguları arasında anlamlı fark bulunmuştur. Literatürde birbirinden farklı sonuçların olması bu konuda daha fazla çalışma yapılmasına gereksinim olduğunu göstermektedir (Özer, 2011).

Öğrencilerin babalarının eğitim durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puanları karşılaştırılmış, öğrencilerin baba eğitim durumuna göre alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark görülmemiştir (Tablo-36). Kourt'un 2011 yılında yaptığı çalışmadan elde edilen sonuçlar araştırma bulgularımızla benzerlik göstermektedir (Kourt, 2011). Farklı sonuçların olduğu araştırmalar da mevcuttur. Yaşa'nın 2012 yılında üniversite öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmada baba eğitim seviyesi arttıkça suçluluk ve utanç duygularında azalma olduğu bulunmuştur (Yaşa, 2012).

Anne-baba birlikteliği durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo-37). Anne-babanın birlikte oluşu, ebeveynlerden birinin sağ ya da ölmüş olması ve ebeveynlerin boşanmış olması gibi travmatik durumların suçluk-utanç duyguları üzerinde doğrudan etkili olmadığı düşünülmektedir. Benzer şekilde Kourt (2011)'un 18-24 yaş arası üniversite öğrencilerinde suçluluk–utanç duyguları ile ilgili araştırmasının bulguları da, anne-baba birlikteliği ile suçluluk ve utanç duyguları arasında anlamlı fark olmadığını göstermekte, bu da çalışmamızın bulguları ile benzerlik göstermektedir (Kourt, 2011). Orakçı'nın 2013 yılında 13-18 yaş arası kız çocukları üzerinde yaptığı araştırmanın bulguları anne-baba birlikteliğinin suçluluk-utanç duyguları üzerinde etkili olduğunu göstermektedir (Orakçı, 2013). Farklı araştırmalardan farklı sonuçlar

elde edilmesi, evren ve örneklem seçimindeki grup ve yöntemlerdeki farklılıklarla ilişkili olabilir.

Öğrencilerin annelerinin tutumları ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo-38). Suçluluk ve utanç alt boyutunda mükemmeliyetçi bir tutum sergileyen annenin aldığı puan ortalamasının diğerlerinden farklı olduğu görülmektedir. Her şeyin mükemmel olması yönünde tutum geliştiren ebeveynlerin çocuklarının suçluluk ve utanç duygusunu diğer tutumlara nazaran daha çok yaşadığı düşünülmektedir. Algedik'in 12-18 yaş arası ergenlerin utanç ve suçluluk duygusu ile ilgili yaptığı çalışmanın sonuçları bulgularımızla paralellik göstermektedir (Algedik, 2016). Yaşa'nın yaptığı çalışmada ise anne tutumlarından demokratik tutum ile suçluluk arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişki olduğu, otoriter ve koruyucu-istekçi tutum ile suçluluk arasında ise negatif yönde anlamlı düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır. Utanç ile anne tutumları arasında ise anlamlı ilişki bulunmamıştır. Bu çalışmada ölçeğin utanç alt boyutu ile ilgili sonuçlar verilerimizi desteklemektedir (Yaşa, 2012).

Öğrencilerin babalarının tutumları ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-39). Suçluluk-utanç alt boyutlarında babanın demokratik değişkeninden aldığı puan ortalamalarının diğerlerine göre yüksek olduğu görülmektedir. Babanın demokratik bir tutum sergilemesinin, bireyin suçluluk ve utanç duygularını daha rahat anlatabileceği bir ortamın oluşmasında etkili olabileceği düşünülmektedir. Yaşa'nın yaptığı çalışmada baba tutumlarından demokratik tutum ile suçluluk arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişki olduğu, otoriter ve koruyucu-istekçi tutum ile suçluluk arasında ise negatif yönde anlamlı düzeyde ilişki olduğu saptanmıştır. Utanç ile baba tutumları arasında ise anlamlı düzeyde ilişki bulunmamıştır. Bu çalışma sonuçları, verilerimizi destekler niteliktedir (Yaşa, 2012).

Araştırmaya katılan öğrencilerin şu anda yaşadıkları yer ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark görülmemekle birlikte suçluluk-utanç alt boyut puan ortalamalarının yurtda kalan öğrencilerde daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir (Tablo-40). Kahraman, Koca, Karataş'ın 2017 yılında hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları çalışmada öğrencilerin

kaldıkları yerin suçluluk-utanç duygularını etkilemediği—bulunmuştur(Kahraman, Koca, Karataş 2017). Bu çalışmanın sonuçları bulgularımızla örtüşmektedir.

Öğrencilerin sigara kullanma durumu ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-41). Travma yaşayan bireylerin suçluluk ve utanç duyguları ile baş edebilmek için sigara kullanmak gibi bağımlılık davranışları ile rahatlamaya çalıştıkları söylenebilir. Literatürde sigara kullanımı ile suçluluk-utanç duyguları arasında bağlantı olup olmadığını inceleyen araştırma bulgusuna rastlanmamıştır

Alkol kullanma durumuna göre Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-42). Kalyoncu ve arkadaşlarının alkol bağımlılarında suçluluk utanç duyguları konusunda yaptıkları çalışmada çalışmamızla benzer sonuçlar bulunmuştur (Kalyoncu vd 2002). Suçluluk kişinin yaptıkları ile ilgili olarak yaşanırken, utanç doğrudan kişinin kendilik kavramını hedefleyen bir yaşantıdır. Bireyin alkol etkisi altındayken suçluluk ve utanç duyguları yaşamasının, tekrar alkol alma döngüsü yarattığı düşünülmektedir.

Öğrencilerin şu anda tedavi gerektiren psikiyatrik bir yakınmalarının olması durumu (Tablo-43) ve daha önceden alınmış bir psikiyatrik tanının varlığı ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-44). Bilişsel çarpıtma ve hatalardan kaynaklanan ve gereksiz anlamlar yüklenen suçluluk duygusu pek çok insanın mutsuz olmasına yol açmaktadır. Tedavi gerektiren psikiyatrik bir yakınmanın olması sıklıkla toplumsal açıdan damgalanma ve örselenmeye neden olduğundan, suçluluk ve utanç duygusunu etkilediği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin ailelerinde ruhsal hastalık öyküsü nedeniyle tedavi gören bireyin olması durumuna göre Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-45). Gülseren'in 2002 yılında şizofreni ve aileler konusundaki çalışmasında şizofreni tanısı almış yakınları olanların, olmayanlara göre suçluluk ve utanç duyguları daha yüksek bulunmuştur (Gülseren, 2002). Katılımcıların ailesinde ruhsal hastalık nedeniyle tedavi gören bireylerin

olması, yakınlarının tedavi sürecinde aldıkları sorumluluğu yeterli bulmamaları ile ilişkilendirilebilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çocukluk döneminde travmatik bir durum yaşaması ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-46). Kıvılcım ve Bektaş'ın 2018 yılında lise öğrencilerinde yaptığı çalışma çocukluk çağında travmatik bir durum yaşama ile suçluluk utanç duygusu arasında anlamlı farklılığın olduğunu göstermekte, bu da çalışmamızın sonuçları ile örtüşmektedir (Kıvılcım ve Bektaş 2018). Çocukluk çağında travmatik bir durum yaşayan bireyin suçluluk ve utanç ölçeğinden aldığı puanlarda anlamlı farklılık olması, yaşanan travmatik olayın uzun ve kalıcı etkilerinin suçluluk-utanç duygusu şeklinde ortaya çıkabileceğini düşündürmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevrelerindeki insanlarla ilişki durumuna göre Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-48). Araştırmaya katılan öğrencilerden suçluluk utanç duyguları en yüksek olanlar, çevrelerindeki insanlarla ilişkilerini çok kötü olarak tanımlayan grup olmuştur. Bu tür olumsuz duyguların olumsuz yaşantılarla ilişkili olması beklenen bir durumdur.

Araştırmaya katılan öğrencilerin sosyal hayatlarını değerlendirmelerine göre Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-49). Suçluluk ve utanç duygusu hisseden bireylerin sosyal hayatı değerlendirirken umutsuzluk, mutsuzluk ve yalnızlık duyguları ile içe kapanma eğiliminde olacakları düşünülmektedir.

5.4. SOSYO-DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER İLE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI ÖLÇEĞİ VE ALT BOYUT PUANLARINA YÖNELİK BULGULARIN TARTIŞILMASI

Öğrencilerin yaşına göre, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalaması karşılaştırıldığında, aralarında istatistiksel

olarak anlamlı farklılık olduğu saptanmıştır ($p<0.05$). Şar ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada da bizim çalışmamızla benzer şekilde yaş ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği arasında anlamlı fark olduğu görülmektedir. Şar ve arkadaşlarının yaptıkları çalışma sonucunun 20'li yaş seviyesindeki grupta anlamlı düzeyde yüksek çıkması çalışmamızı destekler niteliktedir (Şar vd 2012). Araştıma sonucu öğrencilerin daha çok 21-22 yaş seviyelerinde çocukluk çağı travmasının kalıcı izlerini yaşadıkları, travmayı küçümseme alt boyutundan aldıkları puanın da yüksek olduğu görülmektedir (Tablo-50).

Çalışmamızda öğrencilerin cinsiyetlerine göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği alt boyut puanları ve toplam puan ortalaması karşılaştırıldığında, aralarında anlamlı fark olduğu bulunmuştur (Tablo-51). Kadın katılımcıların duygusal ve fiziksel ihmal ile duygusal, fiziksel ve cinsel istismara daha çok uğradıkları, kadın öğrenci grubunun puan ortalamalarının erkek öğrenci grubundan daha yüksek olduğu dikkat çekmektedir. Bunun nedeni kadınların çevresel ya da ailesel baskılara daha fazla maruz bırakılmaları olabilir

Araştırmamızda öğrencilerin eğitim gördükleri sınıfa göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği alt boyut ve toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-52). Kıvılcım ve Bektaş'ın yaptıkları çalışmada da bizim çalışmamızla benzer sonuçlar bulunmuştur. 18-20 yaş arası öğrencilerinden oluşan grupla yapılan bu çalışmada sınıf düzeyi arttıkça çocukluk çağı travma puanının artması çalışmamızı destekler niteliktedir (Kıvılcım ve Bektaş, 2018). Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği tüm alt boyut ve toplam puan ortalamasının 3. sınıf öğrencilerinde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bunun nedeni alınan eğitimle bağlantılı olarak öğrencilerin yaşları büyüdükçe, kişilerin kendilerini tanıma becerilerinin gelişmesi ve duyguları konusundaki farkındalığın artması olabilir.

Kardeş sayıları ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği alt boyut ve toplam puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-53). Saçarçelik'in kendine zarar verme davranışı olan genç ve erişkin hastalar ile yaptığı çalışmada da kardeş sayılarına göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur (Saçarçelik, 2009). Kardeş sayısına göre ölçek puanları

karşılaştırıldığında, kardeşi olmayanların çocukluk çağı travma ölçeğinden daha yüksek puanlar aldıkları görülmektedir. Bu veriler, ebeveynle sağlıklı olmayan travmatik bir ilişki deneyimlenmesi açısından tek çocuk olmanın bir risk faktörü olabileceğini düşündürmektedir.

İkamet edilen yere göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği puanları karşılaştırıldığında ikamet edilen yer ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği fiziksel ihmal, duygusal istismar, fiziksel istismar, travmayı küçümseme alt boyut puanları ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-54). Alpay ve arkadaşlarının yaptığı çalışmanın sonucu da bulgularımızla benzerlik göstermektedir (Alpay vd 2017). Öğrencilerin uzun süre ikamet ettikleri yere göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği alt boyutlarından duygusal ihmal ve cinsel istismar alt boyut puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır ($p>0,05$). Öğrencilerin ikamet ettiği yere göre duygusal ihmal boyutunda büyükşehirde, fiziksel ihmal, duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar ve travmayı küçümseme alt boyutlarında ise kasabada ikamet edenlerin puan ortalamalarının yüksek olduğu görülmektedir. Duygusal ihmalin büyükşehirde yüksek bulunması şehirde çalışan ebeveynlerin sayıca fazla olması, çocukları ile yeterli ve nitelikli ilişki kuramamaları ile ilişkilendirilebilir. Fiziksel ihmal, duygusal istismar, fiziksel istismar, cinsel istismar ve travmayı küçümseme alt boyut puan ortalamalarının kasabada yaşayanlarda yüksek bulunması ise ebeveynlerin eğitim eksikliğine ve toplumsal değerlerin olumsuz etkilerine bağlanabilir.

Çalışmada anne eğitim durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür (Tablo-56)

Anne-babanın birlikteliği ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği puan ortalamaları karşılaştırıldığında aralarında anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo-58). Anne veya babanın birlikte ya da ayrı olmasının, ikisinden birinin kaybedilmiş olmasının, çocukluk çağında travma olarak algılanan yaşantılar bakımından direk olarak etkili olmadığı görülmüştür. Çocukluk çağı travmaları üzerine çalışan Özcan ve Saçarçelik'in çalışmalarında da bizim çalışmamızla benzer bulgulara rastlanmıştır (Özcan 2015, Saçarçelik 2009).

Anne tutumları ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği puan ortalamaları karşılaştırıldığında, anne tutumuna göre duygusal ihmal ve duygusal istismar alt boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark görülmektedir (Tablo-59). Mükemmeliyetçi tutuma sahip annelerin çocuklarının çocukluklarını yaşamalarına yeterince izin vermediği, bunun da çocuk tarafından travmatik bir yaşantı olarak algılandığı düşünülmektedir. Akşahin'in bağımlı hastalarla yaptığı çalışmada da anne tutumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği alt boyutu olan duygusal istismar arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu sonuçlar bizim çalışmamızı destekler niteliktedir (Akşahin, 2017). Annelerin gelişim dönemindeki çocuklar üzerinde etkileri önemli olan kişiler olması nedeniyle, tutumlarındaki olumsuzlukların çocuğun duygularına büyük ölçüde yansıtılabileceği düşünülmüştür.

Öğrencilerin baba tutumları ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği puan ortalamaları karşılaştırılmış, Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği'nin duygusal ihmal, duygusal, fiziksel ve cinsel istismar, travmayı küçümseme alt boyut puan ortalamaları arasında anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-60). Anne tutumunun aksine baba tutumunda demokratik tutum değişkeninin ortalama puanının yüksek olduğu görülmektedir. Baumrind'in araştırmasında baba tutumu ılımlı-otoriter olanların çocukluk çağı travmaları bakımından etkili olduğu görülmüştür. Bu bulgular bizim çalışmamızla benzerlik göstermektedir (Baumrind, 1971). Demokratik tutum sergileyen babaların çocuklarına kazandırdığı avantajlar; çocuğun özgüvenini geliştirir, iletişimini güçlendirir, diğer insanlara saygı duymayı ve değer vermeyi öğretir. Baba tutumunun çok demokratik olması bazı durumlarda çocuk üzerinde otorite boşluğuna yol açabilir. Bu tutumun dezavantajı ise demokratik bir tutumun sergilenmediği ortamda çocuğun karar almakta zorlanmasıdır.

Öğrencilerin şu anda yaşadıkları yere göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği puanları karşılaştırıldığında aralarında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (Tablo-61). Bu sonuç öğrencilerin yaşadıkları yerin çocukluk çağı travmaları açısından etkili bir faktör olmadığını göstermektedir.

Öğrencilerin sigara kullanma durumuna göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği alt boyut puanları ve toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-62). Sigara kullanımı ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği

puanları arasında anlamlı farkın olması, travmatik yaşantılar ile sigaraya başlama arasında ilişki olmasına bağlanabilir. Çocukluk çağında travma yaşayan çocuklarda aynı zamanda bağımlılık gibi ruhsal açıdan sağlıksız bir davranışın ortaya çıkma olasılığı da artmaktadır.

Katılımcıların alkol kullanma durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği alt boyut puanları ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı farkın olduğu görülmektedir (Tablo-63). Özçetinkaya'nın (2011) alkol kullanımı ve çocukluk çağı travmaları konusunda yaptığı araştırma sunucunda erkeklerin alkol kullanımı ile çocukluk çağı travması arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu bulgular bizim çalışmamızın bulguları ile benzerlik göstermektedir (Özçetinkaya, 2011). Aile sevgisinden mahrum bırakılan, sevgi görmeyen, hor görülerek travmatik durum yaşayan öğrencilerin yaşadıkları duruma bağlı olarak alkol kullanımını tercih ettikleri düşünülmektedir.

Öğrencilerin şu anda tedavi gerektiren psikiyatrik bir yakınmalarının olması durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği (ÇQT-28) puanları karşılaştırılmış, şu anda tedavi gerektiren psikiyatrik bir yakınmalarının olması durumuna göre alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark görülmüştür (Tablo-64). Örsel ve arkadaşlarının 2011 yılında psikiyatri hastalarında çocukluk çağı travmaları konusunda yaptıkları çalışmada duygusal istismar yaşadığını belirten bireylerde duygu durum ve anksiyete bozukluklarının daha sık görüldüğü saptanmıştır. Bu sonuçlar bizim bulgularımızla benzerlik göstermektedir (Örsel vd 2011). Öğrencilerin çocukluk çağında yaşadıkları travmaların psikiyatrik bir yakınma olasılığını arttırdığı da düşünülebilir.

Öğrencilerde daha önceden alınmış bir psikiyatrik tanının varlığı ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği puanları karşılaştırılmış, daha önce alınmış bir psikiyatrik tanının varlığına göre alt boyut puan ortalamaları ve toplam puan ortalaması arasında anlamlı fark görülmüştür (Tablo-65). Güz ve arkadaşları (2003) çocukluk çağı travmaları konusunda yaptıkları çalışmada travma öyküsü olanlarda daha önceden alınmış psikiyatrik bir tanı varlığının, travma öyküsü olmayanlara göre anlamlı derecede yüksek bulmuşlardır (Güz vd 2003). Bu çalışmanın sonuçları bulgularımızla benzerdir. Bu da bize çocukluk çağı travmasının bireyin sonraki yaşantısında korku ve kaygıya

sebebe olabileceğini, travmaya tepki olarak psikiyatrik tanılarının ortaya çıkabileceğini düşündürmektedir.

Öğrencilerin ailelerinde ruhsal hastalık nedeniyle tedavi gören birey olması durumuna göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği alt boyut ve toplam puanları arasında anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-66). Ertürk'ün şizofreni vakaları ile yaptığı çalışmada tanı ile çocukluk çağı travması arasında ilişkili bulması da çalışmamızı destekler niteliktedir (Ertürk, 2014). Ailede ruhsal açıdan sorunlu bir bireyin varlığı, çocukluk çağında aile bireylerinde gördüğü tutarsız davranışların, bu kişilerin kendisine zarar verebileceği düşüncesinin olması, bu durumun çocuğun aklında bir olumsuzluk olarak yer alabileceği şeklinde yorumlanabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çocukluk döneminde kişiyi etkileyen travmatik durum yaşaması ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği alt boyut ve toplam puanı arasında anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-67). Çocukluk yıllarında çocuğun yaşadığı (ister kasıtlı, ister kazayla olsun) normal dışı olayların, izler bırakarak çeşitli tahribatlar yapabileceği, bunların yaşam boyu sürecek ruhsal yakınmalara zemin oluşturabileceği düşünülmektedir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin çevrelerindeki insanlarla ilişkilerini değerlendirme durumuna göre Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği alt boyut puanları ve toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-69). Taner ve Gökler (2004)'in çocuk istismarı ve ihmali konusunda yaptıkları araştırmanın verileri kişilerarası ilişki kurma ve sosyal ilişkileri sürdürebilme becerisinin cinsel istismardan olumsuz olarak etkilendiğini, bu kişilerin ya ilişki kurmaktan kaçındıkları ya da aşırı yakınlık gereksinimi duyup çok sayıda, fazla beklentili ve kontrol edici ilişki kurduklarını göstermiştir (Taner ve Gökler 2004). Bu çalışmanın sonuçları bizim bulgularımızı destekler niteliktedir. Travmatik olaylar sonucunda bireylerde, çevredeki insanlardan kopma ve yaşanan durumu hatırlatan şeylerden uzaklaşma gibi davranışlar ortaya çıkmaktadır. Genel olarak çocukluk çağında travmaya uğramış bireylerin çevreleri ile ilişkilerinde güvensiz olması, kötülük görme kaygısı yaşamaları, kendilerini bu konuda yalnız hissetmeleri beklenen bir durumdur.

Öğrencilerin sosyal hayatlarını değerlendirme durumu ile Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği alt boyut puanları ve toplam puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur (Tablo-70). Katılımcılardan sosyal hayatını çok kötü olarak değerlendirenlerin ortalama puanlarının yüksek olduğu gözlenmektedir. Travmatik deneyim yaşayan bireyler, sosyal hayatlarında kötü olayları tekrar yaşayacaklarına düşünebilirler. Travmatik olaylar bireyin dışadönük, yeni deneyimlere kapalı olma durumunu olumsuz yönde etkileyebilir. Kıvılcım ve Bektaş'ın çocukluk çağı travmaları ve yalnızlık konusunda yaptıkları çalışmalarında travmaya uğramış katılımcılar sosyal hayatlarını değerlendirirken kendilerini yalnız hissettiklerini ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar bizim bulgularımızla benzer bulunmuştur (Kıvılcım ve Bektaş 2018).

5.5. ÖLÇEKLERİN KORELÂSYON SONUÇLARININ TARTIŞILMASI

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ve Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif yönde, oldukça güçlü bir ilişki vardır ($p<0,01$) (Tablo-71). Kourt (2011) yılında yaptığı çalışma sonucunda da Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ile Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu görülmektedir. Araştırma sonucunda çocukluk çağında yaşanan travmaların suçluluk-utanç duygusunu arttırdığı, çocukluk çağında duygusal-fiziksel ihmal, duygusal-fiziksel-cinsel istismar ve travmayı küçümseme gibi olumsuz deneyimleri olan öğrencilerin bu deneyimlerinin yetişkinlik dönemlerine suçluluk-utanç duyguları şeklinde yansımalarının olabileceği düşünülmektedir.

Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği ile Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği arasında negatif yönde, güçlü bir ilişki bulunmaktadır ($r=-0,808$; $p=0,001$), (Tablo-71). Yöyen'in (2017) yılında çocukluk çağı travmaları ve benlik saygısı konusunda yaptığı çalışmada da ÇTQ-28'nin toplam puanı ve Benlik Saygısı Ölçeği puanı arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu çocukluk çağında yaşanan travmaların benlik saygısını azalttığı bulunmuştur (Yöyen, 2017).

STUÖ alt boyut puanları ve Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği puanı arasında istatistiksel olarak anlamlı negatif yönde, oldukça güçlü bir ilişki vardır ($p<.001$)

(Tablo-71). Demirbaş'ın 2009 yılında lise öğrencilerinde suçluluk-utanç duyguları ve benlik saygısı konusunda yaptığı çalışmada da Suçluluk-Utanç Duyguları Ölçeği ve Coopersmith Benlik Saygısı Ölçeği arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin olduğu görölmektedir (Demirbaş, 2009).

Bu çalışma sonucunda çocukluk çağında yaşanan travmaların suçluluk utanç duygularına ve benlik saygısında azalmaya yol açtığı söylenebilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen bulgulara göre çalışma konumuzu oluşturan 3 farklı kavram tanımlanmıştır. Bunlar; çocukluk çağı travması, suçluluk-utanç duygusu ve benlik saygısı kavramlarıdır. Travma kavramı kişinin bedensel ve ruhsal varlığını çok farklı şekillerde inciten, sarsan ve yaralayan her türlü durumu tanımlamak için kullanılmaktadır. Çocukluk çağı travmaları çocuğun kötüye kullanımı (istismar ve ihmali), kötülüğe maruz kalmasını ifade etmektedir

İnsan davranışlarına etki eden ve yönlendiren faktörlerden bir kısmı, bireyin kendi iç dünyasında yaşamış olduğu çatışmalardan kaynaklanmaktadır. Suçluluk (kişinin davranışının hatalı/yanlış olması ile ilgili olan duygu) – utanç (ben hatalıyım, sorun bende olarak algılandığında yaşanan duygu) duyguları, kötü bir durum ortaya çıktığında yani o kötü şey yapıldığında istem dışı bir şekilde ortaya çıkan ve rahatsızlık hissettiren duygulardır.

Benlik saygısı ise kişinin kendisi hakkında genel değerlendirmesini ve değerliliği ile ilgili yargısını içerir.

Araştırmamız bu üç kavramın birbirleri olan ilişkisini ortaya koymak amacıyla planlanmıştır. Karabük Üniversitesi öğrencilerinde çocukluk çağı travmalarının suçluluk-utanç duyguları ve benlik saygısı ile ilişkisinin incelendiği bu çalışmada elde edilen verilere göre, öğrencilerin orta ve düşük seviyede çocukluk çağı travmasına uğradığı, benlik saygısının orta ve üst düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Araştırmamızda çocukluk çağı travmaları ile suçluluk – utanç duyguları ölçeği arasında anlamlı ve güçlü bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Bu durum çocukken travma yaşayan katılımcıların suçluluk ve utanç duygularının daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Öğrencilerin benlik saygısı arttıkça çocukluk çağı travması ve suçluluk-utanç duygusunda azalma olduğu görülmektedir.

Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağı travmalarının, suçluluk ve utanç duyguları ve benlik saygısına etkisi değerlendirildiğinde;

Araştırma Karabük Üniversitesi ile sınırlı olduğundan sonuçların genel değerlendirme açısından yeterli olmayacağı düşünülebilir. Araştırmanın evren ve örnekleminin genişletilerek daha fazla katılımcı ile gerçekleştirilmesi sonucunda daha kapsamlı değerlendirmeler yapılabilir.

Çocukluk çağı travmalarına ilişkin çeşitli bilgilendirme toplantıları, eğitimler veya kurslarla öğrencilerin farkındalıkları arttırılabilir.

Çocukluk çağı travması yaşayan öğrencilere yönelik çeşitli projeler geliştirilebilir. Öğrencilerin benlik saygısını arttıracak faaliyetlerde bulunmaları desteklenebilir.

KAYNAKLAR

- Abalı, C. (2017). Çocukluk Çağı Travmalarının Evlilik Uyumu ve Yaşam Kalitesi Üzerindeki Etkisi. İstanbul : T.C. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı.
- Aksoy, A. (1992). Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Özsaygı ve Denetim Odağını Etkileyen Bazı Değişkenlerin İncelenmesi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Akşahin, H. (2017). Bağımlı Hastalarda Çocukluk Çağı Travmalarının Alkol ve Madde Kullanımına Etkisinin İncelenmesi. İstanbul: T.C. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı.
- Aktaş, S. (2011). 9. Sınıfta Anne Baba Tutumları ve Benlik Saygısı Arasındaki İlişkinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Konya: T.C. Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Algedik, P. (2016). Ergenler İçin Özbilinçlilik Duygulanımları Testinin Türkçe'de Geçerlilik/Güvenirliliğinin Araştırılması ve 12-18 Yaş Arası Ergenlerde Utanç ve Suçluluk Duygularının Cinsiyete Göre Karşılaştırılması. İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi.
- Alpay, E. H., Aydın, A., & Bellur, Z. (2017). Çocukluk Çağı Travmalarının Depresyon ve Travma Sonrası Stres Belirtileri İle İlişkisinde Duygu Düzenleme Güçlüklerinin Aracı Rolü. Klinik Psikiyatri, 218-226.
- Altunay, A., & Öz, F. (2006). Hemşirelik Yüksekokulu Öğrencilerinin Benlik Kavramı. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi, 1(2), 46-59.
- Aral, N., & Gürsoy, F. (2001). Çocuk Hakları Çerçevesinde Çocuk İhmal ve İstismarı. Milli Eğitim Dergisi, 151, 36-39.
- Avşaroğlu, S & Üre , Ö. Üniversite Öğrencilerinin Karar Vermede Özsaygı, Karar Verme Ve Stresle Başa Çıkma Stillerinin Benlik Saygısı Ve Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi 2007.

- Bahar, A., Savaş, H., & Bahar, G. (2009). Çocuk İstismarı ve İhmali: Bir Gözden Geçirme. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 4(12), 51-65.
- Balcı, A. (2005). Balcı. Ankara: Pegema Yayıncılık.
- Baumrind, D (1971).Ebeveyn otoritesinin mevcut kalıpları. Gelişim Psikolojisi Monografi, 4, 1-103
- Bayat, B. (2003). Bireylerin Benlik Algısı Sistemi ve Bu Sistemin Davranışları Üzerindeki Rolü. Kamu-İş Dergisi, 7(2), 2-11.
- Baybek, H., & Yavuz, S. (2005). Muğla Üniversitesi Öğrencilerinin Benlik Saygılarının İncelenmesi. Muğla Üniversitesi SBE Dergisi(14), 14.
- Baymur, F. (1993). Genel Psikoloji. İstanbul : İnkilap Kitapevi .
- Bayraktar, S. (2016). Psikolojik Travma. İstanbul : Nobel Tıp Kitapevleri.
- Bedirhanbeyoğlu, H. (2018). Çocukluk Çağı Travmaları Bilisel Duygu Düzenleme Stratejileri ve Riskli Davranışlar Arasındaki İlişkiler. İstanbul: T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı.
- Bernstein, D., Fink, L., Handelsman, L., Foote, J., Lovejoy, M., & Wenzel, K. (1994). Initial Reliability and Validity of a New Retrospective Measure of Child Abuse and Neglect. American Journal of Psychiatry, 1132-1136.
- Bostancı, N. A. (2006). Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının Depresif Belirtileri Üzerine Etkisi. New Symposium Journal, 44(2), 100-106.
- Bostancı, N., Albayrak, B., Bakoğlu, İ., & Çoban, Ş. (2006). Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının Depresif Belirtileri Üzerine Etkisi. New/Yeni Symposium Journal , 100-106.
- Budak, S. (2003). Psikoloji Sözlüğü . Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Canbolat, D. (2018). Öğretmenlerde Fiziksel Aktivite Düzeyi ve Benlik Saygısının İncelenmesi. Konya: T.C. Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Ceylan, B.,& Çilli, A,S. (2015). Şizofreni ve Kronik Böbrek Yetersizliği Hastalarına

- Evde Bakım Veren Aile Üyeleri ve Bakım Rolü Olmayan Bireylerde, suçluluk ve Utanç Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi* 2015; 6(2): 85-90
- Chasan, N. (2010). *Alkol Bağımlılığı ile Çocukluk Çağı Travmaları İlişkisi*. İstanbul : T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Coopersmith, S. (1967). *Self Esteem Inventories*. California: Consulting Psychologist Press.
- Çakmak, B. (2016). *Çocukluk Çağı Travmaları İle Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Arasındaki İlişki*. İstanbul : T.C. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çöllü, B. (2017). *Ergenlerde Duygu Durum Düzenleme Becerileri, Benlik Saygısı, Depresyon, Anksiyete ve Çocukluk Çağı Travmaları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*. İstanbul: T.C. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çuhadaroğlu, F. (1986). *Adölesanlarda Benlik Saygısı*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Demir, G. M. (2017). *Kendine Zarar Verme Davranışı Ve/Veya İntihar Girişimi Olan Ergenlerde Çocukluk Travmaları ve Bağlanma Stillerinin Değerlendirilmesi*. Antalya: T.C. Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi .
- Demirbaş, E. (2009). *Lise Öğrencilerinin Utangaçlık ve Benlik Saygılarının Fonksiyonel Olmayan Tutumlar Açısından İncelenmesi*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Derman, O. (2010). *Adolesanlarda Fiziksel ve Duygusal İstismar*. *Katkı Pediatri Dergisi*, 32(5), 633-636.
- Dost, A., & Yağmurlu, B. (2006). *Suçluluk ile Utanç Duygularının Kavramsallaştırmasına İlişkin Sorunlar*. *Türk Psikoloji Yazıları*, 9(17), 37-52.

- Efiliti, E., & Çıkılı, Y. (2016). Özel Eğitim Bölümü Öğrencilerinin Benlik Saygısı ile Mesleki Benlik Saygısının İncelenmesi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(1), 99-114.
- Erbil, N., Divan, Z., & Önder, P. (2006). Ergenlerin Benlik Saygısına Ailelerinin Tutum ve Davranışlarının Etkisi. Aile ve Toplum, 8(3), 7-15.
- Ertürk, A. A. (2014). Çocukluk Çağı Travmaları, Travma, Travma Sonrası Stres Bozukluğu, Depresyon ve Disosiyatif Yaşantıların Şizofreninin Klinik Özellikleri Üzerindeki Etkileri. Ankara: T.C.Gazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı.
- Geçtan, E. (1999). Psikodinamik Psikiyatri ve Normal Dışı Davranışlar. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Gevrekçi, A. Ö., & Çırakoğlu, O. C. (2017). Suçluluk ve Utanç Duyguları Üzerine Kavramsal, Nöropsikolojik ve Psikopatolojik Bir Derleme. Türk Psikoloji Yazıları, 89-105.
- Gürçay, S. (1989). Çocuk Yuvasında ve Ailesi Yanında Kalan 9, 10, 11 Yaş Çocuklarının Özsaygı Gelişimini Etkileyen Bazı Faktörler. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gülseren, L. (2002). Şizofreni ve Aile: Güçlükler, Yükler, Duygular, Gereksinimler. Türk Psikiyatri Dergisi; 13(2):143-151
- Güner, Ş. İ. (2010). Çocuklarda Sosyal Medikal Bir Problemler: İstismar. Van Tıp Dergisi, 17(3), 108-113.
- Güz, H., Doğanay, Z., Çolak, E., Tomaç, A., Sarısoy, G., & Özkan, A. (2003). Konversiyon Bozukluğunda Çocukluk Çağı Travma Öyküsünün Psikiyatrik Belirtilere Etkisi Var mıdır?. Klinik Psikiyatri;6:80-85
- Herman, J. (2011). Travma ve İyileşme. İstanbul: Şefik Basım Yayıncılık.
- Işıklı, S. Afetlerde Psikolojik İlk Yardım. (2013). Türk Psikolojik Danışma ve Yardım Derneği.

- Kahraman S, Koca, B & Karataş H. Hemşirelik Öğrencilerinde Suçluluk, Utanç Duyguları Ve Etkileyen Faktörler Harran Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi (Journal of Harran University Medical Faculty) Cilt 14. Sayı 3, 2017
- Kalyoncu, A., Mırsal, H., Pektaş, Ö., Gümüş, Ö., Tan, D., & Beyazyürek, M. (2002). Alkol Bağımlılarında Suçluluk ve Utanç Duyguları. Bağımlılık Dergisi, 3(3), 1-6.
- Kararımk, Ö, & Çetinkaya, R, Benlik Saygısının ve Denetim Odağının Psikolojik Sağlık Üzerine Etkisi: Duyguların Aracı Rolü Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi / 2011, 4 (35)
- Kıvılcım, S., & Bektaş, H. M. (2017). Lise Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmatik Yaşam Olayları, Yalnızlık, Utangaçlık ve Suçluluğun; Cinsiyete, Lise Türlerine ve Sınıf Düzeylerine Göre İncelenmesi. Arnavutköy Rehberlik ve Araştırma Merkezi, 1-21.
- Kıvılcım, S., & Bektaş, H. M. (2018). Lise Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmatik Yaşam Olayları, Yalnızlık, Utangaçlık ve Suçluluğun; Cinsiyete, Lise Türlerine ve Sınıf Düzeylerine Göre İncelenmesi (Arnavutköy Örneği) . Arnavutköy Rehberlik ve Araştırma Merkezi , 1-21.
- Kokurcan, A., & Özsan, H. H. (2000). Travma Kavramının Psikiyatri Tarihindeki Seyri. Kriz Dergisi, 20(1), 19-24.
- Kourt, R. (2011). 18-24 Yaş Arası Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının Dissosiyatif Yaşantılar ve Suçluluk-Utanç Duyguları ile İlişkisinin İncelenmesi. İstanbul : T.C. Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Kozaklı, H. (2006). Üniversite Öğrencilerinin Yalnızlık ve Sosyal Destek Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin Karşılaştırılması. Mersin : Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Köknel, Ö. (1985). Kaygıdan Mutluluğa Kişilik. İstanbul : Altın Kitapevi.
- Kulaksızoğlu, A. (2001). Ergenlik Psikolojisi. İstanbul : Remzi Kitabevi.

- Micale, M. (1989). Hysteria and Its Historiography: A Review of Past and Present Writings.
- Morsünbül, Ü. (2015). The Effect of Identity Development, Self-Esteem, Low Self-Control and Gender on Aggression in Adolescence and Emerging Adulthood. Eurasian Journal Of Educational Research, 61, 99-111.
- Nickerson, A. A., & Hofmann, S. G. (2012). The relationship between childhood exposure to trauma and intermittent explosive disorder. . Psychiatry Research, 1-7.
- Orakcı, G. (2013). İstismar Mağduru 13-18 Yaş Arası Kız Çocukları: Travma Sonrası Stres Bozukluğu, Suçluluk ve Utanç Duygusu, Psikolojik Değerlendirme. İstanbul: T.C. Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .
- Ovayolu, N., Uçan, Ö., & Serindağ, S. (2007). Çocuklarda Cinsel İstismar ve Etkileri. Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi, 2(4), 14-22.
- Örsel, S., Karadağ, H., Karaoğlan Kahiloğulları, A. & Akgün Aktaş, E. (2011). Psikiyatri Hastalarında Çocukluk Çağı Travmalarının Sıklığı ve Psikopatolojisi ile ilişkisi. Anadolu Psikiyatri Dergisi, 12:130-136
- Özcan, B. G. (2015). Travmaya Uğramış Çocukların Suçluluk-Utanç Duyguları ve Bağlanma Tarzlarının İncelenmesi. İstanbul: T.C. İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi.
- Özçetinkaya, S. (2011). Erkek Alkol ve Eroin Bağımlılarında Çocukluk Çağı Travmasının Kişilik Boyutları ile İlişkisi. İstanbul : T.C. Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi.
- Özdamar, K. (2003). Modern Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Özer, M. (2011). Suçluluk- Utanç, Bağlanma, Algılanan Ebeveynlik (Anne) Tarzı ve Psikolojik Belirtiler Arasındaki İlişkiler. Ankara: T.C. Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü.

- Özerkan, K. (2004). Spor Psikolojisine Giriş . Ankara: Nobel Yayınları.
- Özmen, E. Manisa Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, <https://psikoloji-psikiyatri.com/benlik-saygisi/>
- Pişkin, M. (1997). Türk ve İngiliz Lise Öğrencilerinin Benlik Saygısı Yönünden Karşılaştırılması. Adana: Çukurova Üniversitesi Yayınları .
- Polat, O. (2007). Tüm Boyutlarına Çocuk İstismarı Tanımlar. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Saçarçelik, G. G. (2009). Kasıtlı Kendine Zarar Verme Davranışı Olan Ergen ve Genç Erişkin Hastalarda Çocukluk Çağı Travmaları. İstanbul : T.C. Sağlık Bakanlığı Bakırköy Prof.Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi 13. Psikiyatri Birimi.
- Satan, A. (2011). Ergenlerde Akran Baskısı, Benlik Saygısı ve Alkol Kullanımı Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi(34), 183-194.
- Savaşır, I., & Şahin, N. (1997). Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme:Sık Kullanılan Ölçekler. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları Özyurt Matbaacılık .
- Sığırı, Ü., Tabak, A., & Sağır, A. (2010). Çalışanlarda Suçluluk ve Utanç Duygusunun Cinsiyet- Yaş Durumuna Göre Mukayesesi ve Örgütlerde Utanç Yönetiminin Kullanılması. C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 11(1), 71-85.
- Sivribaşkaya, S. (2003). Özsaygının Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Soğukpınar, E. (2014). Rehber Öğretmenlerin Benlik Saygısı İle Mesleki Benlik Saygısı Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. Malatya: T.C. İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimler Enstitüsü.
- Steffenhagen, R.A & Jeff D. Burns (1987). The social dynamics of self-esteem : theory to therapy / R.A. Steffenhagen and Jeff D. Burns

- Şahin, R. (2006). Bireylerin Proaktif Kişilik Yapısı İle Benlik Saygısı Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şar, V. (1998). Kötüye Kullanım ve İhmal ile İlişkili Sorunlar. Ankara: Psikiyatri Temel Kitabı'nda Hekimler Yayın Birliği.
- Şar, V., Öztürk, E., & İkikardeş, E. (2012). Çocukluk Çağı Ruhsal Travma Ölçeğinin Türkçe Uyarlamasının Geçerlilik ve Güvenirliliği. Orjinal Araştırma, 32(4), 1054-1063.
- Şenkal, İ. (2013). Üniversite Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmaları ve Bağlanma Biçiminin Depresyon ve Kaygı Belirtileri ile İlişkisinde Alekstiminin Aracı Rolünün İncelenmesi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Taner, Y., & Gökler, B. (2004). Çocuk istismarı ve ihmâli: psikiyatrik yönleri. Hacettepe Tıp Dergisi, 35, 82-86.
- Tangney, J., & Dearing, R. (2002). Shame and guilt. Amerika: Guilford Press.
- Tanju, E. H. (2012). Investigation of childhood trauma experiences and family functions among university students. . Social and Behavioral Sciences, 1950-1956.
- Taşgıt, M. S. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Benlik Saygısı ve Karar Verme Düzeylerinin İncelenmesi. Karaman: T.C. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tercan, M. (1995). Çocuğun Anababası Tarafından Fiziksel İstismarı ve İhmali. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tıraşçı, Y., & Gören, S. (2007). Çocuk İstismarı ve İhmali. Dicle Tıp Dergisi, 34(1), 70-74.
- Tözün, M. (2010). Benlik Saygısı. Actual Medicine, 1(1), 52-57.

- Tözün, M., Sözmen, M. K., & Babaoğlu, A. B. (2015). Üniversite Öğrencilerinde Benlik Saygısı ve Buna Etkili Faktörler: Türkiye'nin Batısından Bir Kesitsel Çalışma . İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi, 1-12.
- Turla, A. (2002). Çocuk İstismarı ve İhmali Oldularında Tıbbi Yaklaşım. O.M.Ü . Tıp Dergisi, 19(4), 291-300.
- Ulaş, Ç. (2017). Psikoloji Bölümü Öğrencilerinin Meslek Seçimleri ile Mizaç Özellikleri ve Çocukluk Çağı Travmalarının İlişkisi. İstanbul : T.C. Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı.
- Wingenfeld, K. R., Philippsen, C. M., & H. J., B. S. (2011). Impact of childhood trauma alexithymia, dissociation, and emotion suppression on emotional stroop task. Journal of Psychosomatic Research(70), 53-58.
- Yaşa, Z. (2012). Üniversite Öğrencilerinde Ana Baba Tutumlarının Suçluluk ve Utanç Duyguları Üzerine Etkisi. Celal Bayar Üniversitesi Tıp Fakültesi.
- Yavuzer, H. (2003). Okul Çağı Çocuğu . İstanbul: Remzi Kitabevi A.Ş.
- Yazıcıoğlu, Y., & Erdoğan, S. (2004). Spss Uygulamalı Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Yiğit, H. (2010). Ergenlerin Benlik Saygılarının Yaşam Doyumu ve Bazı Özlük Nitelikleri Açısından İncelenmesi. Selçuk Üniversitesi.
- Yöyen, E. G. (2017). Çocukluk Çağı Travması ve Benlik Saygısı. International Journal of Social Sciences and Education Research, 3(1), 268-282.

EKLER

EK 1: DEMOGRAFİK ÖZELLİKLER BİLGİ FORMU

KARABÜK ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNDE ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI'NIN SUÇLULUK-UTANÇ DUYGULARI VE BENLİK SAYGISI İLE İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Üniversite öğrencilerinin çocukluk çağında yaşadıkları travmaların suçluluk-utanç duyguları ve benlik saygıları ile ilişkisini inceleyen bir araştırma yapmaktayız. Anketler kapalı zarflarda dağıtılıp isimsiz olarak doldurulup tekrar kapalı zarflarla toplanacaktır. Size sunulan bu anketlerdeki bütün soruları dikkatlice okuyarak eksiksiz ve doğru yanıtlamanızı rica ediyoruz. Hiç bir soruyu boş bırakmayınız, eğer sorular sizi direk olarak ifade etmiyorsa size en uygun seçenekleri işaretleyiniz. Yardımlarınız için teşekkür ederiz.

DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1-Yaşınız:

18 ve altı () 19-20 () 21-22 () 23-24 () 25 ve üstü ()

2-Cinsiyetiniz:

Kadın () Erkek ()

3-Bölümünüz:

4- Sınıfınız:

Hazırlık () 1 () 2 () 3 () 4 () Diğer.....

5-Kardeş sayısı:

0 () 1 () 2 () 3 () 4 () 5 ve üstü ()

6-Şimdiye kadar çoğunlukla ikamet ettiğiniz yer:

Köy() Kasaba() Şehir()Büyük Şehir() Yurtdışı()

7-Ailenizin Aylık Geliri:

İyi () Orta () Kötü ()

8-Anne eğitimi:

Okur-yazar değil () Okur-yazar () İlköğretim () Ortaöğretim () Yükseköğretim ve sonrası ()

9-Baba eğitimi:

Okur-yazar değil () Okur-yazar () İlköğretim () Ortaöğretim () Yükseköğretim ve sonrası ()

10-Anne- Baba:

Birarada () Ayrı () Anne ölmüş () Baba ölmüş () Diğer.....

11-Annemin tutumunu nasıl algılıyorsunuz?

İlgisiz() Otoriter() Demokratik() Koruyucu() Mükemmeliyetçi()

12-Babanızın tutumunu nasıl algılıyorsunuz?

İlgisiz() Otoriter() Demokratik() Koruyucu() Mükemmeliyetçi()

13-Şuanda Kiminle Yaşıyorsunuz:

Ailemle() Akrabalarım() Yurtta()Evde() Arkadaşlarla-tek() Diğer.....

14-Sigara kullanıyor musunuz ?

Hayır () Evet ()

15-Alkol kullanıyor musunuz?

Hayır () Evet ()

17-Şu anda tedavi gerektiren herhangi bir psikiyatrik yakınmanız var mı? Yanıtınız evet ise belirtiniz.

Hayır () Evet ().....

18-Daha önce almış olduğunuz bir psikiyatrik tanı var mı? Yanıtınız evet ise belirtiniz.

Hayır () Evet ().....

19-Ailenizde ruhsal hastalık nedeniyle tedavi gören biri var mı? Var ise kim olduğunu ve tıbbi tanısını belirtiniz.

Yok () Var ().....

20-Çocukluk döneminizde sizi etkileyen önemli bir travmatik bir yaşantınız oldu mu?

Hayır () Evet ()

21- Daha önce herhangi bir doğal afet yaşadınız mı?

Hayır () Evet ()

22- Çevrenizdeki insanlarla ilişkinizi nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çok iyi () İyi () Orta () Kötü () Çok kötü ()

23-Sosyal Hayatınızı nasıl değerlendiriyorsunuz?

Çok iyi () İyi () Orta () Kötü () Çok kötü ()

EK 2: ÇOCUKLUK ÇAĞI TRAVMALARI ÖLÇEĞİ (CTQ-28)

Bu sorular çocukluğunuzda ve gençliğinizde (18 yaşından önce) başınıza gelmiş olabilecek bazı olaylar hakkındadır. Her bir soru için sizin durumunuza uyan rakamı işaretleyiniz. Sorulardan bazıları özel yaşamınızla ilgilidir; lütfen elinizden geldiğince gerçeğe uygun yanıt veriniz. Yanıtlarımız gizli tutulacaktır.

1. Hiçbir zaman
2. Nadiren
3. Zaman zaman
4. Sıklıkla
5. Çok sık olarak

Sıra	Sorular	1	2	3	4	5
1	Yeterli yemek bulamazdım.					
2	Ailedekiler bana "salak", "beceriksiz" ya da "tipsiz" gibi sıfatlarla seslenirlerdi.					
3	Anne ve babam ailelerine bakamayacak kadar sıklıkla sarhoş olur ya da uyuşturucu alırlardı.					
4	Ailemde önemli ve özel biri olduğum duygusunu hissetmeme yardımcı olan birisi vardır.					
5	Kirli giysiler içinde dolaşmak zorunda kalırdım.					
6	Sevildiğimi hissediyordum.					
7	Anne-babamın benim doğmuş olmamı istemediklerini düşünüyordum.					
8	Ailemden birisi bana öyle kötü vurmuştu ki doktora gitmem gerekmişti.					
9	Ailemden birisi bana o kadar şiddetle vuruyorlardı ki vücudumda morartı ya da sıyrıklar oluyordu.					
10	Kayış, sopa, kordon ya da başka sert bir cisimle vurularak cezalandırılıyordum.					
11	Ailemden tam olarak memnundum.					
12	Ailedekiler birbirlerine ilgi gösterirlerdi.					
13	Ailedekiler bana kırıcı ya da saldırganca sözler söylerlerdi.					
14	Vücutça kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.					
15	Ailedekiler beni her türlü kötülükten korumaya çalışırlardı.					
16	Bana o kadar kötü vuruluyor ya da dövülüyordum ki öğretmen, komşu ya da bir doktorun bunu fark ettiği oluyordu.					
17	Ailemden birisi benden nefret ederdi.					
18	Ailedekiler kendilerini birbirlerine yakın hissedirlerdi.					
19	Birisi bana cinsel amaçla dokundu ya da kendisine dokunmamı istedi.					
20	Kendisi ile cinsel temas kurmadığım takdirde beni yaralamakla ya da benim hakkımda yalanlar söylemekle tehdit eden birisi vardı.					
21	Çocukluğum mükemmeldi.					
22	Birisi beni cinsel şeyler yapmaya ya da cinsel şeylere bakmaya zorladı.					
23	Birisi bana cinsel tacizde bulundu.					
24	Duygusal bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum.					
25	Benim ailem dünyanın en iyisiydi.					
26	Cinsel bakımdan kötüye kullanılmış olduğuma inanıyorum					
27	Ailem benim için bir güç ve destek kaynağıydı.					
28	İhtiyacım olduğun da beni doktora götürecekti birisi vardı.					

EK 3: SUÇLULUK VE UTANÇ DUYGULARU ÖLÇEĞİ (SUTÖ)

Bu ölçeğin amacı bazı duyguların hangi durumlarda ne derece yoğun olarak yaşandığını belirlemektir. Aşağıda bazı olaylar verilmiştir. Bu olaylar sizin başınızdan geçmiş olsaydı ne kadar rahatsızlık duyardınız. Lütfen her durumu dikkatle okuyup öyle bir durumda ne kadar rahatsızlık duyacağınızı aşağıdaki ölçekten yararlanarak maddelerin yanındaki sayıları (x) işareti ile belirtiniz.

1. Hiç rahatsızlık duymazdım
2. Biraz rahatsızlık duyardım
3. Oldukça rahatsız olurum
4. Epey rahatsız olurum
5. Çok rahatsız olurum

Sıra	Sorular	1	2	3	4	5
1	Bir tartışma sırasında büyük bir hararetle savunduğunuz bir fikrin yanlış olduğunu öğrenmek.					
2	Evinizin çok dağınık olduğu bir sırada beklenmeyen bazı misafirlerin gelmesi.					
3	Birinin size verdiği bir sırrı istemeyerek başkalarına açıklamak.					
4	Karşı cinsten birinin kalabalık bir yerde herkesin dikkatini çekecek şekilde size açık ilgi göstermesi.					
5	Giysinizin, vücudunuzda kapalı tuttuğunuz bir yeri açığa çıkaracak şekilde buruşması yada kıvrılması.					
6	Bir aşk ilişkisi içinde sadece kendi isteklerinizi elde etmeye çalıştığınızı ve karşı tarafı sömürdüğünüzü fark etmeniz.					
7	Sorumlusuz siz olduğunuz halde bir kusur ya da bir yanlış için bir başkasının suçlanmasına seyirci kalmak.					
8	Uzman olmanız gereken bir konuda, bir konuşma yaptıktan sonra dinleyicilerin sizin söylediklerinizin yanlış olduğunu göstermesi					
9	Çok işlek bir iş merkezinin bulunduğu bir köşede herkesin size bakmasına sebep olacak bir olay yaşamak.					
10	Lüks bir restoranda başkaları size bakarken çatal bıçak kullanmanız gereken yerde elle yemek yediğinizi fark etmek					
11	Başkalarını aldatarak ve onları sömürerek büyük kazanç sağlamak					
12	İşçilerinizin sağlığına zarar vereceğini bildiğiniz halde, bir yönetici olarak çalışma koşullarında bir değişiklik yapmamak.					
13	Sözlü bir sınav sırasında kekeleydiğiniz ve heyecandan şaşırduğumuzda, hocanın bu halinizi kötü bir sınav olarak bütün sınıfa göstermesi.					
14	Tanıdığımız birinin sıkıntıda olduğunu bildiğiniz ve yardım edebileceğiniz halde yardım etmemek.					
15	Bir partide yeni tanıştığımız insanlara açık saçık bir fıkra anlattığımızda birçoğunun bundan rahatsız olması.					
16	Akılsızca, bencilce ya da gereksizce büyük bir harcama yaptıktan sonra ebeveyninizin mali bir sıkıntı içinde olduklarını görmek.					
17	Arkadaşlarımızdan bir şeyler çaldığımız halde, arkadaşımızın hırsızlık yapanın siz olduğunu anlamaması.					
18	Bir davete ya da toplantıya rahat, gündelik giysilerle gidip herkesin resmi giyindiğini görmek.					
19	Bir yemek davetinde bir tabak dolusu yemeği yere düşürmek.					
20	Herkesten sakladığımız ve hoş olmayan bir davranışın açığa çıkarılması.					
21	Bir kişiye hak etmediği halde zarar vermek.					
22	Alışveriş sırasında paranızın üstünü fazla verdikleri halde sesinizi çıkarmak.					
23	Ailenizin sizden beklediklerini yerine getirememek.					
24	Çeşitli bahaneler bularak yapmanız gereken işlerden kaçmak.					

Ek 4: COOPERSMITH BENLİK SAYGISI ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki cümleleri kendinizle ilgili olarak doldurunuz. Lütfen her bir ifade için yanındaki “BANA UYGUN” veya “BANA UYGUN DEĞİL” seçeneklerinden bir tanesine (X) işareti yerleştiriniz.

	Bana Uygun	Bana Uygun Değil
1. Sık sık keşke başka biri olsam diye düşünürüm.		
2. Başkalarının önünde konuşmak bana zor gelir.		
3. Eğer elimde olsaydı kendimdeki birçok şeyi değiştirmek isterdim.		
4. Karar vermede fazla zorluk çekmem.		
5. İnsanlar benimle olmaktan hoşlanırlar.		
6. Evde kolayca moralim bozular.		
7. Yeni şeylere kolay alışamam.		
8. Yaşıtlarım arasında sevilen bir kişiyim.		
9. Ailemin benden beklentisi çok fazla.		
10. Ailem genellikle duygularıma önem verir.		
11. Başkalarının söylediğini kolaylıkla kabul ederim.		
12. Benim yerimde olmak oldukça zordur.		
13. Hayatımın karmakarışık olduğuna inanıyorum.		
14. Genellikle başkaları düşüncelerimi kabul ederler.		
15. Kendimi yetersiz buluyorum.		
16. Sık sık evden uzaklaşmayı düşünürüm.		
17. Yaptığım işten çoğunlukla memnun olmam.		
18. Başkaları kadar güzel / yakışıklı değilim.		
19. Söylenecek bir sözüm varsa onu söylemekten çekinmem.		
20. Ailem benim duygularımı anlar.		
21. Çok sevilen bir kimse değilim.		
22. Genellikle ailemin beni dışladığını sanıyorum.		
23. Yaptığım şeyler genellikle cesaretimi kırar.		
24. Çevremde olup bitenlerden rahatsız olmam.		
25. Güvenilir bir kişi olmadığımı düşünüyorum.		

EK 5:ANKET İZİNİ ONAY FORMU

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı : 32469041-302.14.04 / 539084
Konu : Anket İzni Hk (Aylin AYTAÇ ALP)

19.03.2018

SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ

İlgi: Üniversiteniz Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğünün yazısı.

Üniversiteniz akademik personeli Doktor Öğretim Üyesi Gülgün DURAT 'ın danışmanlığında Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Enstitü Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı 1340Y01001 numaralı öğrencisi Aylin AYTAÇ ALP, tez çalışması kapsamında "Karabük Üniversitesi Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının, Suçluluk-Utanç Duyguları ve Benlik Saygısı ile İlişkisinin İncelenmesi" konulu anket çalışması Üniversitemizde öğrenim gören lisans öğrencileriyle (İkinci Öğretim hariç) yapabilmeyi talep ettiği ilgi sayılı yazımızdan anlaşılmaktadır.

Söz konusu çalışmanın Üniversitemizde öğrenim gören Lisans öğrencileriyle (İkinci Öğretim hariç) eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde yapılabilmesi uygun görülmüş olup, konuya ilişkin Rektörlük Makamımızın 16/03/2018 tarih ve 538981 sayılı Olur yazısı yazımız ekinde sunulmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

E-İmzalıdır
Prof. Dr. Refik POLAT
Rektör

Ek:
1 - Olur Yazısı (1 Sayfa)

T.C.
KARABÜK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik

Sayı : 32469041-302.14.04 / 538981
Konu : Tez Çalışması Hk(Aylin AYTAÇ ALP)

16.03.2018

REKTÖRLÜK MAKAMINA

Sakarya Üniversitesi akademik personeli Doktor Öğretim Üyesi Gülgün DURAT'ın danışmanlığında Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Enstitü Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı 1340Y01001 numaralı öğrencisi Aylin AYTAÇ ALP tez çalışması kapsamında "Karabük Üniversitesi Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının, Suçluluk-Utanç Duyguları ve Benlik Saygısı ile İlişkisinin İncelenmesi" konulu anket çalışmasını Üniversitemizde öğrenim gören lisans öğrencileriyle (İkinci Öğretim hariç) yapabilmeyi talep etmektedir.

Söz konusu çalışmanın Üniversitemizde öğrenim gören Lisans öğrencileriyle (İkinci Öğretim hariç) eğitim öğretileri aksatmayacak şekilde yapılabilmesi hususunda;

Gereğini olurlarınıza arz ederim.

Prof. Dr. Mücahit COŞKUN
Genel Sekreter V.

E-İmzalıdır

OLUR

16/03/2018

Prof. Dr. Refik POLAT
Rektör

Ek:
1 - Etik Kurulu Ve Anket Çalışması(9 Sayfa)

EK 6:ETİK KURUL

İvrah Tarih ve Sayısı: 23/02/2018-E.2919

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Tıp Fakültesi Dekanlığı

Sayı : 71522473/050.01.04/57
Konu : Girişimsel Olmayan Etik Kurul
Başvuru Dosyası Hk.

Sayın Yrd. Doç. Dr. Gülgün DURAT
Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi
Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı

İlgi : 16.02.2018 tarihli 62 sayılı başvurunuz.

Destekleyicisi olduğunuz "Karabük Üniversitesi Öğrencilerinde Çocukluk Çağı Travmalarının, Suçluluk - Utanç Duyguları ve Benlik Saygısı İle İlişkisinin İncelenmesi" isimli çalışmanın ilgili belgeler araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup; çalışmanın başvuru dosyasında belirtilen şekilde etik ve bilimsel açıdan sakınca bulunmadığına etik kurul üyelerince karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof.Dr. Hasan Çetin EKERBİÇER
Etik Kurulu Başkanı

Yücel DEMİR
Etik Kurulu Sekr.

Güvenli Elektronik
İmza ile Aynıdır.
23...02...2018.

Etik Kurulunuza Girişimsel Olmayan Etik Kurulu Sakarya Üniversitesi Tıp Fakültesi Dekanlığı, Kuruçuk Kampüsü, Kuruçuk, Adapazarı/Sakarya
Tel:264 295 8630 Faks:264 295 8629
E-Posta: ttp@sakarya.edu.tr Elektronik Ad: www.tip.sakarya.edu.tr

Fakülte Girişimsel Olmayan Etik Kurulu Sakarya Üniversitesi Tıp Fakültesi
Dekanlığı, Kuruçuk Kampüsü, Kuruçuk, Adapazarı/Sakarya
Tel:264 295 8630 Faks:264 295 8629
E-Posta: ttp@sakarya.edu.tr Elektronik Ad: www.tip.sakarya.edu.tr

ÖZGEÇMİŞ

I- Bireysel Bilgiler

Adı-Soyadı : Aylin AYTAÇ ALP
Doğum yeri ve tarihi :Karabük / 1987
Uyruğu :TC
Medeni durumu :Evli
İletişim adresi ve Telefonu :aytac_aylin@hotmail.com
Yabancı dili :İngilizce

II- Eğitimi (tarih sırasına göre yeniden eskiye doğru)

2013-Devam Sakarya Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Yüksek lisansı
2005-2009 Atatürk Üniversitesi Ağrı Sağlık Yüksek Okulu Hemşirelik Bölümü
2000-2004 Karabük Cumhuriyet Lisesi

III- Unvanları (tarih sırasına göre eskiden yeniye doğru)

2009-Devam Hemşire

IV- Mesleki Deneyimi

2017-Devam Karabük Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi
2015-2017 Metin Sabancı Baltalimanı Kemik Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi
2011-2015 Esenyurt Devlet Hastanesi

V- Üye Olduğu Bilimsel Kuruluşlar

VI- Bilimsel İlgi Alanları

Yayınları: (Ulusal ya da uluslararası makale, bildiri, poster, kitap/kitap bölümü vb.)

VII- Bilimsel Etkinlikleri

VIII- Diğer Bilgiler